DANSK-NORSKE

HELTEHISTORIER

FORTALTE AF

AXEL LARSEN

1814—1864

KJØBENHAVN

GYLDENDALSKE BOGHANDELS FORLAG (F. HEGEL & SØN)

TRYKT HOS J. JØRGENSEN & Co. (M. A. HANNOVER)

1896

FORORD.

Med dette Bind sluttes Rækken af Levnedsskildringer af dansk-norske Helte. Skildringerne spænde over et Tidsrum af over 300 Aar, fra Peder Skrams Sejre over Lybækkerne til Suensons Dyst ved Helgoland. Valget har ikke altid været let at træffe, og der er adskillige andre Mænd, hvis Navne burde nævnes i Rækken af dansk-norske Helte; men Pladsen tvang til Begrænsning. Hovedvægten er lagt paa at gøre Skildringerne fuldt historiske; derfor ere mange Smaatræk udeladte, som kunde tjene til at live op i Fortællingen, men savne historisk Grund. Hensigten har været, at tegne tro Billeder af de Mænd, som have været Førere i vort Folks Kampe for sin Ret og Selvstændighed og derved mane den yngre Slægt til at træde i de djærve Fædres Spor.

INDHOLD.

	Side
Frederik Læssøe.	1
Rubeck Bülow	39
Frederik Schleppegrell	79
Olaf Rye	107
Hans Helgesen	135
Max Müller.	159
Edouard Suenson	169

Verner Hans Frederik Abrahamson Læssøe.

VERNER HANS FREDERIK ABRAHAMSON LÆSSØE.

Sjeldent har et Folk rejst sig mere enigt for at værge sin Ret, end det danske Folk gjorde det 1848. De slesvig holstenske Oprørsførere kastede Handsken paa en saa haanende Maade, at det dybt maatte krænke alle Danske. Intet ærekært Folk kunde finde sig i en saadan Fornærmelse. Hver dansk Mand og Kvinde følte ogsaa, hvor lidet krigersk stemte de end ellers vare, at her var en Sag, som maatte kæmpes igennem, hvis ikke hele Folkelivet skulde lide ubodelig Skade. Derfor forlod Studenten sine Bøger, Kunstneren sit Atelier, Haandværkeren sit Værksted for at stille sig i Rækkerne mellem de hidindtil saa lidet ænsede Landsoldater. »Lykkelig den, som med sit Land en saadan Tid oplever«, sang senere en af vore Digtere, og vi kunne vel føje til, lykkeligt det Land, som i en saadan Tid finder Mænd, voksne til Førerpladsen, og lykkelige de Mænd, i hvis Lod det falder at gaa forrest i en saadan Strid. Deres Navne staa indristede i Historien med uudslettelige Træk, og deres Daad mindes, saalænge Folket lever.

Naar Tanken vender tilbage til den vaarfriske Tid i 1848, møder der os straks en ungdommelig Skikkelse. Uden at træde Bülow, Schleppegrel, Rye, Helgesen eller de

mange andre kendte og kære Navne fra den Tid for nær, tør vi vel sige, at hos ingen af dem var Aanden fra 48 saa udpræget levendegjort som hos Verner Hans Frederik Abrahamson Læssøe. Faa kendte ham før Farens Tid kom; da Freden vendte tilbage, hvilede han i Kæmpegraven paa Flensborg Kirkegaard; men saalænge Krigen varede, var hans Navn paa alles Læber.

Læssøe blev født den 13de September 1811 som fjerde Dreng i en Sønneflok, der efterhaanden voksede til 8, og skulde nogen den Gang have stillet hans Horoskop, vilde de sikkert sidst af alt være falden paa, at han skulde blive Soldat. Det stred saa fuldstændigt baade mod Faderens og Moderens Ønske, at de endog traf særlige Foranstaltninger for at værne ham derimod. Forældrene boede nemlig den Gang i Gentofte, og blev Drengen født der, kunde han efter Datidens Lov som født paa Landet udskrives til Soldat. For at undgaa dette drog Moderen kort før sin Nedkomst til Kjøbenhavn.

Her blev altsaa Frederik, ved det Navn blev han kaldet, født; men han kom ikke til at blive der længe. Faderen var bleven ansat som Toldkontrollør i Frederikshavn, og derhen flyttede han inden Aarets Udgang med hele sin Familie. Det var en trang Tid i det Læssøeske Hjem. Moderen havde nylig mistet en kær Broder, og da hun maatte rejse bort, havde Sygdommen alt mærket hendes Fader, til hvem hun følte sig inderlig knyttet. Kort efter Ankomsten til Frederikshavn modtog hun Budskabet om hans Død. Sørgmodige Tanker fyldte saaledes Moderen ved den Tid, hun skænkede den lille Frederik Livet, og maaske har hans Karakter deraf faaet det noget indesluttede Præg, som siden aldrig forlod ham.

Læssøe blev, som adskillige andre fremragende Mænd, hovedsagelig opdraget af sin Moder. Faderen var en brav Mand, som elskede sin Hustru og sine Børn højt, og som ingenlunde manglede Sans for, hvad der laa over det dag-

lige Livs Sliden; han skrev saaledes ret smukke Smaadigte, næsten alle viede til hans Hustru; men hans Gerning maatte holde ham meget borte fra Hjemmet, og den store Børneflok — foruden de 8 Sønner havde han 3 Døtre af et tidligere Ægteskab — gav ham nok at tænke paa. Børnenes Opdragelse maatte væsentlig overlades til Moderen, og hun var Opgaven voksen. Signe Læssøe var en varmtfølende, velbegavet og aandelig vakt Kvinde. Hun var en Datter af Kaptajn Verner Hans Frederik Abrahamson, Ewalds og Rahbeks Ven og Forfatter blandt andet til det bekendte Digt »Min Søn, om du vil i Verden frem, saa buk«. To Ting havde særlig præget Signe Læssøes Barndomshjem, Sands for Poesi og alt, hvad der var skønt, og Kærlighed til Fædrelandet. Hendes Fader var blandt de første, som havde Øje for det danske Sprogs haarde Kaar i Sønderjylland. Disse Indtryk bragte Signe med sig, da hun i sit 25de Aar ægtede den den Gang 31aarige Købmand Læssøe. Hendes Svigerfader havde været en rig og anset Mand, men netop ved den Tid, da hendes Bryllup stod, gik han fallit, og det unge Ægtepar havde det ret smaat, indtil Kontrollørembedet i Frederikshavn, just som Frederik blev født, hjalp ud over de daglige økonomiske Sorger.

Frederik Læssøe arvede sine Navne efter sin Morfader; maaske derfor kom han til at ligge sin Moders Hjerte saa nær. Moders egen Dreng var han, lige fra han som stumpet Gut krøb sammen under Tæppet ved Fodenden af hendes Seng for at høre hende fortælle Historier, og til han udaandede ved Isted med en Hilsen til hende paa Læberne. Moderen holdt meget af at fortælle om de græske Helte fra den trojanske Krig, og senere, da Drengene voksede til, fortalte hun dem om sin Yndlingshelt, Napoleon den store. Uden at ville det, vakte hun ved sine livlige For tællinger en saa afgjort Lyst hos Sønnen til at blive Soldat, at hverken hun eller Faderen senere kunde faa ham bort derfra.

De seks første Barndomsaar tilbragte Frederik Læssøe i Frederikshavn. Skønt han voksede op i en stor Søskendeflok, levede han dog mest for sig selv, deltog sjeldent i de andres Leg og holdt mest af at sidde stille og høre Historier eller lytte til de ældres Samtale. Saasnart han havde lært at læse, var Bogen ikke til at faa fra ham, endog ved Middagsbordet tog han den med, og medens Haanden førte Maden til Munden, fulgte Øjnene Linierne.

Da Faderen i 1817 igen flyttede til Kjøbenhavn som Havnekontrollør, blev Frederik sat i Borgerdydskolen. Hans Læselyst og lette Nemme skaffede ham snart en Plads mellem Skolens mest lovende Elever, og begge Forældrene saa i ham en vordende Student og maaske en Gang Professor ved Kjøbenhavns Universitet; men Frederik fastholdt bestandig sit Ønske om at blive Soldat. Forældrene stode længe imod; først da en alvorlig Sygdom bragte hans Liv i Fare, lovede de at føje ham; men det var vistnok med et Suk, de saa ham forlade Borgerdyden Aaret før han skulde være Student, for at forberede sig til Adgangsprøven til Landkadetakademiet.

Den 1ste Januar 1827 indtraadte Frederik Læssøe som Kadet i 2den Militærklasse. Akademiet var den Gang ikke nogen behagelig Skole at gennemgaa; men Læssøe slap forholdsvis let derfra; efter knap to Aars Forløb bestod han Afgangsprøven og blev udnævnt til Sekondlieutenant i Fodfolket med Aldersorden fra 21de December 1828. Han var den Gang altsaa kun godt 17 Aar. Han maatte ogsaa tilbringe et Aar endnu i den saakaldte Pageklasse ved Akademiet. Til Pagernes Pligter hørte det at opvarte de kongelige Herskaber ved Taflet. Da Læssøe en Gang skulde byde Frederik den sjette Suppe, kom han til at spilde paa ham. Kongen vendte sig vred om og sagde: »De bliver aldrig nogen dygtig Officer«. Den godhjærtede Prinsesse Karoline, Kongens Datter, søgte at trøste den bedrøvede Page med Sukkergodter; men om det lykkedes

helt er vel tvivlsomt. Forresten havde Læssøe lige fra sin tidligste Ungdom en Svaghed for alt, hvad der var sødt. »Ved du hvad,« sagde han en Gang som Barn til en af sine Søskende, »jeg vilde ønske, at jeg var ganske alene i hele Verden.« — »Hvorfor det, Frederik?« spurgte den anden. »Jo, for saa vilde jeg gaa rundt i alle Spisekamrene og spise alle Kagerne.« — Et Stykke Hvedebrød til Eftermiddagskaffen var et Traktement, Læssøe altid satte megen Pris paa.

18 Aar gammel begyndte han sin Tjeneste i Hæren. Han gennemgik Kjøbenhavns Ekscercerskole og Gymnastikinstitut og forrettede saa i to Aar Tjeneste ved Kronens Regiment i Kjøbenhavn, den nuværende 4de Bataillon. Samtidig forberedte han sig til at indtræde som Elev i den i 1830 oprettede militære Højskole, der var bestemt til at give Officerer af Generalstaben, Artilleriet og Ingeniørerne den højere videnskabelige Uddannelse, der krævedes til disse Vaaben. I 1832 bestod han Adgangsprøven og begyndte det 4aarige Lærekursus.

Den militære Højskole var en strengt videnskabelig Anstalt, som stillede store Fordringer til sine Elever; men Læssøe fandt sig straks der i sit Element som Fisken i Vandet. Moderen skriver ved denne Tid om ham: »Han er glad og lykkelig der; han har ikke mere at bestille, end han godt kan overkomme og dog gaa herud paa Østerbro og spise hos mig hver Dag. Hans gode Hoved letter ham alt, og han føler sig saa vel ved at erhverve sig de mange solide Kundskaber. Til Afveksling fra sit Arbejde har han Politik og den nyere Historie.« — Senere skrev hun til Digteren H. C. Andersen: »Frederik er, som da De saa ham, munter og glad. Det gaar ham herligt, og han føler sig saa lykkelig i alle de Lys, Videnskaben tænder for ham.«

Naar hun skriver, at han er munter og glad, saa gjaldt dette dog nærmest kun, naar han var i Moderens Hjem.

Højskoletiden var ellers en Gæringstid for ham. Der var i hine Dage mellem de unge Mænd paa Højskolen et friskt aandeligt Liv, som ikke alene tog Sigte paa Skolens videnskabelige Opgaver, men syslede med alle de Tanker, som vare oppe i Tiden. Læssøe var baade ved sine naturlige Anlæg og ved Hjemmets Paavirkning ganske særlig modtagelig for alt det nye, som var ved at arbejde sig frem. Blandt Skolens Lærere var daværende Artillerikaptajn Tscherning, den senere Krigminister fra 1848. Tscherning var allerede den Gang en af de mest yderliggaaende Demokrater i Landet, og han var det af en varm, inderlig Overbevisning, som umuligt kunde andet end paavirke den Ungdom, han kom i Berøring med. Tscherning blev rigtignok fjernet fra Skolen allerede i Juni 1833, men der var dog i den korte Tid lagt Grunden til et Bekendtskab, som blev medvirkende til, at Læssøe blev draget frem, da Krigen kom. Forøvrigt var der Røre nok paa Højskolen i de Aar. Skolens Kommandør og Undervisningsdirektøren, Oberstlieutenant Abrahamson, Læssøes Morbroder, bleve fjernede fra deres Poster, og Eleverne delte sig i Partier for eller imod de afgaaede. Læssøe holdt, i Modsætning til sine Klassekammerater, med de afgaaede, og dette skal have ført til, at han i halvandet Aar ikke talte med Kammeraterne.

Efter to Aars Forløb tog han Oprykningseksamenen og gennemgik i de to følgende Aar Generalstabsafdelingen. I Skolens Indstilling ved hans Afgang fremhævedes han som en Officer med sjældent gode Evner og af udmærket Dygtighed; særlig blev bemærket, at han ikke havde en eneste Eksamenskarakter under »Godt«. Mellem Kammeraterne blev han allerede den Gang anset for en Mand, som med en udmærket Forstand og en klar Dømmekraft forbandt gode og alsidige Kundskaber.

Det noget indesluttede Væsen, som havde været ejendommeligt for ham i Barneaarene, beholdt han dog bestandig. Moderen talte om hans »ubegribelige Undseelse over for

fremmede. Den er næsten ikke til at undskylde hos et Menneske paa 25 Aar; men jeg kan nok begribe, den kan komme, naar han kun lever mellem Forældre og Søskende.« — Navnlig lige over for det smukke Køn bevarede han hele Livet igennem en vis Skyhed. Han befandt sig aldrig rigtig vel i Dameselskab.

Da Højskoletiden var forbi, maatte Læssøe forrette et Aars Tjeneste ved Artilleriet og derefter tjene lige saa længe ved Rytteriet, inden hans Uddannelse blev betragtet som afsluttet. Sidst i Aaret 1838 kom han til Generalstaben som Premierlieutenant og traadte saaledes for Alvor ud i Livet.

Læssøes Manddomsaar faldt i Kristian den ottendes Dage. Haabet om en fri Forfatning ved den nye Konges Regeringstiltrædelse var blevet skuffet; men Frihedstrangen greb bestandig mere om sig, baaren frem hovedsagelig af intelligente Mænd af Kjøbenhavns Borgerstand. Læssøe sluttede sig med Varme til alle den ny Tids Ideer. Han var Skandinav og holdt paa Nødvendigheden af de tre nordiske Rigers Forening, om ikke just under en fælles Hersker, saa dog til et Statsforbund, der udad til stod som en Enhed. Han var Ejderdansk og vilde ikke have noget bortgivet af Danmarks historiske Ret til at betragte Sønderjylland som en uadskillelig Del af Kongeriget Danmark, og han var Nationalliberal og ansaa Indførelsen af en fri Forfatning for nødvendig og uundgaaelig. I disse Tanker mødtes han med de toneangivende i det offentlige Liv paa den Tid; men han skilte sig fra dem deri, at han tidlig saa, om ikke det uundgaaelige i, saa dog Muligheden af, at Opgørelsen med Slesvigholstenerne vilde kræve Blod, og han talte og skrev derfor ivrig for, at Hær og Flaade burde udvikles saaledes, at de vare en Kamp voksne. Herved mødte han imidlertid stærk Modstand baade i Tidens almindelige Løsen om, at nu skulde der spares overalt, ikke mindst paa de »uproduktive« Forsvarsudgifter,

og i hans Foresattes Uvilje mod den ungdommelige, stundom vel ivrige Reformator. Der arbejdedes den Gang paa en Forandring i den bestaaende Hærordning, et Arbejde, som senere førte til Hærloven af 1842. Læssøe samlede jævnaldrende Kammerater og drøftede sammen med dem, hvad der burde gøres for at skabe et paalideligt Værn; men nogen stor Indflydelse paa Resultatet fik han ikke, og han var da heller ikke synderlig tilfreds dermed.

Som Generalstabsofficer var det dog hovedsagelig ved Danmarks Kortlægning, at Læssøe kom til at virke, og dette Arbejde tog han fat paa med megen Iver; det havde, som han ofte fremhævede, den Fordel at have sin selvstændige Betydning midt under al den øvrige Elendighed. Man begyndte netop den Gang at stille langt større Fordringer til Maalingernes Nøjagtighed; nye Metoder og nye Instrumenter bleve prøvede, og alt dette omfattede Læssøe med levende Interesse. Hans Foresatte saa heller ikke ugerne, at han syslede med Arbejder, som holdt ham fjernet fra Hovedstaden en stor Del af Aaret.

Ønsket om at fjerne ham endnu længere, var vel heller ikke uden Indflydelse paa, at der i Foraaret 1842 blev bevilget ham en ret betydelig Understøttelse til en længere Udenlandsrejse. Læssøe havde intet at indvende mod denne Form for Landsforvisning og drog i April Maaned over Berlin og Dresden til sachsisk Schweitz og Wien, og derfra, efter et Ophold i Schweitz, videre til Paris, hvor han tilbragte Vinteren. Det følgende Foraar gik Rejsen over Marseille til Italien og derfra til Wien og Berlin, og efter en lille Afstikker til Rhinen, hjem. Selvfølgelig maatte de militære Studier staa i forreste Række ved en saadan Rejse, og Læssøe var altfor ivrig i sit Kald til noget Øjeblik at glemme dette; men han havde en udpræget Sans for Naturens Skønhed og en levende Trang til at berige sin Aand ved at glæde sig over Kunsten overalt, hvor han kom frem. I Broderen, Maleren Thorald

Læssøe, som mødte ham i Wien og gjorde en Del af Rejsen med ham, havde han en fortrinlig Vejleder i Malerisamlingerne, og mangfoldige Breve vidne om, hvor stærkt paavirket han blev af alt, hvad han saa. Desuden bragte Rejsen ham i nær Berøring med flere fremragende Danske. I Paris levede han saaledes sammen med H. C. Andersen, som han alt kendte godt fra sin Moders Hjem, Historikeren Schiern, Krieger og Orla Lehmann. Den sidste omtaler i sine Erindringer, hvor megen Glæde han havde af Samlivet med Læssøe. Han var altid Føreren, naar det gjaldt om fælles Udflugter, og var som født til at kommandere; de andre bøjede sig for ham og befandt sig vel derved. »Det smukke Billede, jeg navnlig fra hin Tid har bevaret om hans ædle, klare Aand og om hans stolte, danske Hjærte, hører til mine kæreste Erindringer,« skriver Orla Lehmann.

Læssøes Breve fra Rejsen vidne om, hvor lidt han glemte Hjemlandet for alt det nye og store, han saa, og han fulgte stadig alle de hjemlige Begivenheder med levende Interesse. Navnlig optog Forhandlingerne ved Stænderforsamlingerne ham. Han ængstedes over den ringe Sans, de viste for, hvad der vedrørte Forsvarsvæsenet, samtidig med, at han selv i Udlandet havde en trykkende Følelse af, hvor lidet kendt Danmark var, endog blot af Navn, mellem de store europæiske Folk. Danmark kunde forgaa, uden at der blev spurgt synderlig efter det. Tyskheden rejste stadig mere truende Hovedet ved Statens Sydgrænse og søgte Støtte over hele det tyske Fædreland, og dog lød der ikke en kraftig Røst blandt de Danske, som kunde bringe dem til i Tide at ruste sig til den kommende Kamp og kalde de skandinaviske Brødre til Hjælp. Dette var Læssøes store Sorg. »Det er min mere og mere urokkelige Overbevisning,« skrev han en Gang, »at de tre Broderriger maa og skulle staa sammen for at gøre sig gældende lige over for det øvrige Europa og for at redde sig fra den alle truende Undergang eller slaviske Afhængighed, og det er min alvor-

ligste Vilje at sætte det til min Livsopgave at udrette noget, om end nok saa lidet, for dette Øjemed.«

Medens Læssøe var borte, var han den 1ste Juli 1842 bleven Kaptajn af 2den Klasse i Staben; i November det følgende Aar steg han til Kaptajn af 1ste Klasse. Efter Hjemkomsten tog han igen fat paa Opmaalingsarbejderne og fik tillige en anden Virksomhed, som tiltalte ham meget. Han blev Lærer i militær Geografi ved Højskolen. I Vinteren 1844—45 begyndte han sine Forelæsninger; men allerede i Maj 1845 blev han fjernet fra sin Post ved en kongelig Resolution. Der havde været en Uenighed mellem de ældre og de yngre Lærere, og Læssøe var — med Rette eller Urette — bleven mistænkt for at have været blandt de mere virksomme under Striden. Hans Elever beklagede højligen Tabet af den højtskattede Lærer og formaaede ham til privat at fuldende den Foredragsrække, han havde begyndt.

De sidste Aar før Krigen tilbragte han med topografiske Arbejder; blandt andet kom han til at opmaale Gudenaa- og Skjernaadalene, hvad der skaffede ham et grundigt Kendskab til Midtjylland, som senere kom ham til god Nytte, da han deltog i Ryes Tilbagetog. Han var den første, som fremsatte Tanken om Skjernaadalens Afvanding; en Plan, det danske Hedeselskab langt senere førte igennem. I Efteraaret 1847 foretog han en kortere Udenlandsrejse og levede en Del af Vinteren i Rom, mest i Kunstnerkredse sammen med Broderen, Marstrand, Frølich og Jerichau. De første Studentermøder hilste han med levende Glæde som Tegn paa den vaagnende Fællesfølelse mellem de skandinaviske Folk. Den nationale danske Bevægelse i Sønderjylland fulgte han med levende Interesse og følte varmt for dens djærve Talsmænd; men tillige sørgede han over den Mangel paa Forstaaelse af Danskhedens Kamp, som vedblev at gøre sig gældende i visse Kredse. Han havde ved sine Opmaalingsarbejder en Karl fra Sønderjylland, som talte

bredt jydsk. En Dag spurgte Læssøe ham, hvad Landsmand han var. »A æ fra Slesvigholsten,« svarede Karlen. Paa Spørgsmaalet om, hvorfor han ikke sagde fra Slesvig, svarede Karlen, at derovre kaldte de det for Slesvigholsten og desuden kaldte hans Bataillonskommandør dem ogsaa Slesvigholstenere. Ved Fanesværgningen havde han opfordret de Slesvigholstenere, som ikke kunde dansk, til at træde frem. Med Rette bemærkede Læssøe, at nu hylede de Tyske i Hertugdømmerne over, at de slesvigske Soldater bleve lagte til Kongeriget for at fordanskes, og saa forstod man midt inde i Kjøbenhavn at finde en Mand til Chef for dem, som kaldte dem Slesvigholstenere.

Læssøes Virksomhed i Tiden efter, at han var færdig med sin Uddannelse, havde saaledes kun i meget ringe Grad bragt ham i Berøring med Tropperne. Han havde vel flittigt fulgt med Udviklingen paa alle Hærvæsenets Omraader og sad inde med betydelige Kundskaber, som han med sit klare Hoved fuldstændig beherskede; men nogen synderlig Praksis havde han ikke, hvad han selv i høj Grad følte som en Mangel, da det store Ansvar blev lagt paa hans Skuldre.

Den 20de Januar 1848 døde Kong Kristian den ottende, og Slag i Slag fulgte nu de Begivenheder, som maatte gøre det klart, at Øjeblikket var kommet, da det sønderjydske Spørgsmaal skulde løses med Sværdet. Læssøe sad den Gang i Generalstabskontoret og beregnede sine Maalinger fra den foregaaende Sommer; men han vejrede snart Krigen, og samlede en Kreds af yngre Officerer for at drøfte, hvad der under disse Forhold var at gøre. Disse Sammenkomster vedblev lige til Begivenhederne kaldte Deltagerne til Handling. Martsministeriet blev dannet. Den 24de Marts blev det bekendtgjort, at »Kaptajn A. F. Tscherning udnævnes til Krigsminister, og skal han som saadan overtage Alt til Krigsvæsenet til Lands henhørende«. Det var et besværligt Arbejde den forhenværende Artillerikaptajn her blev kaldet

til, og ikke mindst vanskeligt var det at finde en Overkommando, som var Opgaven voksen, at hævde Danmarks Ære og Ret lige over for de oprørske Slesvigholstenere. Tscherning havde straks besluttet at kalde Læssøe til sig for at betro ham den vigtige Plads som Stabschef ved Hærens Overkommando. Læssøe modsatte sig først af Beskedenhed at overtage dette Hverv, men lod sig dog overtale af Ministeren. Der kan vel ikke være nogen Tvivl om, at Læssøes udprægede og velkendte politiske Samstemning med det ledende Parti i særlig Grad maatte gøre ham til Øjeblikkets Mand; men ved Siden deraf nærede alle saa stor Agtelse for hans Karakter, Evner og Fædrelandskærlighed, at ingen misbilligede hans Valg. Læssøe selv har dog sikkert straks erkendt, at han savnede det nødvendige Kendskab til Tjenestens Enkeltheder, og det skyldtes vistnok ham, at Ministeren lod gaa Bud efter Kaptajn Holm af 1ste Jægerkorps, der havde Ord for at være en velbegavet Mand og en dygtig Troppeofficer, for at ansætte ham i Staben til Støtte for Læssøe. Til Overgeneral vaklede Ministeren noget mellem Obersterne Hedemann og Schepelern. Den første holdt sig til at begynde med meget tilbage, men sagde dog ikke afgjort nej. Schepelern afslog først Tilbudet, men tilbød senere sin Tjeneste. Imidlertid fandt man det dog bedst at blive ved Oberst Hedemann. Det lykkedes at overvinde hans Betænkeligheder; han blev udvævnt til Generalmajor og Øverstbefalende over den Hær, Danmark sendte mod Slesvigholstenerne. I hans og Læssøes Hænder blev Danmarks Sværd lagt, og det viste sig snart, at de forstode at arbejde sammen, saaledes at Felttoget i 48 blev et af de smukkeste Blade i Danmarks Krigshistorie.

Den første Opgave var at slaa Oprørshæren. Dette var i og for sig ikke saa svært, da den slesvigholstenske Hær, som var trængt frem til Flensborg og havde taget Stilling Nord for denne By, i Egnen ved Landsbyen Bov,

kun talte c. 6,000 Mand, medens General Hedemann havde henved 11,000 Mand under sin Befaling; men Arbejdet skulde ogsaa gerne gøres forsvarligt, saaledes som det sømmede sig for tro Soldater lige over for Oprørere. Insurgenthæren skulde ikke blot slaas, den skulde helst splittes og Sagen afgøres med det samme; hvis der da ikke kom andre og blandede sig i Legen. Insurgenterne havde til at begynde med begaaet en Fejl ved at vove sig saa langt frem som til Flensborg, inden de havde faaet en større Hær samlet, og den Fejl maatte benyttes. De maatte ikke skræmmes til at gaa tilbage, naar Overmagten nærmede sig, men Nættet skulde lempeligt drages sammen om dem og det afgørende Slag slaas, inden de ret mærkede Uraad. Med 7,000 Mand rykkede General Hedemann selv frem fra den nørrejydske Grænse; fra Als kom Schleppegrell med sit Flankekorps, omtrent 4,000 Mand. Nord for Flensborg skulde de mødes. Hovedstyrken skulde søge at holde Fjenden fast i Stillingen, medens Bülows Brigade omgik hans venstre Fløj. Kunde saa Rytteriet ride helt uden om og komme ind paa Flensborg-Slesvig Vejen, ad hvilken Insurgenterne maatte gaa tilbage, var der Haab om med ét Slag at faa Ende paa det hele. Det var Planen, og den var god. Det var et mærkeligt Held til straks at sætte de rette Mænd paa de rette Pladser, som næsten overalt fulgte de Danske i Aaret 48.

Kampen forløb ogsaa omtrent saaledes som Overkommandoen havde beregnet det. Bülow udførte den omgaaende Bevægelse med Mod og Dygtighed, Insurgenthæren blev sprængt og flygtede i Uorden ad Flensborg til. Den eneste Fejl var, at det danske Rytteri kom for sent frem; derved slap for mange Slesvigholstenere bort.

Budskabet om Sejren ved Bov blev modtaget med Jubel. Det var det danske Folks hurtige Opgørelse af Regnskabet med Slesvigholstenerne. Om Eftermiddagen den 10de April holdt Kong Frederik sit Indtog i Flens-

borg, og de tro Borgere jublede ham i Møde. Uden at støde paa Modstand drog Hæren videre ned mod Slesvig By og besatte Stillingen ved det gamle Danevirke. Dermed var alt, hvad der var dansk i Sønderjylland dækket af den danske Hær, og maaske havde Krigen dermed været forbi, var ikke det tyske Forbund kommet Oprørerne til Hjælp.

Den efter Kampen ved Bov nærmest følgende Tid blev udfyldt med diplomatiske Forhandlinger, ved hvilke det tyske Forbund søgte at faa de Danske til godvillig at rømme Sønderjylland og samtykke i, at dette Hertugdømme blev forenet med Holsten og optaget i det tyske Forbund. I Danmark var der kun en Mening om, at dette Forslag burde afvises og hele Rigets Kraft sættes ind paa at bevare den gamle tusindaarige Grænse. Men Rigets Kraft var ikke stor, naar den skulde sammenlignes med Tysklands. 12,000 Mand var alt, hvad vi formaaede at samle ved Danevirke; naar de syge og bortkommanderede bleve trukne fra, blev der endda kun 10,000 Mand, og ved Rendsborg stod i Midten af April Maaned 12,000 Preussere, 10,000 Mand Forbundstropper og 9,000 Slesvigholstenere, altsaa tilsammen over 30,000 Mand. Ingen kunde vide, naar denne Overmagt vilde bryde frem til Angreb, og det var en vanskelig Opgave at stille sig imod den med en saa lille Styrke. Slaget skulde modtages, ikke blot paa Skrømt, men for fuldt Alvor, saaledes at baade Tyskerne og alle andre kunde se, at Danmark ikke godvilligt opgav noget af sin Ret; men Hæren maatte dog ikke oprives i Kampen; vi havde jo kun den samme Hær. Naar Fjendens Masser truede med helt at overvælde os, skulde Slaget afbrydes og Hæren føres tilbage. Denne svære Opgave blev løst den 23de April i Slaget ved Slesvig; det fra Planens Side bedst gennemtænkte og smukkest udførte Slag i hele Krigen; ja, man maa gaa langt tilbage i Fædrelandets

Historie for at finde en saa smukt planlagt Kamp. Sejrene ved Fredericia og Isted bragte vel senere Slesvig-Slaget, som endte med et Tilbagetog, noget i Glemsel; men dog var det en Vaabendaad, som fuldt ud kunde maale sig med de to Sejre.

Først blev hele Egnen omkring Slesvig By nøje undersøgt. Stillingen langs Danevirke fandtes for udstrakt til at det kunde nytte at forsvare den med saa faa Soldater; derimod fandtes der lidt nordligere en Stilling, som var gunstigere. Ved Bunden af Sliens Fjord laa i en lille Sø det gamle Gottorp Slot med sine faste, tykke Mure, og derfra strakte der sig et Engdrag, som i gamle Dage havde været en Del af Fjorden, hen til Landsbyen Hysby. Paa Højderne Nord for dette Engdrag var en ret god Stilling, kun omtrent en halv Mil lang, saa den kunde vore 10,000 Mand saa nogenlunde fylde. Derfor skulde Hovedkampen staa der; men vor Avantgarde skulde dog allerede yde Modstand ved Bustrup, en Landsby Syd for Slesvig, gennem hvilken Vejen til Rendsborg, ad hvilken Fjenden rykkede frem, gik. Det var dog kun, hvis Fjenden angreb os samme Dag, som han rykkede frem, at Kampen skulde optages der; bar han sig forsigtigere ad og samlede hele sin Styrke den ene Dag tæt foran vor Stilling, for saa at angribe den næste, blev Faren for stor for vor højre Fløj, som vendte ind mod det aabne Land. Derfor skulde Slaget i dette Tilfælde modtages i en Stilling længere tilbage, Nord for Slesvig By; der var det lettere at komme tilbage. Slagplanen blev udarbejdet i alle sine Enkeltheder. Afdelinger bleve øvede i at finde deres Pladser og indrette sig der, og saaledes stod da vor lille Hær, godt ført og fuld af Mod og Kamplyst, rede til at modtage den tredobbelt overlegne Fjende.

I Krigen forekommer der noget, man kalder »den lille Krig«; derved forstaar man alle de smaa Begivenheder og

Smaakampe, som udfylde Tiden imellem de store Hovedslag. Til at planlægge Hovedkampen havde Læssøe udmærkede Forudsætninger; han havde Hærførersnille og grundigt Studium af Krigskunsten, som kunde bøde paa Mangel paa Erfaring; men den lille Krig er et Haandværk, den har nok sin Teori, men kan kun læres ved Praksis. Det var ogsaa der, det kneb mest for adskillige af de danske Førere, og ikke mindst for Læssøe, som havde saa ringe Øvelse i at føre Tropper. Under den lille Krig falder ogsaa Forposttjenesten, og hvor smukt udtænkt og godt forberedt Planen til Slaget ved Slesvig var lagt, var Forposttjenesten foran Stillingen ikke betryggende ordnet. Derfor bleve vi tildels overrumplede, da Tyskerne rykkede frem. Om de eller vi havde mest Skade deraf, bliver mærkeligt nok et andet Spørgsmaal.

Tyskernes Overgeneral, General Wrangel, havde nemlig bestemt, at han vilde rykke frem den 23de April, til han stod tæt foran den danske Stilling, saa vilde han lade sine Folk hvile Natten over, og den 24de skulde det gaa løs for Alvor. Nu hændte det imidlertid, netop fordi den danske Forpoststilling ikke var saa god, som den burde være, at Tyskernes forreste Afdelinger ikke mødte synderlig Modstand, da de naaede frem til Egnen ved Danevirke. De troede saa, at de Danske ikke havde i Sinde at yde videre Forsvar og vilde benytte Lejligheden til at afgøre Sagen med det samme. De Danske kom dog hurtigt paa Benene og indtog deres Stilling. Derved vandt vi, at vi kom til at kæmpe saaledes, som det forud var bestemt, medens hele General Wrangels Plan blev væltet, og Tyskerne kom drattende frem ret tilfældigt som det traf sig.

Det var 1ste Paaskedag. De Danske ventede intet Angreb og var ved at samle sig til Gudstjeneste, da de overraskede Dragonforposter paa skummende Heste sprængte ind i Byen og meldte, at Tyskerne rykkede frem. Kl. 10

blev der blæst Allarm og alle Afdelingerne rykkede paa Plads.

I Bustrup blev ført en sejg og udholdende Kamp. Oberstlieutenant Magius holdt længe de preussiske Gardere fra Livet med sine fynske Jægere og Sønderjyderne i 12te Bataillon. General Hedemann og Læssøe vare selv fremme i Bustrup, og da de saa, hvor haardt det faldt Oberstlieutenant Magius og hans Folk at standse Tyskerne, besluttede de at hjælpe dem ved at lade en Afdeling rykke frem Vest om Bustrup Dam og tage Tyskerne i Flanken. Det Hverv overdroges til Oberst Bülow, og han udførte det glimrende. Havde ikke Tyskernes Overmagt været saa stor, var det vel gaaet her som ved Bov, men nu tvang friske tililende Tropper Bülows Brigade til at gaa tilbage igen just som de syntes, Sejren smilede til dem. Saa maatte ogsaa Bustrup rømmes. Kampen, der havde varet i over to Timer, og den preussiske Generalstab skrev senere herom: »Ved Fjendens indtil nu lige saa energiske som dygtige Forhold, var det endnu længe ikke muligt at se nogen Ende paa Kampen langs hele denne Front.« Den danske Overkommando, som fra Erdberenberg havde overset Kampens Gang, vilde dog ikke drive Forsvaret til det yderste. Ved Middagstid fik Avantgarden Befaling til at gaa tilbage, og Hæren stod nu og ventede Fjenden i sin Hovedstilling mellem Gottorp Slot og Hysby.

Nær var den kommen til at vente forgæves. General Wrangel syntes, der var gjort nok for den Dag. Han havde faaet tilstrækkelig Bevis for, at de Danske ikke vare til Sinds at gaa godvillig, og vilde helst vente med Hovedkampen til den næste Dag. Selv red han til sit Kvarter i Friedrichsberg og sendte sine Adjutanter ud i alle Retninger for at befale, at Kampen skulde afbrydes.

Men hvormeget Wrangel saa var Overgeneral, gik det dog den Dag ved Slesvig helt anderledes end han havde tænkt det. Hans Tropper vare nu en Gang under Frem-

rykning og bleve ved, da de saa de Danske vige tilbage, indtil de stode foran selve Hovedstillingen. Her blev Kampen staaende. Wrangel maatte igen i Sadlen og saa snart, at der ikke var andet for end at kæmpe videre. Adjutanterne maatte afsted for at bringe Afdelingerne Ordre til at rykke frem.

Vi ville ikke her skildre Enkelthederne ved den smukke Kamp, som nu udviklede sig. Det er jo ikke de kække Troppeførere i forreste Linie, vi her dvæle ved, men ved Overgeneralens og hans Stabschefs Virksomhed som Ledere af Slaget. De danske Tropper hævdede kækt deres Stilling; Fjendens Angreb blev mødt med Modangreb. Overkommandoen havde al Grund til at være tilfreds med Sagernes Stilling. Omkring Kl. 4 om Eftermiddagen saa det endog ud, som om Fjenden begyndte at blive træt af Legen. De Danske havde den Gang endnu ubrugte Reserver, og efter Læssøes Raad besluttede General Hedemann at forsøge et Angreb med alle de endnu til Raadighed staaende Tropper, for om muligt at ende Dagen med en Sejr for de Danske trods Fjendens Overmagt. Befalingen derom var alt given, da der indtraf et Budskab, som paa en Gang forandrede hele Stillingen. Den danske Fodgarde holdt Gottorp Slot besat og dækkede derved vor venstre Fløj. Paa et Rygte om, at Tyskerne vare gaaede over Slien og truede de Danske i Ryggen, rømmede Garden imidlertid Slottet, og Meldingen herom naaede til Overkommandoen, just som det store Modangreb skulde finde Sted. Der gik straks Bud til Garden om hurtigst mulig at rykke frem igen. Til alt Held havde Tyskerne slet ikke mærket, at Garden drog bort, saaledes at den ganske rolig kunde indtage sin gamle Stilling; men en kostbar Tid var gaaet tabt. Friske fjendtlige Afdelinger vare naaede frem paa Valpladsen, og den danske Styrke, som var bestemt til Angrebet, maatte forstærke Forsvarslinien. Tilmed begyndte nu stærke tyske

Kolonner at rykke frem ad den vestlige Vej, Oksevejen, og truede med at omgaa vor højre Fløj. Kl. 6 om Eftermiddagen, efter ti Timers Kamp mod en tredobbelt Overmagt, blev det da besluttet at gaa tilbage til Taterkro. Tilbagetoget blev foretaget med Ro og Orden, og Fjenden fulgte kun svagt efter. Da Mørket faldt paa og helt gjorde Ende paa Striden, stod den danske Hær endnu fuldstændig kampdygtig i den mere tilbagetrukne Stilling. Slaget var blevet kæmpet igennem i nøje Overensstemmelse med den forud lagte Plan. Gardens overilede Tilbagegang fra Gottorp Slot var det eneste Uheld i Dagens Løb. Ikke en Kanon gik tabt, og af andre Trofæer mistede vi kun en Rytterfane, som Ritmester Würtzens kække fynske Dragoner satte til ved et rask Indhug for at frelse to Kanoner, der vare nær ved at blive tagne.

Naturligvis var det et Held, at Ledelsen paa Fjendens Side var saa ubestemt, og at Underførerne dér handlede uden General Wrangels Ordre eller endog imod den; men netop derved kom den faste, kyndige Ledelse af de Danskes Bevægelser til at staa i et desto smukkere Lys. Den 23de April blev indtegnet mellem den danske Hærs smukkeste Mindedage.

Natten tilbragte Soldaterne i Skovene omkring Isted. Stemningen mellem dem var udmærket, de vare stolte af Dagens Daad; men Forplejningen var det smaat med. Tilmed gjorde en tæt, vedholdende Regn det ret umuligt at finde Hvile under aaben Himmel eller under bladløse Træer. Fjenden kunde den næste Dag forny sit Angreb med friske Tropper, og efter en Kampdag til vilde vore Folk maaske være for trætte til at gaa tilbage over Flensborg til Als. Det blev derfor besluttet, at drage afsted den næste Morgen og foreløbig lade Tyskerne spille Herrer i Sønderjylland.

Paa Tilbagetoget hændte en Begivenhed, som igen viste, at det endnu skortede paa Krigserfaring. Vore For-

poster Syd for Flensborg vare ikke godt udstillede. Forpostkommandøren, Major Holm, den samme, som Krigsminister Tscherning havde givet Læssøe som Hjælper, var falden ved Slesvig, og der var ikke udnævnt nogen anden i hans Sted. Følgen var, at Tyskerne overfaldt vore Forposter i Egnen ved Oversø, forjoge dem og toge adskillige Fanger fra os. Havde 2det Jægerkorps ikke bidt saa godt fra sig og derved opholdt Fjenden, kunde det have set galt nok ud, for Efterretningen om Overfaldet fremkaldte den største Forvirring mellem vore i Flensborg hvilende Soldater. Læssøe vedkendte sig aabenlyst i et Brev til Krigsministeren, at han som Hærens Stabschef havde Ansvaret for, at Forposttjenesten ikke var bedre ordnet, og han glemte senere aldrig den Lære, han fik ved Flensborg. Nogen varig Følge drog Uheldet dog ikke efter sig. Hovedmassen af den danske Hær slap uskadt over til Als, og med den fulgte General Hedemann og Læssøe; en mindre Del gik tilbage langs Kysten mod den nørrejydske Grænse uden at indlade sig videre med Fjenden. Der fulgte nu en roligere Tid ovenpaa de anstrængende Dage, som laa mellem Kampen ved Bov og Slesvig-Slaget.

Læssøe havde over sin ydre Optræden noget køligt; han knyttede selv under Feltlivet, der dog ellers hurtigt lader Mænd finde hinanden, ingen nærmere til sig. Og dog bankede der et varmt Hjærte i hans Bryst; men hans Kærlighed kunde egentlig kun rumme to, hans Fædreland og hans Moder. Medens nu det store Arbejde for Fædrelandet lagde Beslag paa al hans Tid og alle hans Kræfter, glemte han dog aldrig Moderen, der hjemme gik i bestandig Ængstelse for ham. Det er kun faa Ord, han faar Lejlighed til at sende hende; men det er rørende at se, hvorledes han bestandig kun tænker paa at berolige hende, ved at spøge med alle de Farer, hun mener Krigen rummer. Engang var hun endog gaaet saa vidt i sin Frygt for Sønnens Liv, at hun vilde sende ham en Panserskjorte.

Læssøe afslog i et Brev, straks efter Ankomsten til Als, denne Gave. »Kære Moder,« skrev han, »det gaar slet ikke saa farligt til i Krigen, som man tænker sig det, naar man sidder hjemme. Vi have i mange Dage ikke løsnet et Skud, medens Forposterne paa begge Sider af Sundet hilse meget høfligt paa hinanden med Hatten istedetfor med Bøssen. Panserskjorten kan jeg virkelig ikke bruge, det kan saamænd ikke hjælpe at besvære sig med den; en Kugle er af de uhøflige Personer, der ikke lader sig vise Døren, især naar den kommer fra en Kanon.«

Læssøe havde ikke modtaget nogen ydre Anerkendelse for sin Færd under Felttogets første Afsnit; nogle af hans Venner mente, at han dog i det mindste burde lønnes noget bedre, da han aldeles ingen Formue havde, og henvendte sig til Krigsministeren i den Anledning. Dette fik Læssøe at vide, og han skrev derfor til Ministeren: »Det er min indstændigste og alvorlig mente Bøn, at der ikke tildeles mig noget Fortrin for mine Kammerater i Staben som i Armeen med Hensyn til Gagering. Det vilde ligeledes være mig en tung Byrde og nedslaa mit Mod, naar der gives mig nogen som helst offentlig Anerkendelse for, hvad man muligen kunde finde Paaskønnelse værd i min Færd, forinden alt er endt og det har vist sig, jeg kan holde ud til Enden. Ikke-Anerkendelse er den Retraite, som jeg behøver at holde fri for mig selv. Jeg beder Dem ikke se nogen Ubeskedenhed i mine Ord og at være overbevist om, at de ere vel overvejede og mente i fuldeste Alvor; min Stilling kan fordærves selv ved en ringe Forandring.«

Ikke desto mindre blev Læssøe den 24de Maj udnævnt til Major à la suite i Generalstaben. Medens Hæren udhvilede, var det en brydsom Tid for General Hedemann og hans Stabschef. Tyskerne lode dem vel i Fred, medens de stod paa Als og i Fyn; men desto mere Bryderi voldte Krigsministeren dem, uagtet han var Læssøes gode Ven. Han blandede sig bestandig i Hærstyrelsen og sendte til

sidst en af sine fortrolige, Oberst Hansen, over til Als med en Fuldmagt, som gjorde General Hedemanns Stilling næsten utaalelig og bragte ham til at skrive til Krigsministeren, at enten vilde han have fuld Myndighed som Hærens Øverstkommanderende eller ogsaa maatte der vælges en anden. Han vilde da træde tilbage til den Plads, han beklædte før Krigen, som Chef for første Jægerkorps, og til Læssøe maatte der da findes et Kommando, som passede med hans Grad. Det hjalp. Overkommandoen fik igen nogenlunde frie Hænder og besluttede straks at benytte sig deraf. Hæren var udhvilet og tilmed bleven øget med nye Afdelinger. Paa Als og paa Fyn stod der omtrent 14,000 Mand. Tyskerne holdt Sønderjyllands Fastland besat og vare desuden trængte ind i Nørrejylland, hvor de plagede Beboerne med haarde Udskrivninger og truede med at paalægge en betydelig Brandskat. Der maatte gøres noget for at komme Jyderne til Hjælp, og General Hedemann og hans Stabschef havde deres Plan færdig. De vilde saa ubemærket som mulig samle deres Tropper paa Als og saa en skønne Dag uventet gaa over Sundet paa en dertil bygget Skibsbro og kaste sig over de i Sundeved staaende Tyskere. Planen var godt lagt og forberedt med Omsigt. Den 28de Maj om Morgenen stode de danske Tropper samlede omkring Sønderborg, rede til at bryde frem. Saa kom der pludselig en ligesaa ærgerlig som uventet Hindring. Krigsministerens Adjutant, Major Harbou, mødte i Hovedkvarteret og forbød i Ministerens Navn ethvert Angreb. Hvad var der nu at gøre? Soldaterne stode færdige til at rykke frem, fulde af Mod og Kamplyst; at lade dem vende om og drage hjem uden at have udrettet noget, vilde svække den gode Aand i Hæren. Heldigvis var General Hedemann en Mand, som ikke var bange for at tage et Ansvar paa sig. Han besluttede, at da Foretagendet alt var ført saa vidt frem, skulde det føres videre, selv om Krigsministerens Ordre tvang ham til at begrænse det mere

end ønskeligt. Ordren til Fremrykning blev given, og med Bülows Brigade i Spidsen gik Hæren igen over paa Sønderjyllands Fastland.

Til den Kamp, som nu opstod, er det Ploug hentyder i sit smukke Digt om Læssøe, naar han skriver: »Ham, som uventet op af Havet dukket og krævede for Jyllands Trængsel Bod«. Angrebet kom i Virkeligheden Tyskerne helt uventet. Vel gjorde de tapper Modstand paa Dybbøl Bjærg; men da de danske Tropper først vare komne over Sundet og udviklede sig med Bülows Brigade i Midten, Ryes til højre og Schleppegrells til venstre, formaaede intet at standse deres Angreb. Bülow førte sine Folk frem med samme Raskhed som ved Bov og Slesvig; Rye var første Gang i Ilden som Chef for en Brigade og gjorde alt for at vise sig værdig til denne Ære. Schleppegrell fik endelig en Lejlighed til at tumle med sine Folk i Marken, ret efter sit eget Hoved. Dybbøl Bjærg blev stormet og fremad gik det mod Nybøl. Der havde vor Modstander, den hannoveranske General Halkett, samlet sin Hovedstyrke og forberedt en gunstig Stilling til haardnakket Forsvar. Det var en Opgave af en anden Natur, som den Dag blev stillet den danske Overkommando. Ved Bov og ved Slesvig var det en forud lagt og omhyggelig drøftet Plan, som blev ført igennem. Her i Sundeved kunde ingen vide, hvor Fjendens Hovedstilling var, saa det gjaldt om hurtigt at opfatte Fjendens Bevægelser og raadsnart give Befalingerne under selve Kampen. Dagen blev en smuk Sejr for de Danske. Skønt Tyskerne holdt den stærke Stilling besat med 6 Batailloner og 16 Kanoner, kastede 8 danske Batailloner, støttede af 16 Kanoner, dem i Løbet af en Timestid ud deraf. Først Mørket afbrød Kampen. General Halkett gik tilbage helt Vest for Flensborg-Aabenraa Vejen, og hele Sundeved var i de Danskes Magt. Havde Krigsministerens Ordre ikke paalagt Forsigtighed, kunde vore Tropper have rykket endnu længere frem.

Det var at vente, at General Wrangel ikke vilde lade de Danske blive i rolig Besiddelse af den Egn, der var vunden ved Kampen den 28de Maj. Den største Del af den tyske Hær stod samlet Nord for Flensborg; et Angreb af en overlegen Fjende kunde hvert Øjeblik ventes. Læssøe udkastede derfor straks Planen til at møde dette Angreb, og General Hedemann gik ind paa hans Tanker. Der skulde til Stadighed efterlades en Styrke i Sundeved, stor nok til at afvise mindre Angreb; men gjaldt det en større Kamp, skulde denne Styrke trække sig tilbage til Dybbøl Bjærg, der skulde saa Tropperne fra Als ile til Hjælp, og længere maatte Tyskerne ikke komme.

Den 5te Juni kom denne Plan til at staa sin Prøve. Ved Middagstid sendte General Schleppegrell, som havde Overkommandoen i Sundeved, Melding om, at Tyskerne rykkede frem med stor Styrke og tilsigtede et Hovedangreb. Tropperne paa Als bleve alarmerede, General Hedemann red, fulgt af Læssøe, over paa Dybbøl for at overtage Ledelsen, og efterhaanden som Tropperne fra Als kom over og Schleppegrells Folk naaede tilbage til Bjærget, bleve de ordnede til Kamp der. Mest Virkning gjorde det dog, at der blev samlet 24 Kanoner under de Meza, som med deres Ild efterhaanden tvang det tyske Artilleri til at vige Marken og hindrede Fodfolket i at bryde frem til Storm.

Paa Toppen af Dybbøl Bjærg laa en Kæmpehøj. Nær den havde Staben valgt sin Plads. Kuglerne faldt tæt der omkring, men rokkede ikke den Ro, hvormed Læssøe fulgte Kampens Gang. Naar andre Officerer vilde op paa Højen for ogsaa at se noget, bleve de viste bort. »Vil I pille ned, I have Intet at gøre her oppe«; men selv beholdt han sin farlige Post. Ud paa Eftermiddagen blev det klart, at Fjendens Angreb var afslaaet. Vore Kanoner beherskede fra deres Stilling paa Bjærget hele Egnen foran; vort Fodfolk havde udhvilet og var bleven ordnet under Artillerikampen, og stod rede til at udføre enhver Befaling.

Et afslaaet Angreb var dog kun en halv Sejr; skulde den være fuldstændig, maatte der følge et Modangreb efter. Befalingen dertil blev givet Kl. halv syv om Aftenen, og med Bülow og Rye i Spidsen gik de danske Soldater ned ad Bjærgets Skraaninger. Det traf sig saa heldigt, at General Wrangel netop ved samme Tid havde givet sine Folk Befaling til at gaa tilbage, i Erkendelsen af, at der intet mere lod sig udrette den Dag. Vore fremstormende Folk mødte derfor en vigende Fjende og forfulgte ham til Mørket faldt paa.

Kampen paa Dybbøl den 5te Juni blev den sidste større Begivenhed i Felttoget 48. Læssøe blev som Belønning for sin Færd den 8de August Oberstlieutenant à la suite i Staben. For ham, som Hærens Stabschef, var Tiden stadig lige anstrengende. Det var sin egen Sag at lede Hæren, naar Krigsministeren hvert Øjeblik greb ind i Styrelsen og standsede Bevægelser, som alt vare begyndte. Vor Hær var jo meget mindre end Tyskernes, og naar den saa tilmed altid skulde vente rolig til General Wrangel fandt et gunstigt Øjeblik til at angribe, blev Stillingen næsten haabløs. Med Hensyn til Hærens Overkommando var Ministerens Stilling lige saa vaklende. General Hedemann maatte træde fra, og General Krogh blev Overgeneral, men Læssøes Stilling blev ikke forandret derved. Han fik det lidet fornøjelige Hverv at underhandle med de preussiske Udsendinge om de militære Betingelser for Vaabenhvilen, en temmelig haabløs Opgave, da vi paa Forhaand kunde gaa ud fra, at hvad der end blev bestemt, vilde det senere blive fortolket saaledes, at Slesvigholstenerne i Virkeligheden frit kunde drive deres Uvæsen i hele Sønderjylland. Imidlertid, Vaabenhvilen blev sluttet. Kong Frederik den syvende kom den 13de September til Als for at hilse paa Styrken der og bringe den sin kongelige Tak. Ved den Lejlighed blev Læssøe Ridder af Danebrog; en trofastere Ridder har Danebrog næppe haft. Derfra drog Kong

Frederik til Leerbæk Mark ved Vejle og takkede den samlede Hær for alt, hvad den havde ydet under Sommerens Felttog. Saa blev det meste Mandskab permitteret og drog hjem i det stille Haab, at Krigen nu var forbi.

For mange blev Vinteren 48—49 saaledes en Hviletid; for Læssøe derimod ikke. General Krogh havde opslaaet sit Hovedkvarter i Fredericia paa Palæet, hvor Frederik den syvende havde boet som Prins, og der blev udfoldet en travl Virksomhed. Hver Morgen Kl. 8 mødte Læssøe paa Kontoret, saa skulde alle være paa Pladsen og Arbejdet begynde. Det omfattede baade Fortid, Nutid og Fremtid. Alle Rapporter og Indberetninger fra det forløbne Felttog bleve samlede og ordnede; alle løbende Sager ekspederede, og Planerne for et muligt Felttog i den kommende Sommer drøftede baade under Forudsætning af, at vi kun skulde have med Insurgenterne at gøre, og med Tanken paa igen at faa hele det tyske Forbund med Preussen i Spidsen mod os. Kl. 1 steg Læssøe til Hest og red ud i Fredericias Omegn for at undersøge Egnen og komme til Klarhed over, hvorvidt det var muligt at bygge en langt fremskudt Befæstning om Byen; en Tanke, han dog forkastede. Ved Middagstid samledes han saa med største Delen af de andre Officerer til et Maaltid i Byens Klub, og om Aftenen saa han gerne nogle Kammerater hos sig. Den knapt tilmaalte Fritid benyttede han til Læsning af sine Yndlingsforfattere. I Februar Maaned besøgte han sin Moder. Hun modtog med straalende Glæde sin nu saa berømte Søn; men deres Samliv blev kun kort; efter faa Dages Forløb kaldte Pligten ham atter til Fredericia.

Der var imidlertid foregaaet et Ministerskifte, der gjorde Stillingen som Stabschef baade vanskeligere og ubehageligere. Krigsminister Tscherning var gaaet af den 13de November og var bleven afløst af Læssøes personlige Uven, General Hansen. Læssøe er en temmelig streng Dommer, naar han privat udtaler sig om Hærens højere Førere; men

det er altid deres militære Egenskaber han bedømmer; kun i hans Udtalelser om General Hansen spores der tydeligt en afgjort personlig Uvilje. Den nye Minister havde sikkert ogsaa helst fjernet Læssøe med det samme fra hans indflydelsesrige Plads som Hærens Stabschef, men han havde sine Betænkeligheder derved. Klart var det imidlertid, at den første Blottelse, Læssøe gav, vilde blive brugt imod ham, og det tjente ikke til Opmuntring under det byrdefulde Arbejde. General Hansen og Læssøe vare uenige i saa godt som alt. Ministeren vilde have en fransk General indkaldt til at tage Kommandoen over Hæren, Læssøe holdt paa, at vi Danske maatte klare for os selv, og at en fremmed General, var han end nok saa dygtig, hverken kendte vort Land eller forstod at vinde vore Soldater. Ministeren nærede vidtgaaende Planer om en stor Landgang sydligt paa Halvøen, f. Eks. ved Kiel eller Eckernførde, Læssøe vilde holde sig mere ved Jorden, bryde frem fra Als og se at faa Tag i Slesvigholstenerne, inden Preusserne og Rigstropperne kom til Hjælp. Læssøes Plan blev vedtaget. Ministeren blev ikke gunstigere stemt imod ham derved.

Hæren var bleven betydelig øget. Da Krigen brød ud igen, var den vokset til over 40,000 Mand med 6,000 Heste. Ved den nørrejydske Grænse stod Rye med et Korps paa 1 Fodfolks- og 2 Rytterbrigader; paa Als stod Bülow med 2 Brigader, og i det sydvestlige Fyn stod den øvrige Hær, under General Kroghs egen Befaling. Fredericias Volde vare satte i Stand, og Fæstningen havde faaet en fast Garnison.

Læssøe havde altsaa faaet sin Vilje sat igennem. Felttoget skulde begynde med et Angreb fra Als. Denne Gang var det slesvigholstenske Tropper, som stod i Sundeved, og dem vare vore Folk altid særlig glade ved at faa fat paa. Hovedkorpset blev fra Fyn ført over til Als. Krigsministeren kom selv derover med sin franske General som privat Raadgiver. Derover blev der ikke nogen særlig

Glæde i Hovedkvarteret, men man maatte finde sig deri. Den 3dje April om Morgenen gik General Bülow med sine to Brigader over Sundet og rykkede videre frem. Paa selve Dybbøl Banken mødte han denne Gang ingen Modstand; først længere fremme gjorde Slesvigholstenerne et forgæves Forøg paa at hævde deres Stillinger. Inden Aften rykkede de danske Soldater, syngende »Den tapre Landsoldat«, gennem Graastens Gader. Alt var saaledes gaaet godt, og Soldaterne vare jublende glade over den gode Begyndelse; men saa blandede Ministeren sig i Kommandoen. Der skulde vises stor Forsigtighed, Dybbøl Banker skulde befæstes og Tropperne drages nærmere dertil. Graasten blev igen forladt.

De tyske Rigstropper vare nu indtrufne i større Mængde Nord for Flensborg. Slesvigholstenerne bleve sendte Nord paa mod General Rye, og Rigstropperne toge Affære i Sundeved. Den 6te April angreb de de danske Forposter ved Ullerup og drev dem, til at begynde med, noget tilbage. Den Glæde varede dog kun kort. Skønt de Danske den Dag kun førte Reserve- og Forstærkningsbatailloner i Ilden, kæmpede de dog saa glimrende, at Tyskerne med forholdsvis betydeligt Tab maatte opgive de vundne Stillinger.

Denne smukke Kamp hævede yderligere Selvtilliden i Hæren. Ingen tvivlede om, at den øverste Ledelse var i kyndige Hænder, og Overkommandoen vidste, at den trygt kunde stole paa hver Mand i Hæren, lige fra Generalerne til de menige. Det kom derfor som en Jobspost, da Krigsministeren, eller rettere sagt Kongen, efter Krigsministerens Indstilling, befalede, at Sundeved igen skulde rømmes, de halvfærdige Skanser paa Dybbøl Bjærg forlades og Hæren gaa til Als og Fyn. I Hæren vakte dette Sorg og Harme. Overkommandoen samlede Brigadecheferne; de udtalte sig alle for at blive og tage Kampen op paa Dybbøl; men lige meget hjalp det, og Ordren maatte adlydes. Bülows

Flankekorps blev paa Als, Resten af Styrken gik igen til Fyn og alt var, som før Indfaldet i Sundeved.

For Overgeneralen og Læssøe maatte disse Forhold naturligvis være aldeles utaalelige. Tilsyneladende var det dem, der ledede Hærens Bevægelser; men i Virkeligheden greb Ministeren ind, hvor og naar han vilde, saaledes at det var umuligt at fastholde nogen Plan. General Hansen havde da ogsaa længe ønsket at blive General Krogh og Læssøe kvit, og nu mente han endelig at have fundet en passende Grund til at fjerne dem. Overkommandoen, og da særlig Læssøe, fik Skyld for at have fremkaldt Ulykken paa Eckernførde Fjord, ved ikke i Tide at have givet Befaling til, at Angrebet ikke skulde udføres, da Planen til den store Landgang var opgivet. Tabet af »Kristian den ottende« og »Gefion« var en stor Ulykke; men det er urimeligt at give nogen bestemt Person, hverken blandt dem, der gav Ordre til Angrebet, eller dem, der udførte det, Skylden derfor. Der var ingen, der tvivlede om, at de to store Skibe let kunde ødelægge de smaa Landbatterier. Foretagendet blev derfor betragtet som temmelig ufarligt, og da det jo aldrig kunde skade, at Tyskerne bleve alarmerede langs Kysten, blev det udført, skønt den oprindelige Tanke dermed var opgivet. Naar en Ulykke sker, skal Skylden jo imidlertid altid kastes paa nogen. Her blev det foreløbig General Krogh og Læssøe, som maatte lægge Ryg til, senere blev det Eskadrechefen, Kommandør Garde, som med lige saa ringe Grund blev draget til Ansvar. Den 13de April blev General Krogh afsat som Overgeneral, uden at der blev tildelt ham nogen anden Kommando, og Læssøe gik af som Hærens Stabschef og fik Befaling til at rejse til Odense for at melde sig ved Overkommandoen der. Det var en dyb og ufortjent Krænkelse, som derved blev tilføjet Læssøe. Stillingen ved den fynske Generalkommando var udenfor den aktive Hær, en Plads, man i Krigstid kun vilde give en svagelig eller mindre brugbar Officer. At General

Hansen fjernede Læssøe fra Overkommandoen bliver sin Sag, de to kunde nu en Gang ikke enes, og Ministeren var den stærkeste; men at sende en intelligent, dygtig Officer, der glødede af Fædrelandskærlighed, bort fra Hæren, medens den stod i Marken mod Fjenden, var uforsvarligt af Ministeren og en uværdig Hævn.

Læssøe lystrede og rejste. Han følte det som en Lettelse at blive befriet fra den ansvarsfulde Post, som Ministerens Indblanding havde gjort det umuligt for ham at udfylde uden at opgive al Selvstændighed. Tilmed havde han den Glæde, og en virkelig Glæde var det ham, hvad der gør hans danske Hjærte Ære, at han stolede paa de Mænd, der nu skulde tage Styret. I et Brev til sin Moder skrev han: »Min Stilling er aldeles uholdbar under den nuværende Minister, og jeg kan personlig være meget glad ved, at en svær Byrde er lettet fra mine Skuldre; den var saa tung, at man ikke skal gratulere nogen til at overtage den. Det glæder mig, at Overkommandoen, som Armeen nu har faaet, er god, thi General Bülow er vistnok den Mand i Armeen, som mest egner sig til at staa i Spidsen for den.« Om sin nærmeste Eftermand, den nye Stabschef, Oberstlieutenant Flensborg, ytrede Læssøe sig ogsaa rosende.

Den 16de April var Læssøe kommen til Odense; heldigvis kom han dog ikke til at blive der længe. Hans mange Venner i Hæren harmedes dybt over den Behandling, Ministeren lod ham lide, og en af dem tog straks Ordet for igen at faa ham tilbage til Krigsskuepladsen. Det var den djærve Olaf Rye. Rye og Læssøe har næppe kendt synderlig til hinanden inden Krigen brød ud; der var jo en ret betydelig Aldersforskel mellem dem, og deres Veje havde været forskellige. Under Krigen fandt de dog snart hinanden, og der opstod en gensidig Højagtelse mellem dem, som grænsede til Venskab. Rye forstod at vurdere Læssøes Klarhed i Tanken, Kundskabsfylde og utrættelige Arbejdskraft, og Læssøe lærte snart at skatte Ryes ud-

mærkede Egenskaber som Troppefører, hans ildfulde Mod og Lyst til Daad. Saasnart Rye, som den Gang stod med sit Korps ved den nørrejydske Grænse, fik Læssøes Skæbne at vide, skrev han til den nye Overkommando og udbad sig som en særlig Gunst, at Læssøe maatte komme til hans Korps og faa Kommandoen over 12te Bataillon. 12te Bataillons Mandskab bestod for største Delen af Sønderjyder fra de sydligere Egne, og de havde under Paavirkning af Hjemmetyskerne i deres Hjemstavn stundom vist sig mindre paalidelige. Det gjaldt derfor om at finde en Chef, som paa en Gang forstod at vinde Mandskabets Tillid og strængt straffe alle Pligtforsømmelser. Overkommandoen lod Ryes Ønske gaa videre til Ministeren, og da han ikke godt kunde sige nej, lod han, som det var hans egen Tanke. Læssøe modtog Befalingen til at rejse Natten mellem den 21de og 22de April, og saasnart det blev Dag, drog han afsted. Krigsministeren syntes saa lidt om dette Hastværk, at han befalede Overkommandoen at undersøge, om Læssøe ikke havde forladt sin Post, inden han blev afløst. General Bülow svarede imidlertid, at da Læssøe havde faaet Befaling til øjeblikkelig at begive sig til den aktive Hær, var der intet at bebrejde ham.

Den 23de April om Formiddagen naaede Læssøe Egnen Vest for Kolding og meldte sig til Rye. Slaget var i fuld Gang, men tegnede just ikke til at gaa særdeles heldigt. Vore Tropper vare gaaede over Kolding Aa og havde kastet Slesvigholstenerne tilbage, men disse vare blevne forstærkede og trængte stærkt paa. Rye holdt midt i Kamptumlen og saa med betænkelig Mine paa Kampens Gang. Han kunde ikke vinde frem, og i Ryggen havde han Kolding Aa med faa og smalle Overgange. Læssøes Ankomst var ham en Glæde. Sammen rede de over Valpladsen og udpegede de Stillinger, hvor Fjenden maatte standses. Til Kanonerne, som ikke kunde komme over Aaen, fandt de en heldig Plads paa nogle Smaahøje

nede i selve Aadalen, og derfra toge de Tyskerne saa forsvarligt under Behandling, at vore Folk uden synderlig Tab igen kom over paa den nordlige Bred. Kampen blev saaledes afbrudt i rette Tid; men Angrebet var dog mislykket. »Jeg synes slet ikke om det Slag, vi leverede paa dette Aars 23de April; men det kan man da ikke regne, thi det er naturligt, at jeg nu skumler over, hvad Overkommandoen gør,« skrev Læssøe til sin Moder. I Virkeligheden var der ogsaa i hele Anlægget for Angrebet begaaet Fejl, som Læssøe aldrig vilde have gjort sig skyldig i. Trykket var lagt paa den fejle Fløj. Der, hvor Rye kæmpede alene, burde vor Hovedstyrke have været, og ikke ved selve Kolding By.

Under Kampen var den midlertidige Fører for 12te Bataillon, Major Harbou, bleven saaret. Læssøe kom derfor til at overtage Befalingen over Bataillonen paa selve Valpladsen, ligesom den kom ud af den fjendtlige Ild. Det var en hel ny Virksomhed, han her blev kaldet til. Siden han i sine første Lieutenantsdage gjorde Tjeneste ved Kronens Regiment, havde han ikke direkte ført nogen Kommando. Mangel paa Øvelse i praktisk Troppeføring havde været hans værste Anstødssten som Hærens Stabschef; nu skulde han paa en Gang virke som Afdelingschef, og det tilmed under meget vanskelige Forhold. Hans Bataillon stod i direkte Berøring med en overlegen Fjende, stadig paa Spring til at gaa tilbage. Fristelsen til at prøve paa at komme ud af det hele ved at lade sig tage til Fange frembød sig daglig for Mandskabet. Der skulde en fast Haand og stærk Vilje til at holde sammen paa en saadan Afdeling.

Læssøe medbragte begge Dele. Af Navn og Anseelse var han forlængst kendt over hele Hæren. Nu skulde Soldaterne i 12te gøre hans personlige Bekendiskab. Til at begynde med fandt de deres nye Chef noget streng; men lærte tillige snart at agte hans aldrig svigtende Tjenstiver

og grundmurede Retfærdighedsfølelse. Efter Kampen ved Kolding kaldte han en Mand frem, som særlig havde udmærket sig, roste i Bataillonens Nærværelse hans kække Færd, gav ham en Pengebelønning og lovede at skaffe ham Dannebrogskorset. »Gør ligesom han,« sagde han til Kammeraterne, »saa kommer I snart igen hjem til Faer og Moer.« Det var Ord, Soldaterne forstod.

General Bülow trak sig med Hærens Hovedstyrke ind til Fredericia og over paa Fyn. Slesvigholstenerne lagde sig foran Fæstningen, medens en Del af den tyske Hær trængte videre frem i Jylland. Ryes Korps var for svagt til at standse Fjenden, men skulde dog bestandig være ham saa nær, at han maatte holde sine Afdelinger samlede og ikke kunde sprede sig for at brandskatte Landet. Det var en vanskelig Opgave; men den blev løst. Æren derfor tilkommer naturligvis først og fremmest Olaf Rye; men Læssøe var hos ham. Var han end ikke direkte knyttet til Staben, blev hans Raad dog ofte indhentet, og hans Afdeling blev hyppigt stillet paa den farligste Post.

Den første Gang, Læssøe kom til at føre sin Bataillon under en større Fægtning, var i Kampen ved Vejle den 8de Maj. Han fik sin Plads paa de stejle Bakker Nord for Byen mellem Fjorden og Horsensvejen. Fjendens Hovedangreb faldt imidlertid paa andre Punkter; Læssøes Folk kom ikke videre i Ilden; men han havde den Ærgrelse, at 31 Sydslesvigere nyttede Lejligheden til at lade sig tage til Fange under det anstrengende Tilbagetog over Marker, der vare gennemskaarne af Grøfter, Gærder og Jordvolde. Dermed var ogsaa de upaalideligste Elementer fjernede, og Læssøe gjorde snart sin Bataillon til en fuld brugbar Afdeling.

Dette viste sig, da General Rye senere delte sit Korps for at lette Føringen og holde Fjenden i Aande paa en større Strækning. Læssøe kom med 12te Bataillon til Vestkorpset, der ellers hovedsagelig bestod af Rytteri, og fik Befaling til med 4 Kanoner og 3 Eskadroner, som bleve

stillede under hans Kommando, at røgte Forposttjenesten og danne Bagdækningen, naar Fjenden gik frem. Det var en vanskelig Opgave, som krævede Snildhed og Aandsnærværelse, men nogen større Kamp kom Læssøe ikke til at deltage i, og han maatte finde sig i at blive tilbage i Jylland, da Rye drog til Fyn, for at deltage i Udfaldet fra Fredericia. Den snart efter følgende Vaabenhvile, som gik over til Fred med de tyske Magter, endte Krigen for det Aar. Tyskerne rømmede Jylland, og den danske Hær kom delvis paa Fredsfod.

Læssøes Bataillon kom til Als, hvor Schleppegrell Vinteren over havde Kommandoen. Han arbejdede rastløst paa at sætte sig ind i alle Enkelthederne ved Styrelsen af sin Afdeling og vaagede tidlig og sildig over, at baade Befalingsmænd og menige bleve holdte i stadig Virksomhed. Selv tumlede han med sin Bataillon i Marken, ligegyldig for Frost og Sne. Lieutenanterne maatte skyde de nye Taprifler ind, og baade de og Underofficererne fik Opgaver i at besætte og bruge Terrainet, saaledes at da Sommeren kom, og Krigen begyndte paany, var 12te Bataillon en saa veløvet og skolet Afdeling, at Læssøe med fuld Fortrøstning kunde føre den mod Fjenden.

En Afbrydelse kom der dog i Vinterens Gerning. Før Jul blev Læssøe kaldet til Kjøbenhavn for at give Forklaring om sin Del i Ulykken ved Eckernførde. En Syndebuk maatte jo findes af Hensyn til den offentlige Mening. Baade General Krogh og Læssøe bleve frikendte af Retten. Læssøe kom saaledes til at tilbringe nogen Tid i sit Hjem mellem sine kære, inden han igen rykkede i Marken. Juleaften var han hos sin Moder. Brødrene og nogle nære Venner vare samlede og Juletræet tændt; men Læssøe, der ellers altid levede op i Hjemmets Kreds, var tankefuld og nedslaaet. Han gik ene om uden at tale med nogen. Da Julelysene vare brændte ned, sagde han Farvel og gik til sit Hotel i Byen for næste Morgen at rejse til Als. Hans

Moder glemte aldrig siden, at hun, optagen af Juleglæden og Juletravlheden, havde givet saa lidet Agt paa Sønnens nedtrykte Stemning. Hun fulgte ham ikke en Gang til Døren, da han for sidste Gang forlod sit Hjem.

Juli Maaned 1850 kom og med den Krigen. Slesvigholstenerne vilde endnu en Gang prøve Vaabenlykken, skønt de ikke længere havde de tyske Stater til Hjælpere. Over Ejderen trængte de ind i Sønderjylland og besatte den stærke Stilling ved Isted, Nord for Slesvig By. Talrigere end i noget af de foregaaende Aar, omkring 40,000 Mand stærk, drog den danske Hær til den afgørende Kamp. I Egnen Syd for Flensborg samledes alle vore Afdelinger, og der blev Planen for Angrebet drøftet. Læssøe hørte ikke til de styrende. General Krogh havde vel igen faaet Overkommandoen, men han havde beholdt Stabschefen fra det foregaaende Aar, og Læssøe rykkede ud som Chef for 12te Bataillon, der hørte til Baggesens Brigade i Schleppegrells Division.

Den forestaaende afgørende Kamp fyldte naturligvis fuldstændig Læssøes Sind. Udelukket fra enhver Indflydelse paa Udarbejdelsen af Slagplanen, syslede han for sig selv med Tanker om, hvorledes han mente, Angrebet burde føres, og talte med Kammerater derom. Da Brigadechefen, Oberst Baggesen, den 23de Juli om Eftermiddagen skulde ride til Bilskov Kro, for at modtage og drøfte Overkommandoens Bestemmelser, bad Læssøe tilligemed Oberst Trepka ham om at foreslaa en af dem udtænkt Angrebsplan. Dette nægtede Oberst Baggesen. Da han ved sin Tilbagekomst fra Bilskov Kro samlede sine Afdelingschefer og meddelte dem Slagplanen, fandt Læssøe denne uklar og blev nedslaaet derover. Kort efter lod han sin Hest sadle og red selv til Hovedkvarteret for at faa nærmere Besked. Den fuldstændigere Udvikling, han der fik, satte ham i et ypperligt Humør. »Planen er udmærket god,« ytrede han glædes-

straalende til en Kammerat. »Lykkes den, saa knuse vi hele den slesvigholstenske Hær med ét Slag.«

Planen gik i Korthed ud paa, at den danske Hær skulde rykke frem i to Kolonner. 1ste Division, under General Moltke, ad Hovedvejen til Slesvig By, mod selve Isted-Passet, mellem Bøgmose og Isted Sø. 2den Division, under Schleppegrell, ad Mysundevejen til Klapholt; derfra skulde saa en mindre Styrke gaa frem til Passet ved Vedelspang, ved Østsiden af Langsø, medens Hovedstyrken bøjede af mod Vest og gennem Landsbyen Stolk gik mod Passet ved Isted By, for i Forening med 1ste Division at gennembryde Fjendens Stilling dér. Oberst Schepelerns Brigade skulde vestligst, hinsides Trenen, helt omgaa den fjendtlige Stilling og søge at komme i Ryggen paa den.

Læssøe fandt Planen god. Men medens han arbejdede og tumlede med den i sine Tanker, fandt han dog ét at udsætte paa den. Han syntes ikke om at sætte alt ind paa at gennembryde Fjendens Stilling ved Isted By. Der var ogsaa et andet Pas, det mellem Isted Sø og Langsø ved Grydeskov; det laa nærmere for 2den Division og var vistnok lettere at tage; derfra kunde saa Divisionen rykke videre frem, Syd om Isted Sø, tage Passet ved Isted By i Ryggen og afgøre Slaget. Schleppegrell havde sat Læssøe forrest og givet ham sin Avantgarde at føre; det laa saaledes i hans egen Haand at gaa mod Grydeskov i Stedet for mod Isted By, men han greb derved ind i Overkommandoens Planer paa en Maade, der maatte paadrage ham et stort Ansvar. Disse Tanker fyldte Læssøes Hoved, medens han den 24de Juli red foran 12te lette Bataillon paa Vejen ned mod Valpladsen. Om Aftenen var han klar over, hvorledes han vilde handle. Bataillonen var gaaet i Bivouak for Natten, nær Landsbyen Klapholt; men Søvnen flyede Læssøes Øjne. Han vækkede sin ældste Kompagnichef, Kaptajn Knud Møller, og gik i flere Timer op og ned i Bivouaken med ham. Han var i en levende bevæget Sinds-

stemning og talte med Liv og Iver om den forestaaende Kamp. Han udviklede i Enkelthederne sin Plan for Kaptajnen. Fremrykningen skulde foragaa rask og hensynsløst, Passet mellem Langsø og Isted Sø tages, for over det at trænge frem i Ryggen paa Fjendens Centrum.

Ved Daggry satte Divisionen sig i Bevægelse over mod Stolk. Læssøes Bataillon var forrest. Schleppegrell red i de første Morgentimer ved hans Side. Talte han til Generalen om sin Plan til at forandre Angrebets Retning? Billigede Schleppegrell sin højtbegavede Underordnedes Tanker? Ingen ved det. De to Mænd fandt begge Heltedøden, medens Sejren endnu var uvis, og de toge Hemmeligheden med sig i Graven.

12te lette naaede Øvre Stolk. Byen blev afsøgt, intet fjendtligt funden. Videre gik Marchen i sydvestlig Retning til det Sted, hvor Vejen bøjede af mod Isted By. Læssøe fortsatte ligeud, ned mod Grydeskov, og sendte sin Adjutant, Lieutenant Aarøe, til Schleppegrell for at melde ham dette. De nærmest følgende Batailloner fulgte efter 12te. De fjendtlige Tropper Nord for Passet bleve snart kastede. Vore Kanoner tvang Slesvigholstenernes Artilleri til at vige, og Læssøe gav sine Folk Befaling til at storme Nordranden af Skoven. Selv red han, fulgt af sin Adjutant, Stabshornisten og Ordonnantsen, op paa en Bakke, for derfra bedre at overse Kampen. Hans raske, ellers altid saa lydige Rødskimmel vægrede sig først ved at gaa derop, men Læssøe tvang den til at lystre og holdt snart paa Højen, faa Hundrede Alen foran Slesvigholstenernes Skytter, der laa bag et Stendige i Skovbrynet. De fik snart Øje paa Rytterne paa Bakken, og Kuglerne peb Læssøe og hans Følge om Ørene. Ordonnantsen sank truffen om, Stabshornisten laa faa Øjeblikke efter ved hans Side. »Obersten ser, at Fjenden sigter efter Flæsket, men det gaar ud over Ærterne,« bemærkede Lieutenant Aarøe. »Er De bange for en Smule Kugler, saa dæk Dem,«

svarede Læssøe. Kort efter blev Adjutanten sendt bort med en Ordre. Han havde overbragt den og var ved at ride tilbage, da Læssøes Skimmel sprængte forbi ham uden Rytter. Hurtig sporede han sin Hest op paa Højen og fandt sin Chef udstrakt paa Jorden, med en Kugle i Brystet. Bataillonens Overlæge og flere Officerer ilede til; men al Hjælp var forgæves. Uden Smerte og uden at forandre en Mine, drog Læssøe sit sidste Suk. »Hils min Moder,« var Heltens sidste Ord.

Passet ved Grydeskov blev taget, og den Forvirring, der derved opstod blandt Slesvigholstenerne, var tilstrækkelig Bevis paa, at Læssøes sidste Tanke havde været rigtig. General Willisen, som holdt nær nok til selv at se Følgerne af de Danskes Angreb, gav endog Befaling til at afbryde Slaget. Men des værre for de Danske; Læssøe var falden, og ingen af de andre tilstedeværende Førere havde Kraft og Myndighed til at føre Planen igennem. Raadvilde tøvede de ved det tagne Pas og forfulgte ikke deres Held. Fjenden fik Tid sil at samle sig paany, og General Willisen bestemte sig til endnu i nogen Tid at prøve Lykken. Sejren havde været vundet langt tidligere og meget Blod var bleven sparet, var Læssøes Liv bleven skaanet.

Endnu ikke 38 Aar gammel fandt Læssøe Heltedøden. Danmarks næste Krig vilde have truffen ham i hans Manddoms bedste Aar, som Hærens selvskrevne Fører. Maaske var adskilligt gaaet anderledes, havde Læssøe ikke da hvilet i Heltegraven paa Flensborg Kirkegaard. I Kærlighed til Fædrelandet vare vel mange af Kammeraterne hans Ligemænd, men i Tankens Klarhed naaede ingen af dem ham.

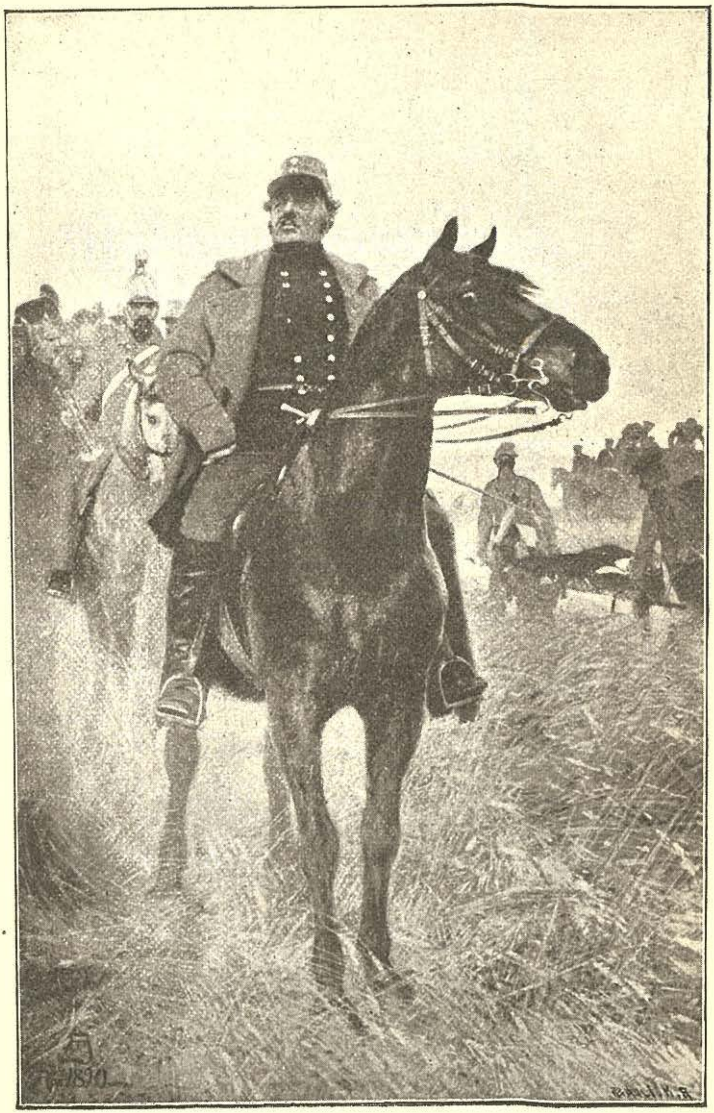

Bülow ved Fredericia

FREDERIK RUBECK HENRIK BÜLOW.

Da Hæren skulde i Marken mod Slesvigholstenerne i Marts 1848, kaldte Krigsministeren, Kaptajn Tscherning, Obersterne Hedemann og Schepelern til sig for at tilbyde en af dem Overkommandoen. Begge tøvede de med at modtage det ansvarsfulde Hverv og bad i hvert Fald om Betænkningstid. Dagen efter indfandt Chefen for 2den Liniebataillon, Oberst Bülow, sig hos Ministeren og tilbød ukaldet at føre Hæren i det forestaaende Felttog. Han mente selv at være i Besiddelse af Egenskaber, som gjorde ham skikket til en saadan Post; foruden at være praktisk Soldat havde han læst og arbejdet en Del. Tscherning modtog ikke Oberstens Tilbud, skønt det, som han skrev i sit Livs Erindringer, senere viste sig, ikke at have været at foragte. Foruden mange andre gode Egenskaber, som først ret kom til Udfoldning under Krigen, havde Bülow nemlig én, som ikke er saa almindelig her til Lands; han havde Tillid til sig selv og en fast Tro paa, at Lykken stod ham bi.

Frederik Rubeck Henrik Bülow var født den 4de Februar 1791 i Nustrup ved Gram i Sønderjylland, paa en lille Sædegaard, som tilhørte Faderen. Sine Barneaar tilbragte han i Gram. Han hørte til en gammel Soldaterslægt; baade

Faderen og Bedstefaderen havde tjent i Hæren. Faderen var en dygtig Mand, der som ganske ung Officer med Hæder havde fyldt sin Plads i 1762 paa Toget mod Russerne. Senere tog han sin Afsked, men meldte sig igen 1801 og tjente i Landeværnet fra 1801 til 1809, da han paany fik sin Afsked som Generalmajor. Mere kendt blev han dog ved sin Virksomhed paa et andet Omraade. Han var med i et Kompagniskab, som, ledet af Justitsraad Føns, drev Handel med Herregaarde i stor Stil. De kaldtes spotvis »Herregaardsslagterne«, fordi de, drevne af Kærlighed til Bonden, altid solgte Bøndergodset fra til fri Ejendom, paa de Gaarde, de havde paa Haanden.

Bülow var gift to Gange, anden Gang med en Sønnedatter af Tordenskjolds bekendte Kammertjener, Cold. Hun blev Moder til Frederik Rubeck Henrik; og det var vel sagtens hendes Slægts Forbindelse med Søhelten, som gjorde, at Drengen alt fra Fødselen blev bestemt for Søen. Det passede imidlertid kun daarlig med hans egen Lyst. Vel var han stolt over sit Slægtskab med Cold, »thi,« sagde han senere, »en Tjener, der har været baade tro og modig, saa han derfor blev Herredsfoged, er vel værd at stamme fra;« men desuagtet vilde han dog helst være Soldat, som Fader og Bedstefader havde været før ham. Faderen satte imidlertid sin Vilje igennem, og 9 Aar gammel kom Drengen om Bord i en Koffardimand, som foer paa England og Norge. Den Fart skulde ikke tjene til at forsone ham med Søen, og da Skæbnen en Gang førte ham til Bergen, passede han sit Snit og løb om Bord i et andet Skib, som skulde til Jylland. Faderen maatte finde sig i at modtage ham som Desertør paa Mariager Kloster, hvor han den Gang boede, og opgav med det samme at faa en Tordenskjold af ham. Drengen fik nogen Undervisning hos en Præst i Nærheden, og i Aaret 1802 lykkedes det at skaffe ham Patent som Fændrik i 3dje jydske Infanteriregiment. Han var den Gang kun 11 Aar gammel og selv-

følgelig for ung til at forrette Tjeneste. Først 4 Aar efter indstillede han sig ved Regimentet som Frikorporal. Aaret efter kom han paa det militære Institut i Kjøbenhavn, hvor han tilbragte 3 Aar. 1809 forlod han det som Sekondlieutenant med Aldersorden fra 1808.

Alt forinden havde han faaet Ilddaaben. Da Englænderne i 1807 landede paa Sjælland og overfaldt Kjøbenhavn, maatte alle, der kunde bære Vaaben, paa Volden; ogsaa Eleverne ved det militære Institut. Rubeck Bülow kom til danske Livregiment og bar som Fændrik Fanen ved Udfaldet mod Svanemølle-Batterierne. Han brændte af Kamplyst og viste sig rask og flink; men Lønnen blev kun en alvorlig Røffel, fordi hans Rabatter ikke vare pænt nok pudsede. Oberstlieutenanten, som ledede Udfaldet, holdt nemlig skrap Justits. Paa Tilbagetoget kommanderede han flere Gange »Holdt«, og straffede med egen Haand de Soldater, der ikke holdt Fodslag. Bülow hadede siden den Tid al Støvlettjeneste.

Bülow havde vundet et godt Navn som Soldat ved sin Færd under Belejringen; han var en smuk ung Mand, med et fint formet Hoved, en kraftig og elegant Legemsbygning; tilmed var han af god Familie og havde i Kongens Generaladjutant, Frants Bülow, en meget indflydelsesrig Slægtning og Protektor. Frants Bülow vilde have sin unge Frænde ind i Garden, for derved at knytte ham til Hoffet, men det laa hans jævne, bramfri Natur fjernt. Han frabad sig Æren og gik i Stedet paa Kystvagt paa Kallundborgkanten med 2det jydske Infanteriregiment. Der tilbragte han sine fire første Lieutenantsaar. Tjenesten bestod mest i Kystvagt, afbrudt af enkelte lidt vovede, men derfor dobbelt oplivende Angreb fra Baade paa engelske Fartøjer. I Længden kunde denne Tjeneste dog blive lidt ensformig, de unge Officerer søgte derfor, som rimeligt var, at holde sig skadesløs, saa godt de kunde, ved Besøg hos Familierne paa Egnen, især da hvor der var unge Piger i Huset.

Bülow følte sig snart særlig tiltrukken af Udby Præstegaard; dér kunde han faa Lejlighed til at beundre den smukke Kirke, opført af Esbern Snare, og dér kunde han faa sig en theologisk Samtale med Præsten, Konsistorialraad Dame. Men mere end alt dette var det Husets Datter, Henriette Bertine, som drog ham. Han var i 1811 bleven Premierlieutenant, kun 20 Aar gammel, og han syntes saaledes at have en smuk, militær Løbebane for sig; den et Aar ældre Jomfru Dame formaaede ikke at modstaa den smukke unge Lieutenant, og inden de fire Aars Kystvagt var forbi, vare de forlovede.

Imidlertid truedes deres unge Kærlighed snart af en overhængende Fare. Sveriges Kronprins, Karl Johan, faldt med en Hær af Svenskere, Russere og Tyskere ind i Holsten for at tvinge Danmark til at opgive Forbindelsen med Norge. Den danske Hær skulde samles paa Fyn og i det sydlige Jylland for at møde den truende Fare, og 2det jydske fik Marchordre til Kolding. Det var haardt at skulle skilles, og hvo kunde vide, om de mødtes igen. En Soldats Skæbne var alt andet end sikker paa den Tid, da Napoleon den store rystede Europa. Forinden Afrejsen viede derfor Konsistorialraaden de to unge, og faa Dage efter drog den 23aarige Ægtemand af Sted, dog uden at hans Kærligheds Lykke nedslog Krigermodet.

Krigen blev hverken lang eller blodig. Som forsigtig General holdt Kong Frederik den sjette det meste af sin Hær samlet paa Fyn og omkring Kolding, medens det i Holsten staaende Korps trak sig tilbage og ved den raske Fægtning ved Sehested ryddede Vejen til Rendsborg. Kun en ganske svag Styrke blev fra Kolding sendt frem til Slesvig By; men dertil hørte netop 2det jydske Infanteriregiment. Bülow kom paa Forpost paa den gamle Danevirkevold, og færdes første Gang i den Egn, hvor han senere skulde lægge Grunden til sin Krigerberømmelse. Denne Gang kom det dog kun til et lille rask Sammenstød med en Afdeling

Kosakker, som vare strejfede lidt for langt Nord paa. Freden til Kiel gjorde snart efter Ende paa al Udsigt til at vinde krigerske Laurbær.

Regimentet drog senere til Frankrig, under Landgreve Vilhelm af Hessen; men Bülow, som imidlertid var bleven Kaptajn, blev hjemme for at forestaa Eksercerskolen. Han boede først nogle Aar i Aalborg, saa blev Regimentet flyttet til Kjøbenhavn. Det var for saa vidt en Fordel, som han derved kom sin Familie nærmere. Han havde nemlig ikke Raad til at holde noget selvstændigt Hjem. Den gamle Provst havde i Udby Præstegaard indrettet en Sidelænge for sin Svigersøn og Datter. Der boede Fru Bülow, og der fødtes deres fire Børn, to Sønner og to Døtre. Bülow selv opholdt sig omtrent Halvdelen af Aaret med Orlov hos sin Familie, forøvrigt forrettede han Tjeneste ved sit Regiment i Kjøbenhavn. Først da han i 1827 fik Kompagni, kunde han tage sin Familie til sig i Hovedstaden. Den ene Søn kom som Kadet ind paa Landkadetakademiet, den anden blev sat i Metropolitanskolen for at studere. Det var nemlig Bülows levende Ønske at se en af sine Sønner som Præst.

Livet i Hovedstaden tiltalte for øvrigt ikke Bülow synderligt. Han var et Friluftsbarn og holdt mest af at leve paa Landet. Hovedstaden havde ingen Tiltrækning for den rolige, beskedne Mand, der helst blev i sit Hjem eller færdedes mellem sine Soldater. Desuden var det forholdsvis dyrt at leve i Kjøbenhavn, og Bülow havde stadig kun smaa Kaar. Hans Fader havde vel tjent en net lille Formue ved alle sine Ejendomshandler, men Krigen havde ødelagt Udbyttet af mange Aars Flid, og da han døde i 1819, efterlod han intet. Konsistorialraaden havde heller ikke stort at hjælpe med, saa Bülow og hans Hustru maatte fægte sig frem, som de kunde bedst. Tit var det daarligt nok. Indtægterne kunde ikke slaa til, Gælden voksede og

trykkede. Helbredet var heller ikke altid godt. Allerede i 40aars Alderen plagede Gigten ham, og der manglede ikke meget i, at han havde søgt sin Afsked for at leve i Ro paa Landet, da Hærforandringen i 1842 bød ret taalelige Kaar for afskedigede Officerer. Til Held for Danmark følte han sig dog for fast knyttet til Soldaterstanden, og hans mangeaarige Regimentschef, Landgreve Wilhelm, holdt energisk paa ham og talte hans Sag.

I 34 Fredsaar levede Bülow saaledes stille og ubemærket, optaget af sine tjenstlige Pligter, af sine økonomiske Sorger og til Tider plaget af sin Gigt. Under den Tid steg han jævnt gennem de militære Grader. 1836 blev han Major; Hærordningen af 1842 gjorde ham til Oberstlieutenant og Chef for 2den Liniebataillon, og endelig blev han Oberst i 1847, 56 Aar gammel. Man maa undres over, at Bülow under saadanne Forhold kunde bevare sit friske Livsmod og sin frejdige Tro paa sig selv; men det gjorde han. Grunden var vel nærmest den, at han i sit eget Bryst havde to frisksprudlende Livskilder. Den ene var Kærligheden til Fædrelandet, og da navnlig til den Del deraf, som særlig var hans Hjemstavn, Sønderjylland. Jo mere Kampene for Danskheden i dette Grænseland traadte frem, des stærkere maatte ogsaa Bülow føle, at den Tid ikke var fjern, da der maatte blive Brug for den danske Landsoldat. Og det var den anden Livskilde hos ham Kærligheden til og Troen paa, hvad Bondesoldaten var værd og formaaede at udrette. Efter 1814 var det en ret almindelig Mening, at nu havde alle Nationer faaet nok af Krigen, og at den evige Freds Dage nærmede sig. Derfor var Soldater en Luksusgenstand, som egentlig kun tjente Fyrsterne til Morskab og kostede en forbistret Mængde Penge. Hvad særlig den danske Landsoldat angik, var det vist bedst at tale saa lidt om ham som muligt. Køge Landeværn om igen, om end maaske lidt forbedret. Bülow

havde arvet sin Faders Kærlighed til Bonden. »Vent til I faar ham at se lige over for Fjenden,« var hans stadige Svar, naar nogen spottede Bondesoldaten. Da det en Gang blev fortalt Bulow, at en Kammerat havde sagt om ham, han fik sin meste Krigsvidenskab ved at læse Ingemanns Romaner, sagde han: »Ja, derigennem fik jeg baade Tiltro og Tillid til mit Fædrelands Almue og Bondestand.« Bülow boede i Aarene før 48 som Bataillonschef i en Villa paa Citadelsvejen, sammen med Rye. Der lærte de to Mænd hinanden at kende og bleve Venner; men dog kom det til et alvorligt Sammenstød mellem dem, da Kristian den ottende var død, og der skulde sværges Troskab til den ny Konge. Da de mødte med deres Batailloner i Gothersgades Ekscercerhus for at edfæstes, bad Rye Bülow vente med at aflægge Eden, indtil Forholdet til Hertugdømmerne var ordnet. Bülow blev heftig over dette Forslag og sagde til Rye, at han straks vilde arrestere ham, hvis han tøvede med at aflægge Eden. Rye faldt til Føje, og Bülow kendte sin Ven godt nok til fra den Stund af fuldt ud at stole paa ham.

Bevægelsen i Martsdagene 1848 maatte selvfølgelig gribe en Mand som Bülow mægtigt. Det var nu bleven Alvor, at han med sine kære Landsoldater skulde ud for at værne om Fødeegnen derhjemme i Sønderjylland. Intet Under, at han følte sig som Manden, der var skikket til at føre an i den Strid. Han, som hele sit Liv havde holdt sig beskeden tilbage og aldrig skøttet synderlig om ydre Glans og Højhed, gik nu selv til Ministeren og tilbød at føre Hæren. Tscherning havde alt den Gang truffet et andet Valg, og Bülows Tilbud blev ikke modtaget; men han blev dog betragtet som selvskreven til at føre en Brigade. Den kom til at bestaa af 1ste Bataillon under Olaf Rye, 2den under Ernst og 11te under Staggemeier; med dem drog Bülow til Jylland og fulgte Hovedhæren under General Hedemann paa Marchen ned mod Flensborg.

Fra den Stund af og indtil Sejren ved Fredericia fulgte Lykken næsten altid Bülow. Den Kamp, der den Gang blev kæmpet, blev maaske mere end nogen anden, følt som Folkets egen; derfor vogtede alles Øjne paa den Hær, der drog mod Slesvigholstenerne, og paa de Mænd, som førte den. Blandt dem var Bülow den, der ved Siden af Læssøe hurtigst fik Navn i Folkemunde. Det blev sagt og med Rette om ham, at var Læssøe Hærens Sjæl i 1848, saa var Bülow i ikke mindre Grad dens Sværd. Af Bülows to Sønner drog den ene ud som Lieutenant ved 5te Liniebataillon, den anden blev mod sin Vilje, men efter Faderens Ønske, tilbage for at tage sin theologiske Embedseksamen. Samtidig fik han et andet, lidet behageligt Hverv, det at skaffe Rede paa Faderens Pengesager og ordne dem, for saa vidt det lod sig gøre. Prokurator Kraft indkaldte Kreditorerne; de fleste vare Aagerkarle, da Bülow altid havde haft svært ved at nægte at hjælpe en Kammerat med sit Navn paa en Veksel. Prokurator Kraft kom snart til det Resultat, at Sagerne stode vel haabløst. »Deres Fader maa se at blive General i Krigen, vinde et Slag og gøre Bytte,« sagde han til Sønnen, lidet anende, at Bülow senere virkelig skulde følge sin Prokurators Raad. Med Byttepenge fra Fredericia klarede han sin Gæld.

Foran Flensborg havde Slesvigholstenerne taget Stilling omkring Landsbyen Bov, og der vilde de standse den danske Hær. Efter Planen skulde vor Hovedstyrke søge at fastholde Fjenden, medens en anden Del omgik hans venstre Flanke. Bülow fik det ærefulde Hverv at udføre den omgaaende Bevægelse med sin Brigade.

Den 9de April 1848 stod Bülows Brigade samlet Kl. 8 om Morgenen ved Bommerlund Kro, Nord for Flensborg ved den gamle Hovedlandevej gennem Sønderjylland, den saakaldse Oksevej. Først af alle danske Tropper satte Brigaden sig i Bevægelse Syd paa mod Fjenden. Baade Førere og menige vare den Gang endnu uvante med Krigen;

derfor stolpede Bataillonerne afsted i tætte Kolonner ind over Heden, hvor Mandskabet snublede over Tuerne og dumpede i Hullerne, saa det blev en stræng Tur, inden de naaede frem, hvor Fjenden ventede dem. Bülows kraftige Tiltale vakte dog Kræfterne paany, og frem gik det mod Slesvigholstenerne. Harreslev, den første Landsby, Fjenden holdt besat, blev tagen med Bajonetten, skønt Tilgangene vare spærrede med Barrikader af Møbler og Vogne. Rask fulgte Bülow efter den vigende Fjende; men ved Teglværket foran Flensborg kom det igen til en levende Kamp. Vore Folk begyndte at blive trætte af den lange Marsch. Først da Rye blev hentet frem med 1ste Linjebataillon, kom der igen rigtig Gang i Kampen. Medens Rye nu rensede Marieskoven og trængte ind i Flensborg By, førte Bülow 2den Bataillon mod den nordlige Forstad. Her gjorde Slesvigholstenerne den sidste fortvivlede Modstand. Deres Anfører var en Kaptajn Michelsen, en af dem, der ivrigst havde virket for Oprørets Sag og maaske mere end nogen anden medvirket til at faa de holstenske og sydslesvigske Soldater til at svigte deres Faneed. Ved Bov saa han nu den Sag, han havde viet sit Liv, svigtet af Lykken ved den første alvorlige Prøve. Haardt saaret faldt han som Fange i de Danskes Hænder og døde kort efter. Det var Bülows Brigade og særlig da Ryes Bataillon, som ved sin raske Fremrykning i Siden paa Fjenden gjorde Slaget til en saa afgørende Sejr. Næsten 1000 Fanger faldt i de Danskes Hænder, fordi Tilbagegangen gennem Byen saa hurtig blev spærret. Jubelen var stor i Flensborg, da de Danske rykkede ind som Sejrherre, og ingen var gladere end Bülow. Ikke alene var det danske Slesvig nu renset for Insurgenter; men Landsoldaten havde redelig vist sig den Tillid værdig, han altid havde sat til ham.

Fra Flensborg gik Marschen gennem Angelen ned til Slesvig By, der kom Bülow i Kvarter med sin Brigade. Byen var afgjort slesvigholstensk sindet, og Opholdet der

var derfor ikke altid behageligt, især da Preussen og de andre tyske Forbundsstater samlede Tropper ved Rendsborg, saaledes at Slesvigholstenerne bestandig haabede snart igen at blive de Danske kvit. Da Allarmsignalerne 1ste Paaskedag kaldte Hæren til Vaaben, var den ene af Bülows Batailloner paa Forpost, de to andre — 1ste og 11te — samledes hurtigt paa Erdberenberg lidt Vest for Slesvig By. Her stod de, medens Oberstlieutenant Magius førte den heltemodige Kamp mod Preusserne i Landsbyen Bustrup. Bustrup Dam og en blød Engstrækning, som fortsatte Dammen Vest paa ind i Landet, skilte Bülows Batailloner fra de kæmpende. Hinsides Engdraget hævede sig den gamle Danevirkevold. Da vore Tropper i Bustrup haardt trængte til Hjælp, fik Bülow Befaling til at angribe Fjenden i Flanken med sine to Batailloner, og saasnart Ordren var modtaget, satte han sig i Bevægelse. Selv gik han sammen med Rye foran 1ste Bataillon, 11te fulgte tæt bag efter. Det kneb at komme over de bløde Enge; Hestene maatte lades tilbage, men Folkene kom over og ilede rask op ad Skraaningerne, saa svingede de til venstre og gik frem paa begge Sider af Danevirke mod Preusserne. Angrebet blev rask udført, det kom uventet og overraskende. Bülow havde ladet 1ste Bataillons Fane bringe op paa selve Danevirkevolden, og der flagrede den lystig for Vinden, medens Soldaterne ilede hurtigt frem. Et preussisk Batteri paa 10 Kanoner, som hidindtil havde beskudt vore Folk i Bustrup, saa sig pludselig truet og maatte skyndsomt se at komme bort. 11te Bataillons Skytter kom endog Kanonerne nær paa et halvt Hundrede Skridt, og deres Kugler saarede baade Folk og Heste. En Kanon væltede og blev kun ved det tililende Fodfolks Hjælp bragt i Sikkerhed. General Wrangel, som ikke kunde se, at hele dette dristige Angreb kun blev udført med to Batailloner, følte sin Stilling truet og sendte Ilbud til General

Bonin og til Prinsen af Noers Slesvigholstenere om skyndsomst at komme til Hjælp.

10 preussiske Kompagnier stillede sig saa mod vore 8 og standsede dem en Stund. Kort efter kom den preussiske Major Steinmetz, den senere bekendte General mod Franskmændene, til med to Batailloner og førte dem mod 1ste Bataillons Flanke. 18 preussiske Kompagnier mod 8 danske, det var for meget selv for Bülow og Rye. Tilbagetoget maatte tiltrædes, og det gik ikke let. De bløde Enge vare svære at komme over, og fra Bakkerne knaldede Skud paa Skud ned mellem vore Soldater, medens de sprang fra Tue til Tue. Mangen brav Soldat fandt sin Død dèr; men tilbage kom de, og Bülow søgte nu igen at ordne sin Skare paa Erdberenberg. Mandefaldet mellem Officererne havde været stort, og Mandskabet var udaset af Turen frem og tilbage over Mosen; inden Ordenen var bleven genoprettet, rykkede Preusserne frem til Angreb, og Bülow og Rye maatte føre deres Folk tilbage til Landstedet Annettenhøhe, som laa i vor Hovedstilling. Her tog 1ste Bataillon og 2 Kompagnier af 11te Stilling; de to andre Kompagnier af 11te bleve sendte længere tilbage, da de endnu ikke vare ordnede.

Omkring Annettenhøhe udspandt der sig en heftig Kamp. Gaarden blev stormet af Tyskerne og tagen tilbage af de Danske, men Stillingen blev hævdet, lige til Overkommandoens Befaling til at gaa tilbage kom. Et Øjeblik saa det ud, som om det skulde lykkes Fjenden at afskære vore Afdelinger paa venstre Fløj, men Bülow samlede hurtig alt, hvad han endnu havde om sig af Mandskabet af 1ste og 11te, og skaffede ved et rask Angreb Kammeraterne Luft.

Ud paa Aftenen gik Brigaden i Bivouak i Skoven ved Isted. Trods det fugtige Vejr flammede Bivouakbaalene snart lystigt, og Soldaterne flokkedes om Ilden for at varme sig og finde lidt Hvile. Selv sad Bülow paa en Træstub

mellem sine Folk og gnavede paa en tør Tvebak, han et eller andet Sted havde faaet fat paa. Ligesaa bestemt og urokkelig, han var i Striden, lige saa beskeden og fordringsløs var han, naar Kampen var forbi. I Striden vilde han være den første, ellers talte han til hver menig som til en god Kammerat. Og Folkene saa med Kærlighed og Stolthed hen til deres Chef; de fulgte ham gerne, skønt det var en farlig Ære. Ingen af Hærens andre Afdelinger havde haft saa store Tab som Bülows Bataillonner, hverken ved Bov eller Slesvig.

Sammen med den øvrige Hær gik Brigaden Bülow Dagen efter Slesvig-Slaget til Flensborg og blev ud paa Eftermiddagen indkvarteret i selve Byen. Inden de trætte Soldater fik Lov at søge Kvarterene, sørgede Bülow dog for, at de alle fik Underretning om, hvor de skulde møde, hvis der blev givet Signal til hurtig at stille igen. Det kom til god Nytte, da senere de fra Forposterne flygtende Dragoner skræmmede den hvilende Hær op ved den falske Efterretning, at Tyskerne vare for Porten. Under den almindelige Forvirring, og medens en stor Del af Tropperne i Uorden ilede Nord paa ud af Byen, samledes Bülows Afdelinger paa det forud bestemte Sted, og med dem dækkede han Adgangen til Flensborg By, saaledes at den øvrige Hær fik Tid til at komme til Besindelse og ordne sig. Da Bülow den Eftermiddag rykkede ud af Flensborg, traf han en ung Officer, som alt havde taget Stilling med en lille Skare paa den Syd fra kommende Vej. Bülow indstillede ham til Avancement. Officeren var Max Müller.

Da Hæren kom til Als og Fyn for at udhvile efter de store Anstrengelser under de første Kampe i Sønderjylland, var Bülow en af dem, som alle var enige om havde fyldt sin Plads glimrende. Han havde været Hærens Sværd, som det senere blev sagt. Der var den Gang Tale om, at et svensk-norsk Troppekorps vilde forene sig med det danske, og om en deraf følgende Omordning af Hæren, saaledes

at den blev delt i tre Divisioner. Læssøe skrev i den Anledning privat til Krigsministeren og udtalte sig om, hvilke af de højere Officerer der formentlig bedst egnede sig til at føre Divisionerne og øverst paa Listen satte han Bülow. »Oberst Bülow,« skrev han, »er tapper, besindig, fordringsløs, har en Personlighed, der tiltaler og i tilstrækkelig Grad imponerer Soldaten; han har vel ikke mange Kundskaber eller vidt Blik, men dog tror jeg, det vil være et Held, naar han faar den ene Division.« Naar Læssøe taler lidt nedsættende om Bülows Kundskaber, skinner Højskoleofficeren igennem. Bülows Ungdom faldt i en Tid, da boglig Lærdom ikke stod højt mellem Officererne, og de syv første Aar af sin Tjenestetid var han paa Feltfod og havde ikke megen Tid til Studering. Maalt med en videnskabelig uddannet Generalstabsofficers Maalestok vare hans Kundskaber maaske ikke store, men de rakte til at gøre ham til en glimrende Troppeofficer. De fleste af den store Napoleons Marschaller begynde vel med mindre Kendskab til Krigens Theori end Bülow. Senere fik han Lejlighed til at vise, at hans Blik var vidt nok til bestemt at fastholde Tanken om Fredericia-Slaget og føre den igennem.

Kong Frederik lønnede Bülow ved i Maj 1848 at gøre ham til Generalmajor; men foreløbig maatte han nøjes med at beholde Kommandoen over sin Brigade.

Den 28de Maj, ved Angrebet fra Als paa de i Sundeved staaende Hannoveranere, Mecklenborgere og Oldenborgere under General Halkett, blev det igen Bülow, som skulde lægge for. I Spidsen for 1ste Bataillon rykkede han først over Skibsbroen ved Sønderborg, og saa snart han havde faaet sine Folk over og ordnet dem, gik han fremad. De fjendtlige Forposter bleve let kastede; men ved Dybbøl Mølle blev Modstanden stærkere; Bülows Bataillon maatte standse, og skønt hans gamle Vaabenbroder fra Bov og Slesvig, Olaf Rye, kom op til højre af ham med sin

Brigade, saa formaaede de dog ikke at drive Tyskerne ud af den gode Stilling, før Schleppegrell fik Tid til at gøre et rask Flankeangreb. Det hjalp. Tyskerne maatte vige, forfulgte af de tre danske Brigader, med Bülow, Rye og Schleppegrell i Spidsen. Bedre Førere har den danske Landsoldat næppe haft, og han skønnede ogsaa derpaa. Under lystig Sang og Hurraraab gik Marchen gennem Sundeved. Bülow var selv kommen saa langt frem med en af sine Batailloner, at hans Stabschef maatte bede ham vente for at faa de andre med. Utaalmodig higede han bestandig fremad indtil han stod for Fjendens Hovedstilling paa Højderne ved Nybøl Mølle. Her tordnede 16 tyske Kanoner bag et Brystværn paa Møllebakken, og 6 Batailloner stode rede til at møde Angriberen. Bülow, som var rykket frem over Dybbøl Kirke, tørnede lige mod Fronten af den fjendtlige Stilling og kunde snart ikke vinde længere frem, især da han kun havde 6 Kanoner at sætte mod Fjendens 16; det forslog heller ikke denne Gang, at Rye kom frem i Højde med ham. Fjendens Stilling var for stærk til at det saaledes gik an at tage Tyren ved Hornene. Tyskernes Kanoner beherskede Valpladsen. Paa én Gang begyndte der dog at komme Uro mellem dem. De hørte op at skyde efter Bülows og Ryes Batailloner, søgte andet Maal og kørte snart efter skyndsomst bort. Det var Schleppegrell, som igen var kommen op i Flanken paa Tyskerne og tvang dem til at vige. Bülow og Rye forsømte ikke Lejligheden, men førte deres Folk fremad. Først Mørket gjorde Ende paa Kampen.

Om Aftenen gik Bülow med sine Batailloner tilbage til Dybbøl By, og tog Kvarter der for Natten; nogle Dage efter drog han over til Als, for at Folkene kunde hvile ud, medens Schleppegrell blev tilbage i Sundeved.

Hen paa Eftermiddagen den 5te Juni blev der slaaet Alarm i Kvarterene. Tyskerne vilde hævne det Tab, de havde lidt den 28de Maj, og angreb derfor med betydelig

Overmagt Schleppegrells Tropper i Sundeved. Saa snart Folkene vare samlede, ilede Bülow over Broen. Han fik sin Plads yderst paa højre Fløj, saaledes at hans Afdelinger forsvarede Strækningen fra Als Sund og hen imod Øster Dybbøl; og da Artillerikampen var falden ud til Fordel for de Danske, og Signalet til Fremrykning blev givet, førte han sine Folk frem mod Ragebøl. Preusserne forsøgte den Gang endnu at holde sig i Dybbøl By og ved Kirken; men da Bülow gik saa rask paa i deres Flanke, opgave de dette og vege over hele Linien. Ved Ragebøl mødte Bülows Brigade stærk Modstand. Det var under Angrebet dèr, at den kække unge Svensker, Lieutenant Leijonhufwud fandt Heltedøden i 2den Bataillons Skyttekæde. Imidlertid, Ragebøl blev taget, og Bülow var ved at ordne sine Folk til Angreb paa den endnu længere tilbage liggende Landsby Sottrup, da Mørket faldt paa og gjorde det utilraadeligt længere at følge efter Preusserne. Ved Ragebøl hvilede Brigaden Natten efter Kampen.

Til Kampen paa Dybbøl den 5te Juni knytter sig en lille Episode, som Bülow ofte senere morede sig over. Da 1ste Bataillon skulde rykke frem, var det umuligt for en af Delingsførerne at faa menig Bagsværd med. Han smed sig bag et Gærde og var ikke til at drive af Stedet. »Lad ham ligge, det Svin!« sagde Delingsføreren, og førte sit øvrige Mandskab frem. Bagsværds Rædsel steg, da han kort efter saa General Bülow komme ridende henimod sig. Hans hvide Lærreds Benklæder bare kendelige Spor af, at Naturen var gaaet fuldstændig over Optugtelsen; men Frækheden havde dog ikke forladt ham. Da Generalen kom nær, lænede han sig op mod Gærdet og raabte efter sine fremad ilende Kammerater: »Frem Karle! Mod i Brystet. Jeg kan ikke følge med, saaret som jeg er.« Generalen hørte de kække Ord, saa den mørke Strøm, som indvendig fra farvede de hvide Benklæder, og glædede sig over det raske Krigsmod. En Adjutant noterede

Hr. Bagsværds Navn, han blev Danebrogsmand, og bar sit Kors til han forskærtsede det ved som Sjover paa Kultorvet at stjæle fra en Vogn. Da Bülow fik Sagens sande Sammenhæng at vide, lo han, og sagde: »Han fortjente det s'gu for sin Frækheds Skyld. Der er mange der har faaet Korset med ligesaa liden Grund, ogsaa ofte for Frækheds Skyld.«

Kort efter kom der mindre gode Efterretninger fra det danske Korps, som var rykket frem fra Nørrejylland til Egnen Syd for Haderslev. Et natligt Overfald ved Hoptrup af en Friskareafdeling, havde i den Grad foruroliget Korpsets Chef, Oberst Juel, at han gik tilbage over den nørrejydske Grænse med hele sin Styrke. Dette vakte naturligvis Misbilligelse baade hos Krigsministeren og Hærens Overkommando, og for at bringe Sagerne paa Fode igen, fik Bülow Befaling til at gaa derover med sin Brigade. 5 Dage efter den sidste Kamp paa Dybbøl, rykkede han frem fra Kolding, forjog Insurgenterne fra Haderslev og indtog igen de Stillinger, Oberst Juel havde forladt. Det var det første større selvstændige Kommando, General Bülow havde. Han skilte sig godt ved det, men fik ikke Lejlighed til at levere nogen større Kamp. Kort efter kom Hærens Overkommando til Jylland tilligemed Schleppegrells og Ryes Afdelinger, og Bülow mistede sit selvstændige Kommando. Der var imidlertid ikke meget tabt derved; for medens Diplomaterne underhandlede for at se at skabe Fred, hvilede Vaabnene, selv om der ikke altid var formelig Vaabenstilstand. General Wrangel var trængt frem til Nørrejyllands Grænse og holdt igen hele Slesvigs Fastland besat; den danske Hær stod i Egnen omkring Kolding. Krigen var som sagt næsten død hen; men af og til forefaldt der dog Smaakampe.

En Aften kom en Bonde fra Steppinge, en Landsby en Milsvej fra Kristiansfeld, til General Bülow og fortalte, at der i Landsbyen kun laa én Eskadron Kyradserer og et Par Kompagnier Fodfolk. Bülow kendte sin Nordslesvigere fra

gammel Tid og fæstede straks Lid til Mandens Tale. Han lod Afdelinger af sin Brigade strejfe ind over Grænsen, og om Aftenen bragte de ham 34 preussiske Kyradserer og 31 Heste med tilbage. Det blev Brigaden Bülows sidste Bedrift i otte og fyrre.

Da Kong Frederik den syvende i September 1848 besøgte Hæren, blev Bülow hædret med Kommandørkorset af Danebrog; han skulde snart faa et nyt Bevis paa, hvor megen Tillid hans Færd i det tilendebragte Felttog havde vakt. Da Vaabenhvilen blev sluttet, var Hæren bleven fordelt over hele Riget til de tre Generalkommandoer i Nørrejylland, paa Fyn og paa Sjælland; men uafhængig af dem var Øen Als, som tilligemed det fjernere liggende Ærø, var den eneste Del af Sønderjylland, der var i de Danskes Magt. Als laa der særlig Vægt paa at bevare, baade for at skærme den tro Befolkning mod Slesvigholstenerne, og fordi vi der kunde samle Tropper til Fremrykning i Sundeved, hvis Krigen brød ud paany. Rye havde først faaet Kommandoen paa Øen; men da Faren for et troløst Angreb under Vaabenhvilen voksede, og der blev samlet flere Tropper, blev det ønskeligt at faa en ældre Officer derover. I November fik derfor Bülow Ordre til at tage Befalingen, medens Rye skulde afløse ham som Chef for 5te Brigade. Hvad man især frygtede, var, at Slesvigholstenerne skulde forsøge et Angreb, naar Isen havde tvungen vore Skibe og Kanonbaade bort og bygget Bro over Sundet. Krigsministeriet vilde have Sønderborg befæstet, saaledes at Byen kunde holdes selv om Øen ellers var tabt; men Bülow mente, det tog for lang Tid og vilde hellere have flere Soldater derover, saa at han kunde møde Fjenden i aaben Mark. Den Kampmaade tiltalte ogsaa hans frejdige Natur mest. Med 6 til 8000 Mand og Øens trofaste Befolkning til Hjælp, skulde han nok klare sig. Det var en ret betydelig Styrke. Bülow fik Kommandoen over ikke mindre end ti Batailloner, delte

i to Brigader, under General Schleppegrell og Oberst de Meza; desuden fik han 3 Feltbatterier, blandt dem Batteriet Jessen, og 1 Eskadron Dragoner. Selv boede Bülow Vinteren over i Sønderborg, der var gjort til en lille Fæstning, og arbejdede flittigt paa at øve sine Folk i at indtage de Stillinger, hvor han vilde møde Fjenden, og holde omhyggelig Strandvagt. Vare Slesvigholstenerne komne, havde Bülow sikkert givet dem en varm Modtagelse.

Imidlertid gik Vinteren, og Vaaren nærmede sig, uden at der var forsøgt noget Angreb paa Als. Krigen brød ud paany sidst i Marts. Bülows Korps paa Als fik Navn af »Flankekorpset«, medens den øvrige Hær, som stod i Fyn, med Undtagelse af et Korps under Rye, der var efterladt ved Kolding, kaldtes »Nørrejydske Korps«. Der skulde nu igen vælges en Overgeneral, og der var adskillig Tale om at vælge Bülow. Læssøe havde jo forlængst udpeget ham som Hærens bedste Mand til den Plads, og hvor uenige ellers Krigsministeren og Stabschefen vare, faldt deres Meninger dog sammen i det Punkt. Alligevel fik dog General Krogh Overkommandoen; maaske fordi Bülow, hvor megen Pris han end satte paa Læssøe, ikke absolut ønskede ham til Stabschef. Han vilde være Herre i sit eget Hus, og ikke lade sig sine Meninger diktere af andre, selv af en Mand som Læssøe.

Felttoget skulde aabnes med et Angreb paa de slesvigholstenske Tropper i Sundeved, samtidig med, at Rye Nord fra gik ind i Sønderjylland. Skibsbroen over Als Sund var igen bragt i Stand; over den skulde Tropperne gaa, og som sædvanlig var Bülow i Spidsen. Det var væsentligst hans Flankekorps, som skulde føres i Ilden. Aftenen før Overgangen skulde ske, lod han 10de lette Bataillon, der havde Mandskab fra Sønderjylland, færge over Sundet for at besætte Brohovedet. Han vilde vise, at han selv, Sønderjyde, stolede fuldt ud paa sine Landsmænd.

Den 3dje April Kl. 4½ om Morgenen begyndte Indmarchen i Sundeved. Paa Dybbøl Bjærg blev der ingen Modstand gjort. Nogle slesvigholstenske Dragoner betragtede de Danskes Fremrykning og sprængte saa bort for at melde, hvad de havde set. Bülow fik begge sine Brigader over, ordnede dem Side om Side og rykkede saa frem for at søge Fjenden. Selv fulgte han med de Meza ad Vejen over Nybøl Mølle. Schleppegrell skulde denne Gang, ligesom sidst, da der blev kæmpet i disse Egne, udføre den omgaaende Bevægelse. Han havde imidlertid ikke det samme Held med sig denne Gang. Forskellige mindre Hindringer sinkede hans March saaledes, at da Bülow mente, han maatte være langt nok fremme og lod de Meza begynde Angrebet, var Schleppegrell endnu saa langt tilbage, at Fjenden ikke mærkede stort til ham. Kampen kom saaledes til at staa mellem 1 dansk og 1 slesvigholstensk Brigade. De Danske sejrede, og Bülow rykkede ind i Flækken Graasten i Spidsen for sine raske Folk, som sang »Den tapre Landsoldat«.

Bülows Brigader besatte efter Kampen den 3dje April de fremskudte Stillinger i Sundeved, og selv da de nogle Dage efter bleve afløste af to andre Brigader, under Krabbe og Thestrup, beholdt Bülow dog Overbefalingen. Det blev derfor ham, der igen kom til at lede Kampen, da Rigstropperne, som havde afløst Slesvigholstenerne i Sundeved, gik frem for at kaste de Danske tilbage. General Prittwitz vilde have sine Forposter frem til Landsbyen Ullerup, og da den var besat af Danske, gav han Befaling til at jage dem ud. Det gik ogsaa forholdsvis let, da det kun var mindre Afdelinger, der stod dèr; men Bülow var ikke af dem, der for saa let Køb slap, hvad han havde i Hænde Der udviklede sig derfor en større og for de Danske saare hæderlig Fægtning, som har faaet Navn af Fægtningen ved Ullerup.

Paa dansk Side havde man den Dag ventet et almindeligt Angreb, og Hæren havde fra Morgenstunden af staaet rede til at tage imod det. Det udeblev imidlertid, og Soldaterne fik Lov at gaa i Kvarterene igen. Ved Middagstid begyndte saa Skydningen ved Forposterne, og da det viste sig at være mere end det sædvanlige Smaaplafferi, kom Bülow hurtig i Sadlen og red med sin Stab op paa Højderne ved Sottrup Kirke, hvorfra han kunde overse Kampen. Det var Brigaden Krabbes Forpoststilling, som blev angreben, og da Bülow saa, at den ikke kunde klare sig alene, sendte han 3dje Reserve-Jægerkorps frem til Hjælp. Han havde valgt sine Folk rigtigt. Reserve-Jægerne havde Aaret forud, da Korpset var en nyoprettet Afdeling med faa og uovede Befalingsmænd, holdt daarlig Stand ved Hoptrup, og havde derfor i Hæren faaet Øgenavnet »Hoptrup-Harene«. Nu var Korpset bleven veluddannet og havde faaet dygtige Befalingsmænd; det higede derfor efter at skaffe sig et bedre Navn, og Lejlighed dertil gav Bülow det, ved at sende det frem mod Ullerup. Fjenden havde 6 Batailloner fremme og mod dem gik tre af vore; foruden Jægerkorpset to af Brigaden Krabbe; men vore Folk gik paa med saadan Voldsomhed, at Tyskerne snart maatte opgive de vundne Fordele. Ud paa Aftenen sendte Bülow yderligere Garden i Ilden, men da var Fjenden alt i fuld Tilbagegang. Kl. 7 endte Kampen, og vi besatte igen vor gamle Forpostlinie. Naar undtages Garden var det ellers lutter Reserve- og Forstærkningsbatailloner Bülow havde haft i Ilden; han vilde give disse nyoprettede Afdelinger Lejlighed til at faa Ilddaaben og vinde Tillid til sig selv og deres Førere. Og det lykkedes. Hoptrup-Harerne bleve deres Øgenavn kvit og fik i Stedet Hædersnavnet Ullerup-Jægerne. Soldaterne vare stolte over den smukke Kamp og saa med Hengivenhed og Agtelse op til de Mænd, som havde ført dem, ikke mindst til deres Divisionsgeneral, Bülow, som altid var paa den rette Plads

i Kampen og altid sendte dem Hjælp paa rette Tid og rette Sted. Efter Kampen red Bülow fra Afdeling til Afdeling og takkede paa sin ligefremme djærve Maade Folkene for det Mod, de havde vist. Da han kom til 3dje Reserve-Jægerkorps, sagde han: »Jeg takker 3dje Reserve-Jægerkorps for den smukke Dag. Korpset har ikke alene slaaet en Streg over Hoptrup, men det har erhvervet sig en hæderlig Plads i Hærens Rækker. Har nogen tidligere skældt eder ud for Hoptrup-Harerne, saa skal I nu hedde de Ullerup Jægere.«

Glæden over Kampen ved Ullerup blev nedslaaet ved Ulykkesbudet om Tabet af Skibene i Ekernførde Fjord, og kort efter kom Befalingen til igen at rømme Sundeved. Bülow havde, ligesom Hærens øvrige højere Førere, udtalt sig mod at opgive noget af Sønderjyllands Jord, og det var ham en bitter Sorg at maatte vige uden Kamp. Det var bleven ud paa Aftenen inden Adjutanten naaede Generalens Kvarter med den skriftlige Ordre til at gaa tilbage. Bülow var alt gaaet i Seng; men Adjutanten blev ført ind i hans Soveværelse. Bülow rejste sig over Ende i Sengen, læste Ordren, krøllede Papiret sammen, knugede det i den knyttede Haand og kastede det hen i en Krog i Stuen, med en drøj Bemærkning mod Krigsministeren, General Hansen, i hvem han med fuld Føje, straks saa Ophavsmanden til den, efter hans Mening, højst uheldige Befaling. Imidlertid, lystres maatte den, og Bülow førte igen sine Folk over til Als.

Inden Bülow blev kaldet bort for at overtage Kommandoen over hele Hæren, fik han dog Lejlighed til endnu en Gang at lade Fjenden høre fra sig. Den 13de April før Daggry vilde Tyskerne prøve en Storm mod de halvfuldendte Skanser paa Dybbøl Bjerg. De troede dem stærkt besatte, medens de i Virkeligheden vare fuldstændig forladte; vore svage Forposter i Sundeved stode om Natten tæt foran Brohovedet. Angrebet blev saaledes et Stød i

Luften. Det vilde Sachserne dog ikke nøjes med; de kørte derfor et Batteri op ved Dybbøl Mølle og begyndte at beskyde Brohovedet. Batterierne paa Als og Kanonbaadene i Sundet gave dem saa livligt Svar paa Tiltale, at de snart bleve kede af den Leg; men det var lettere at begynde end holde op. Da de gik tilbage bag Bakkekammen, kunde man fra Als se en Kanon, som henstod forladt nær Møllen. Da Bülow fik det at vide, gav han straks 10de lette Bataillon Befaling til at rykke derover og tage den. Det lykkedes efter en ret haard Kamp; men nu viste det sig, at der henstod flere Kanoner. Dem vilde vore Folk ogsaa have fat paa, og Kampen blev fortsat. En Kanon endnu blev erobret, saa var der kun én igen. Bülow syntes dog, det nu kunde være nok og gav 10de lette Befaling til at gaa tilbage. Selv holdt han ved Broen over Als Sund og takkede de hjemvendende Soldater. En Mand af Rækkerne raabte til ham: »Generalen troede nok ikke, vi vilde slaas.« — »Jo!« raabte Bülow igen, »og vilde I ikke, saa er jeg, der er født Slesviger lige saa godt som I, Mand for at lære Jer det.«

Saa kom Skiftet i Hærens øverste Styrelse. Uenigheden mellem Overkommandoen og Ministeren var bleven saa stor, at de umuligt længere kunde arbejde sammen. Ministeren sad fastest i Sadelen, derfor maatte Overkommandoen vige. Ikke blot General Krogh, men ogsaa Læssøe, som hidindtil havde været Sjælen i Hærens Styrelse, bleve fjernede. Om hvem det ansvarsfulde Hverv nu skulde betros, herskede der ingen Tvivl. Fra alle Sider blev General Bülow udpeget som Manden. Lige fra Krigen brød ud havde hans Plads paa Kampdagene altid været i forreste Linie, nærmest Fjenden. Læssøe skrev om ham: »Allerede siden Maj forrige Aar havde man anset General Bülow for at være mest skikket til at træde i Spidsen for Hæren. Han besad Mod, Vilje og megen Tro paa, at hvad han foretog sig, vilde lykkes — og det er den halve

Sejr.« — I personligt Mod vare vel de fleste af Hærens Førere hans Ligemænd. Schleppegrell, Rye, de Meza og mangfoldige andre kunde ikke overgaas i den Retning; men Bülow havde andre Egenskaber, som gjorde ham et Hoved højere, og fremfor alt havde han en brændende Fædrelandskærlighed, en urokkelig Tro paa den Sags Sandhed, han kæmpede for, og en fast Tillid til, at han var Manden for at føre den til Sejr. Hans gamle Kærlighed til den menige danske Soldat og ubetingede Tro paa, at rigtig behandlet og rigtig ført, svigtede han aldrig naar det kneb, havde vundet ham Soldaternes Hengivenhed i samme Grad som hans Færd paa Valpladsen havde vakt deres Tillid. En bedre Mand fandtes ikke i Danmark til at sættes i Spidsen for Hæren nu, da Tysklands Overmagt truede med at trænge ind over Grænsen.

Kongen og Krigsministeren vare ikke længe om at fatte den vigtige Beslutning om Kommandoskiftet. Den 12te April blev Forslaget til Forandringen indsendt; 3 Dage efter mødte Bülow i Hovedkvarteret i Middelfart, hvor General Krogh afgav Overkommandoen til ham. Til Stabschef fik Bülow Oberstlieutenant Flensborg, en sindig, rolig Mand med solide Kundskaber til Stabstjenesten, en Mand, som var en ypperlig Støtte for Overgeneralen.

Da Bülow overtog Kommandoen, var Stillingen saaledes. Paa Als stod Oberst de Meza med 3 Brigader og 4 Batterier, ved Kolding stod General Rye med sin egen Brigade og Hovedmassen af Rytteriet. Paa Fyn, direkte under Overgeneralen, stod Brigaderne Moltke og Schleppegrell og noget Artilleri, rede til at anvendes, hvor det skønnedes nyttigst. Ministeren havde selv ordnet denne Fordeling; men han ytrede dog, at det ellers maatte blive Overkommandoens Sag, at bestemme, hvor Tropperne skulde være.

Bülow vidste fra første Færd af, hvorledes han vilde handle. Tyskerne maatte gøre noget for at stille deres

Landsmænd derhjemme tilfreds. Det kunde enten være at angribe Als eller gaa ind i Jylland. At tage Als gik nu ikke saa let, mente Bülow, saa det ængstedes han ikke for. En Indmarch i Jylland var ogsaa sin Sag; baade fordi Fjenden derved spredte sin Styrke, og fordi det desuden var tvivlsomt, hvad de andre Magter i Evropa vilde sige dertil. Der var ingen Grund for os til at hjælpe Tyskerne ud af den Forlegenhed. Bedst var det først at se, hvad de vilde gøre. Bülow vilde derfor samle alle de Tropper, som ikke behøvedes paa Als eller til den faste Besætning i Fredericia, ved Kolding. Gik saa Tyskerne med stor Overmagt over den jydske Grænse, maatte Rye trække sig op til Vejle, medens Hovedstyrken gik bag Elbo Dalen, Vest for Fredericia, og derfra truede Tyskerne i Siden og Ryggen, naar de vilde længere mod Nord.

Kort efter kom der Efterretning om, at Slesvigholstenernes Avantgarde havde trængt Rye ud af Kolding og holdt Byen besat, Forbundstropperne vare blevne staaende i Sundeved, og Preusserne vare endnu ikke komne langt nok op mod Nord til, at der maatte regnes med dem. Bülow besluttede da at gaa med sine to Brigader fra Fyn over til Jylland og prøve paa, sammen med Ryes Korps, at banke Slesvigholstenerne ud af Kolding. Dem undte han det særlig godt, og vore Soldater trængte desuden til at komme i Virksomhed.

General Bülow havde haabet, at naar han skyndte sig, skulde det lykkes ham at angribe, inden Slesvigholstenerne havde faaet hele deres Styrke samlet ved Kolding; men deri blev han skuffet. Overgangen over Beltet tog længere Tid end paaregnet, og Fjenden, som saa de mange Transportfartøjer gaa frem og tilbage mellem Fyn og Jylland, skyndte sig at faa sine Tropper samlede. Da Bülow den 23de April om Morgenen var rede til Fremrykning mod Kolding med sine to Brigader, medens Rye skulde gaa over Kolding Aa mere vestligt, stode tre slesvigholstenske Brigader

rede til at tage imod ham; de stode i forud forberedte Stillinger og havde endda den Fordel, at medens de Danske naturligvis saa meget som mulig ønskede at skaane Byen under Kampen, var Slesvigholstenerne ikke tyngede af saadanne Hensyn.

Kolding ligger, ligesom adskillige andre af Byerne langs Jyllands Østkyst, i Bunden af en Fjord, der fortsættes længere ind i Landet af en sid Eng, gennemstrømmet af en Aa. Baade Nord og Syd for Engdraget hæver sig forholdsvis betydelige Højder. Nordfra fører to Veje ind i Byen, Vejle-Vejen og Fredericia-Vejen. Begge vare de besatte af Fjenden, der havde opkastet Brystværn og spærret Adgangen til Byen med Palisader. Bülow sendte en Brigade frem ad hver Vej. Moltkes ad Vejle-Vejen, Schleppegrells ad Fredericia-Vejen, med Befaling til at storme Fjendens Forskansninger og jage ham ud af Byen. Selv red han med sin Stab op paa en Bakke Øst for Skovmøllen nær Fredericia-Vejen og oversaa derfra Kampen.

Til at begynde med gik alt saa nogenlunde godt. Det kostede Blod, men det gik fremad. Moltkes Brigade havde det letteste Arbejde; den kom ogsaa først frem; Schleppegrell kneb det mere med; men han var ikke let at standse. Ind i Byen kom han, mødtes under Gadekampen med Moltke, og kastede sammen med ham Slesvigholstenerne helt ud af Kolding.

For saa vidt var alt godt. Men paa Højderne Syd for Byen samlede og ordnede den slagne slesvigholstenske Brigade sig bag en frisk, medens Artilleriet, som efterhaanden voksede til 32 tildels svære Kanoner, overøste Byen med Kugler og Granater og fik den til at brænde paa mange Steder. Vore Folk maatte igen trækkes ud af Husene, da de ellers vilde lide for meget; kun en mindre Styrke blev tilbage, og alle ventede i Spænding paa, at Rye skulde komme Vest fra og hjælpe ud af den Knibe.

Men Rye kom ikke. Han havde haft stor Vanskelighed ved at vinde over Kolding Aa, og da han endelig kom over, mødte han en Modstand, han ikke kunde overvinde. I Stedet for at hjælpe Hovedkorpset ved Kolding, sendte han selv Bud efter Hjælp. Bülow lod ham faa to af Moltkes Batailloner; men nogen videre Virkninger deraf, ventede han ikke. Kolding led meget ved Fjendens Beskydning; fortsattes Kampen der, blev Byen maaske helt ødelagt. Det Offer syntes Bülow for stort. Med tungt Sind gav han Befaling til at afbryde Fægtningen og gaa tilbage. Under heftig Kamp med Slesvigholstenerne trak vore Folk sig igen ud af Byen.

Lykken havde svigtet Bülow ved det første større Foretagende, han ledede som Overgeneral. »Han sprang for kort over Kolding Aa«, som det senere hed, og Springet havde kostet ret meget. 29 Officerer, 27 Underofficerer og 600 menige vare døde, saarede eller fangne. Et havde dog Bülow vist. Det var hans alvorlige Vilje at angribe Fjenden, naar Lejligheden tilbød sig. Imidlertid var Overmagten foreløbig for stor, til at et nyt Angreb kunde voves. Det preussiske Hærkorps under General Prittwitz havde forenet sig med Slesvigholstenerne under Bonin, saa der maatte vises stor Forsigtighed. Fjenden fordelte Rollerne saaledes, at Slesvigholstenerne skulde gaa mod Fredericia, medens Preusserne jagede Rye foran sig og trængte saa langt frem i Jylland som muligt.

Den 7de Maj om Morgenen rykkede Tyskerne frem baade mod Nord og Øst. Rye trak sig tilbage til Stillingen Nord for Vejle, og Bülows to Brigader gik efter en ret haardnakket Fægtning ved Gudsø tilbage til Fredericia og derfra over til Fyn. Bülow selv tog sit Hovedkvarter i Vejlby Præstegaard. Slesvigholstenerne indesluttede Fredericia med henved 14,000 Mand og begyndte at forberede sig til at belejre den.

Der hengik nu en Tid af næsten et Par Maaneder, i hvilken Fjenden syntes helt at spille Herre paa den jydske Halvø, medens de Danske afholdt sig fra alle større Foretagender. Rye veg langsomt tilbage og løste fortrinligt det vanskelige Hverv, Bülow havde givet ham, bestandig at være Fjenden nær og dog undgaa enhver større Kamp. Slesvigholstenerne opkastede Skanser foran Fredericia, bombarderede Byen og truede med, ved en energisk Belejring, at prøve paa at tage den. Forbundstropperne befæstede deres Stilling paa Dybbøl, og gjorde derved et nyt Forsøg paa at bryde frem fra Als ret umuligt. General Bülow havde snart sin Plan færdig i Hovedtrækkene. Han vilde vente, til de tre fjendtlige Hærdele havde fjernet sig saa langt fra hverandre, at de ikke gensidig kunde yde hinanden Hjælp, og saa kaste sig med al den Magt, han kunde samle, over en enkelt af dem. Han var heller ikke i Tvivl om, hvor Stødet skulde føres. Det skulde gælde Slesvigholstenerne foran Fredericia. Imidlertid gik det ham som hans Formænd; Ministeren havde nok gjort ham til Overgeneral, men blandede sig dog idelig i Styrelsen, saa at Stillingen i Virkeligheden var ret bunden. Ministeren sværmede for Landgange. Han havde Planer om Landsætning af Tropper lige fra Ekernførde, for at tage »Gefion« tilbage eller opbrænde den, og helt op til Aarhus. Skulde det gaa løs mod Slesvigholstenerne, vilde han have, at nogle af vore Tropper skulde landsættes Nord og Syd for Fæstningen for at falde Fjenden i Ryggen samtidig med at Udfaldet skete. Alle disse Planer syntes Bülow ikke om. Han huskede, hvorledes han ved Kolding havde ventet forgæves paa Rye, tildels fordi en Broslagning gik for langsomt. En Landgang kunde møde lignende Uheld. Vejr og Vind og fjendtlige Tropper kunde hindre den. Derfor holdt han fast ved sin første Tanke. Bag Fredericias Volde skulde Hæren samles, saa vidste han, hvor den stod, og kunde raade over den. Gennem Portene vilde han bryde frem, slaa det slesvig-

holstenske Belejringskorps, tage deres Skanser og Kanoner, og paa den Maade befri det belejrede Fredericia. Den Plan var simpel og klar og maatte og skulde gaa. Trods alle Indvendinger satte han sin Vilje igennem. Ministeren gav ham tilsidst frie Hænder til at handle, som han vilde. Han maatte raade over alle Hærens Afdelinger; men Ansvaret kom da ogsaa til at hvile paa ham og paa ham alene. Ministeren nærede saa megen Mistillid til Udfaldet af det forestaaende Slag, at det siges han hemmelig gav General de Meza en Ordre, hvorefter han skulde tage Kommandoen, hvis det gik uheldigt.

Bülow var fuldstændig klar over det Ansvar, han paatog sig; baade for de Strømme af Blod, Kampen i hvert Fald vilde koste og for den Indflydelse en heldig eller uheldig Kamp vilde øve paa hele det danske Folk. Men han veg intet Øjeblik tilbage. Fast og uden Vaklen gik han mod sit Maal. 6te Juli Slaget ved Fredericia blev derfor hans Værk og skaffede ham med Rette et udødeligt Navn i Danmarks Historie.

Foruden de to Brigader, Schleppegrells og Moltkes, som alt vare paa Fyn, skulde der komme en Brigade fra Als og en fra Nørrejylland. De Meza og Olaf Rye skulde selv følge med, saa var den danske Hærs bedste Førere samlede. De Meza havde først sine Betænkeligheder ved at forlade Als, hvor Hovedmassen af hans Tropper blev, og hvor et tysk Angreb over Sundet dog bestandig var en Mulighed; men efter Ministerens utrykkelige Ønske bestemte han sig dertil. Da Bülow fik at vide, at de Meza kom, skrev han til sin Ven Olaf Rye: »Vi faa en munter Dag ved Fredericia. Har De Lyst til at være med i Legen, saa overgiv Flindt Kommandoen og følg med Deres Tropper.« Det lod Rye sig ikke sige to Gange. Han kom til Glæde for alle sine Vaabenbrødre; og selv om han havde vidst, at han gik Døden i Møde, var han vel kommen endda.

Rye og de Meza kom snart efter Ankomsten til Fyn til Bülow i Vejlby Præstegaard, og de tre taltes da ved om, hvorledes Angrebet bedst lod sig udføre. Landgangsplanerne spøgede endnu, og Rye følte sig tiltalt af dem. Der var Tale om, at de Mezas Korps skulde landsættes ved Snoghøj; de Meza var jo Ministerens fortrolige, saa det var rimeligt, at han saa længe som muligt fastholdt Ministeriets Planer. Bülow sagde ham ikke imod; han mente, de Meza vist havde faaet nok af Landgangsforetagender ved at se, hvor langsomt det var gaaet med Overførelsen af Tropperne fra Als til Fyn; saa naar han fik tænkt rigtig over Sagen, opgav han nok selv at gaa paa saadanne Æventyr.

Det gik som Bülow havde ventet. General de Meza raadspurgte Ingeniøroberst Schlegel om hans Mening om Landgang, og det Svar han fik, bragte ham til at opgive det hele.

Den 4de Juli samledes alle Hærens højere Officerer hos Overgeneralen i Vejlby Præstegaard. Generalerne Rye, Schleppegrell, de Meza og Moltke, Obersterne Juel, Fibiger, Ph. Ræder og Schlegel, foruden Stabschefen, Oberstlieutenant Flensborg og Souschefen, Kaptajn Kaufmann. Lidt senere blev ogsaa Major Wørishøffer og Kaptajnerne Neergaard og Bech kaldte til. Al Forhandling om, hvorvidt det paatænkte Udfald overhovedet skulde finde Sted, afskar Bülow straks ved at sige: »Dette er bestemt af mig. Her er kun Tale om de nærmere Aftaler.«

Schleppegrell udtalte sig bestemt mod Landgangen, og de Meza sluttede sig til ham. Kun Rye og Oberst Flensborg vilde endnu vove en Tur over Vandet; men de bleve overstemte, og dermed havde Bülow opnaaet hvad han vilde. De øvrige Aftaler vare snart trufne. Rye og de Meza skulde gaa forrest med deres Brigader; Schleppegrell og Moltke følge saa tæt paa dem, som muligt. Egentlig var Angrebet bestemt til at udføres den 5te om Morgenen, men paa Grund af nogle forsinkede Ordre maatte det ud-

sættes, og efter Major Wørishøffers Forslag blev Tiden saa fastsat til den 6te Juli Kl. 1 om Natten. Dermed hævedes Forsamlingen og hver gik til sit. Der hvilede en alvorlig, men tillidsfuld Stemning over alle. Man lagde især Mærke til Ryes og Schleppegrells glade, frejdige Miner.

Ved Middagstid samledes Officererne ved Stabene i Vejlby Skole, hvor Oberstlieutenant Flensborg fordelte Rollerne og gav enhver Besked om, hvad han skulde udrette. Imens sad Bülow og Rye i Præstegaardshaven og talte om gamle Minder fra Garnisonslivet i Kjøbenhavn, og fra Kampene i forrige Aars Felttog, hvor de havde kæmpet Side ved Side. Bülows Søn, som efter at have taget sin theologiske Embedseksamen var gaaet frivillig med i Krigen og var ansat som Ordonnantsofficer hos Faderen, kom til dem. Noget forbavset over deres Rolighed, spurgte han, om de ikke ansaa det, der nu skulde ske, for farligt. De lo begge. »Farligt, men nødvendigt,« sagde Bülow. »Det gaar nok,« sagde Rye. Vendt mod Sønnen føjede saa Bülow til: »Overlever du Natten, vil du faa at se, hvor det hele vil passe for vore Folk, dette at gaa ud, slaa løs og vende hjem efter at have jaget Fjenden bort. Men det vil koste mange Menneskeliv, og det eneste, jeg kan gøre for Folkene, er at lade dem se, at jeg udsætter mit eget Liv. Derfor vil jeg ikke høre Formaninger om Forsigtighed. Den kan ikke vises.« — Om Natten var det Sønnens Tur til at vaage i Kontoret. Af og til aabnede han Døren til Faderens Soveværelse. Bülow sov trygt og roligt Natten før det afgørende Slag. Morgenen efter red han ud for fra den fynske Kyst at se hen over Slagmarken. Tropperne hilste ham med Hurra paa deres Vej til Indskibningen. Navnlig jublede hans egen gamle Bataillon, 2den lette, ved igen at se sin Chef. Om Eftermiddagen blev Stabens Heste satte over Vandet.

Medens Bülow og hans Vaabenfæller i Vejlby raadslog om Udfaldet, gik Belejringen sin Gang hinsides Beltet.

Den 7de Maj om Eftermiddagen, da Bülows Brigader efter Kampen om Gudsø trak sig over til Fyn, havde Fæstningens Kommandant, Oberst Lunding, første Gang selv udstillet sine Forposter. Han havde omtrent 7,000 Mand hos sig, og udenfor stod den tyske General Bonin med den dobbelte Styrke. Egentlig skulde Bonin kun indeslutte Fæstningen og passe paa, at de Danske ikke brøde frem; men den Opgave var for ringe for Slesvigholstenerne. Paa egen Haand forandrede de Indeslutningen til en virkelig Belejring, byggede Angrebsbatterier, fik hentet svære Kanoner og gjorde alt for at blive Herrer over Fredericia. Deres Plan var: at hindre Forbindelsen mellem Fyn og Fæstningen, ved at lægge Batterier, som kunde bestryge Beltet, og saa udmatte og maaske udhungre Besætningen. I fire Dage blev Byen bombarderet, en Del af den brændte, en Mængde af Borgerne droge over til Fyn; men Fæstningens Volde lede intet, og Mandskabets Mod var urokket, saa General Bonin mærkede snart, at ad den Vej kom han ikke langt. General Lunding var en aarvaagen og dygtig Mand, som forstod at holde sine Folk til at gøre deres Pligt, desuden stod General Bülow ham trofast bi, uden dog at blande sig i hans Kommando. Generalen sørgede for, at Fæstningens Bataillioner skiftevis bleve afløste, saa de fik Lejlighed til at hvile ud efter den anstrengende Tjeneste, og han tog hyppigt selv over til Fredericia, besøgte alle de mest udsatte Punkter og opmuntrede Folkene ved sit Ord og Eksempel.

Hidindtil havde Slesvigholstenerne mest holdt sig paa Fæstningens Vestside, der laa deres Skanser og Batterier og deres Lejr. Saa længe de saaledes holdt sig samlede, var det vanskeligt at tilføje dem nogen væsentlig Skade; men omvendt var Faren for Fæstningen heller ikke stor. Først naar de bredte sig fra Strand til Strand, udenom hele Fæstningen, og byggede Batterier ogsaa ved den nordlige Kyst for at holde Beltet under en krydsende Ild, først da blev Faren truende; men Slesvigholstenerne maatte da ogsaa

sprede sig saa meget, at deres Linier bleve lettere at gennembryde. General Bonin betænkte sig længe, inden han indlod sig derpaa. Først da han saa, at alle hans Anstrengelser hidindtil havde været frugtesløse, og da Stemningen baade i Hæren og hjemme blandt Folket krævede en Daad af ham, besluttede han sig til at sprede sit Angreb fra Strand til Strand.

Den 30te Juni opdagede vore Kanonbaade fra Søen, at Tyskerne arbejdede paa et Batteri ved Stranden Nord for Fæstningen. Det blev meldt Kommandanten, og han indsaa straks Faren derved. Blev Batteriet færdigt, kunde det beskyde Farvandet mellem Fredericia og Strib, hvor vore Tropper maatte sættes over for det alt bestemte Udfalds Skyld. Endnu samme Eftermiddag blev der gjort et større Udfald af Besætningen; de halvfærdige Skanser bleve tagne og sløjfede, Skansekurve og Faskiner tændte i Brand eller rullede i Søen, inden Fjendens Reserver kom til. Slesvigholstenerne toge vel øjeblikkelig fat paa at udbedre Skaden; men deres Arbejder vare dog sinkede saa meget, at kun én Kanon, en Skibskanon fra »Gefion«, var i Batteriet, da det store Udfald skete.

I de første Dage af Juli stode Slesvigholstenerne altsaa saaledes foran Fæstningen: Mod Nord stod deres 1ste Brigade, under Preusseren Stückradt. Han havde den stærke Trælle Skanse at støtte sig til, og omkring den laa Løbegrave og Batterier, som dog endnu ikke vare væbnede med Kanoner, takket være Udfaldet den 30te. Nordvest for Fæstningen, støttet til Skanserne ved Vejen til Egum og ved Kolding-Vejen stod den 2den Brigade, og endelig helt nede ved Stranden, Syd for Fæstningen, ved Møllebugten, den tredje Brigade. Bonin havde nok mærket, at der var noget i Gære; men han havde sat sig i Hovedet, at det gjaldt en Landgang ved Snoghøj. Derfor holdt han en Brigade rede til at møde de Danske der. Takket være Bülows Fasthed, var denne Plan opgivet, som vi vide, men

Rygtet om den havde gjort sin gode Nytte, ved at trække Fjenden bort fra vort egentlige Angrebspunkt. Der var dog Mænd i Slesvigholstenernes Lejr, som saa klarere paa Sagerne. Major Stückradt, ham, der først maatte rammes ved Udfaldet mod Nord, gik om Eftermiddagen den 5te Juli til General Bonin og sagde til ham: »General, de Danske angribe os i Nat, saml Hæren eller drag i det mindste Avantgarden herhen, ellers ere vi fortabte;« men General Bonin vilde intet høre. Han stolede paa sine stærke Skanser og tapre Soldater. Inden de Danske kom ud ad de snævre Fæstningsporte, skulde han nok faa dem standset.

Major Stückradt havde gættet rigtigt; det var netop ham, Angrebet først gjaldt. Bülow stillede to Brigader i første Linie. Rye skulde gaa frem langs Stranden, skride op ad Skrænterne, trænge forbi Trælleskansen og Batterierne der omkring og saa videre frem mod Nord op til Randsfjord, for at hindre Fjenden i at undfly ad den Vej. De Meza skulde gaa gennem Fæstningsporten og en nærliggende Poterne, forbi Skanserne ved Egum-Vejen, saa svinge venstre og tage Skanser og Batterier i Ryggen. Efter Rye fulgte Moltke, efter de Meza Schleppegrell. Tropperne vare blevne overførte uden Tab. Stemningen mellem dem var fortrinlig.

Aftenen den 5te Juli var en smuk stille Sommeraften. Maanen stod klar og skinnende paa den dybe blaa Himmel. Henad Aften samledes Bülow med sin Stab i Dagligstuen i Vejlby Præstegaard. Kl. 9 holdt Vognen for Døren og kørte dem ned til Strib. Paa Færgebroen gik Rye, Schleppegrell, de Meza og flere andre Officerer frem og tilbage, ventende paa Overgeneralen. Da han var kommen, kastede den lille Damper »Ophelia« los og styrede mod Fredericia. Just som Bülow steg i Land ved Kastelsbroen, sprang en Bombe ved Broens anden Ende. »Fjenden saluterer Generalen,« sagde Kommandanten idet han hilste. Gennem de

med Soldater fyldte Gader gik Bülow til Kammerherre Lorentz' Gaard I Havesalen var der dækket et Aftensbord. Kl. lidt før 1 meldte Kommandanten »Alt i Orden«. — »Intet glemt?« spurgte Bülow. — »Nej,« svarede Lunding, »Lokalerne til at modtage Fangerne ere i fuld Orden.« — »Saa lad dem i Guds Navn rykke ud,« sagde Bülow. Staben steg til Hest, Adjutanter rede til Brigadecheferne med Ordre til at bryde frem. Portene bleve aabnede. Fredericia-Slaget begyndte. Bülow sagde senere, at i det Øjeblik, han skulde give Udrykningsordren, følte han stærkest sit Ansvar, og at det derfor faldt ham naturligt at sige »I Guds Navn« da han gav Ordren.

Rask red Bülow, fulgt af Staben, gennem Gaderne. Hinsides Volden hørtes alt enkelte Skud. Nu flere, fulgte af rungende Hurraraab. Generalen sprængte op paa Volden nær Kongens Port, hvorfra Valpladsen bedst kunde overses. Natten var lys, men en let Taage laa over Egnen. Kun ved Skudenes Glimt kunde Kampens Gang følges. Hurraraabene forstummede, men Skydningen blev bestandig voldsommere. Det var klart, at vore Tropper mødte haard Modstand. Afdeling paa Afdeling hastede ud af Porten saa tæt paa hinanden som muligt, for at vinde ud i fri Mark og komme til at deltage i Slaget.

En spændende Tid forløb. Mørket hindrede stadigt i at overse Valpladsen; men ét stod dog klart. Den oprindelige Plan var ikke bleven fulgt. Afdelingerne skulde have trængt frem i Mellemrummene mellem de fjendtlige Skanser, slaaet Fjendens Reserver paa Marken bagved og siden taget Skanserne ved Angreb i Ryggen. Paa Grund af Mørke, Ukendskab til Egnen og flere andre Forhold vare imidlertid vore Folk tørnede lige mod Skanserne, og Forsøgene paa at storme dem, voldte den haarde Kamp. Talrige saarede bevægede sig alt ind af Porten; deres Beretninger om Kampens Gang lød just ikke opmuntrende, og endnu trøstesløsere udtalte de forsprængte Flygtninge sig, som havde

tabt Modet og Hovedet og søgte Ly bag Fæstningsvolden. Slige Ulykkesfugle kvidre nu i ethvert Slag; men selv de paalidelige Meldinger derudefra løde ikke gunstige. Rye var standset, han kunde ikke ene overvinde Fjendens Modstand. Det maatte gaa haardt til, naar selv Rye ikke kunde vinde frem. General Moltke fik Befaling til at rykke hurtigere ud, for snarest mulig at yde den nødvendige Hjælp. De Mezas venstre Fløj havde uforfærdet stormet Skanserne ved Egum-Vejen og var trængt frem mod Oversvømmelsen; men nu kom der ogsaa foruroligende Efterretninger derfra. Tyskerne førte friske Tropper frem og gik over til Modangreb, vore kunde ikke holde Stand. Kanontordenen voksede; det var tydeligt, at Fjenden nu ogsaa førte Hovedmassen af sit Artilleri i Ilden. Afgørelsen nærmede sig. »Vi maa ud og derhen,« sagde Bülow, vendte sin Hest og red ned af Volden, fulgt af sin Stab. Fod for Fod gik det ud af Porten mellem de mange saarede; men da Generalen naaede den fri Mark, sporede han Hesten og sprængte frem, hen der, hvor Skydningen lød stærkest og Kuglerne faldt tættest. Han standsede paa en lille Høj, nær det Sted, hvor Jessens Batteri sendte Skud paa Skud mod Fjenden, saa hurtig de flinke Konstabler kunde lade Kanonerne. De Mezas vigende venstre Fløj havde just faaet Hjælp af Schleppegrells fremilende friske Tropper. Tyskernes Modangreb var standset, og vore Folk beredte sig til igen at gaa frem, opmuntrede ved at se Bülow og Schleppegrell mellem dem. To slesvigholstenske Batterier, et 12 Pd. og et 6 Pd., sendte paa nært Hold Kardæsk paa Kardæsk og Granat paa Granat ind i vore Afdelinger, og Jessens 8 Kanoner gave dem Svar paa Tiltale. Generalen var standset lige i Skudlinien mellem Batterierne. Den talrige Rytterskare, der omgav ham, og ikke mindst Ordonnantsernes skinnende røde Kapper, drog Fjendens Opmærksomhed hen paa Staben. Bülow holdt forrest, tavs og ligegyldig for Granaterne, der sprang omkring ham. Uafbrudt stirrede

han frem for at skeldne Liniernes Bevægelser og skønne over Kampens Gang. To Granater sloge ned umiddelbart ved Staben og sendte en Regn af Jord og Smaasten ind over den, men sprang heldigvis ikke. Stabschefen bad Generalens Søn ride frem og gøre sin Fader opmærksom paa den farlige Plads, han havde valgt. »Er du bange,« spurgte Bülow. »Ja! for dig,« svarede Sønnen. Lidt efter kom Kaptajn Stjernholm af Artilleriet sprængende med en Melding til Oberst Fibiger. Idet Kaptajnen vendte sin Hest for atter at ride bort, sprang en Granat tæt ved ham. Rytter og Hest tumlede til Jorden; men Kaptajnen slap dog helskindet derfra. Bülow red lidt ud af Skudlinien.

Snart viste det sig, at Schleppegrell magtede Forholdene der, hvor han gik frem; men en af hans Adjutanter, Overgeneralens anden Søn, der var Linieofficer og Adjutant hos Schleppegrell, kom og meldte, at der var Uorden og Standsning ved Ryes Brigade. To af Stabens Adjutanter sprængte afsted for at skaffe nærmere Oplysning og lidt efter red Bülow selv med hele sit Følge derover. Den ene af de udsendte Adjutanter kom tilbage. Rye var falden, meldte han; han laa saa langt fremme, at man først troede det var en fjendtlig Officer. Hans Adjutanter vare sendte bort. Det lød ikke trøstende; men snart meldte den anden Adjutant sig med en bedre Tidende. Det var Lieutenant Otto Vaupell, som General Bülow atter og atter sendte ud under Fredericiaslaget, naar det gjaldt om snarest at skaffe hurtig og paalidelig Underretning eller bringe Ordre. Oberst Irminger havde ordnet Brigaden, den var atter i Fremrykning.

Solen stod nu op. Den skinnede over Marker, bestrødte med døde og saarede. Omkring Skanserne laa Ligene tættest, det havde kostet Blod at vinde dem fra de kække Forsvarere; men 6te Juli-Solen lyste over de Danskes Sejr. Overalt, hvor Øjet gled hen over Valpladsen, saas de danske Soldater i hurtig Fremrykning, drivende Skarer

af flygtende Slesvigholstenere foran sig. Bülow red hurtig over Valpladsen ud Vest paa, hvor Skudene endnu lød, og hvor Fjenden i bedst Orden gik tilbage over Elbodalens Passer. En Afdeling Soldater, som havde søgt Skjul i en Kornmark mod Fjendens Granater, sprang op for at hilse Generalen, men et tordnende »Bliv liggende for Satan« fra en af Stabens Officerer bragte dem hurtigt til at falde ned igen. Taarerne løb ned ad Bülows Kinder ved Synet af de mange døde og saarede. »Hvor det er svært at være Soldat,« udbrød han. Selv var han saa optaget af Spændingen, at da han spurgte en Adjutant, hvad Klokken var, og denne svarede 7, troede han et Øjeblik, det var om Aftenen.

Omsider hørte Skydningen op. Brigadecheferne lode forespørge, om Forfølgningen skulde fortsættes ud over Afsnittet omkring Fredericia, men fik Befaling til at standse dér. Lidt efter kaldte Overkommandoens Ordonnantser alle de højere Officerer til Møde i Hejse Kro. Bülow red selv derhen. Afdelingerne jublede, naar de saa ham, hilste ham med rungende Hurraraab og droge videre syngende »Den tapre Landsoldat«. Ved Hejse Kro herskede der livlig Virksomhed. Soldater af alle Vaabenarter havde travlt med at føre den erobrede Park ind til Fæstningen. Under Hurraraab trak Jenserne afsted med de tunge Vogne. Efterhaanden samledes de Kommanderende. Der blev en spørgen, en Trykken i Haanden og Lykønskning. Bülow selv var staaet af Hesten og gik stille omkring. Mest talte han med de menige; kun da de Meza kom, kunde han ikke dy sig for at bemærke: »Nu kan De vist tilintetgøre det Dokument, De har i Lommen,« en Hentydning til den Fuldmagt, Ministeren efter sigende havde medgivet de Meza til at tage Kommandoen, hvis Slaget tog en uheldig Vending.

Hen paa Eftermiddagen red Bülow tilbage til Fredericia med sin Stab; ud paa Aftenen førte en Orlogsdamper dem til Fyn. I Messen knaldede Champagnen, og med de

skummende Glas i Haanden blev Skaalen udbragt for Sejrherren ved Fredericia og modtoges med endeløs Jubel. Skibets Kanoner saluterede. »Ja, nu juble vi,« sagde Bülow, »men i Morgen ville mange græde.«

Budskabet om Fredericia-Slaget fløj hurtig Landet over og blev overalt hilst med jublende Glæde. Kong Frederik lønnede Bülow ved at gøre ham til Generallieutenant. Af Krigsbyttet fik han som sin Part udbetalt 40,000 Kroner. Saa mange Penge havde Bülow aldrig før ejet; de kom paa et godt Sted og friede ham for økonomiske Sorger.

En anden Sorg kunde hverken Glæden over Sejren eller Kongens og Folkets Taknemlighed hjælpe ham ud over. Hans Helbred var nedbrudt. Allerede i 1842 havde han saa smaat tænkt paa at tage sin Afsked, da Gigten ofte plagede ham slemt. To Aars Felttog havde ikke gjort det bedre. Aldrig havde han skaanet sig selv; tidlig og sildig færdedes han mellem sine Soldater, ligegyldig hvorledes Vejret var; altid i Sadlen ved første Kanonskud, altid forrest naar det gjaldt Kamp. For sit Fædreland og for sine Soldater syntes han aldrig han kunde gøre nok; men Legemets Kræfter stode ikke i Højde med Aandens. Da Felttoget var endt i 1849 og Vaabenhvilen sluttet, maatte Bülow som syg nedlægge sin Kommando, og da Krigen atter brød ud i Sommeren 1850 ventede Hæren forgæves paa Sejrherren fra Fredericia. Overkommandoen blev ham tilbudt, men fængslet til Sygelejet maatte han med Sorg sige nej. I Tankerne fulgte han dog sine kære danske Landsoldater Dag for Dag paa deres Tog mod Slesvigholstenerne. Sønnen, der havde været Ordonnantsofficer hos ham i 49, fulgte nu den nye Overgeneral i samme Egenskab, og kunde ved Stabschefens Velvilje daglig holde Faderen underrettet om, hvad der tildrog sig ved Hæren. Da Efterretningen om Sejren naaede Kjøbenhavn, blev ingen gladere end Bülow, skønt det var nægtet ham at flette Sejrskransen fra Isted ind i den, han havde vundet ved Fredericia, og skønt

Budskabet tillige meldte om den højtskattede Læssøes og hans gamle Vaabenfælle, Schleppegrells Død. Hverken Konge eller Folk glemte dog i Sejrsglæden den syge Helt. Da General Krogh fik sit Storkors for den vundne Sejr, sendte Kongen det ogsaa til Bülow, som en Tak for, hvad han havde ydet, og hvad han sikkert vilde have ydet, hvis en ublid Skæbne ikke havde hindret ham i paany at drage ud.

Først et Par Aar efter, da Freden var sluttet, og alt igen gik sin vante rolige Gang, var Bülow rask nok til at kunne melde sig til Tjeneste. Han blev stillet paa den Post, der vel var ham den kæreste af alle; han blev kommanderende General i sin Fødestavn, Sønderjylland. Han tog Ophold i Flensborg og levede der i tre Aar, saa blev han kaldet til Hærens fornemste Kommandoplads som kommanderende General paa Sjælland. Kun ugerne drog han bort, og de Danske i Flensborg savnede ham meget. Han var ikke blot deres General, men en trofast Støtte i Danskhedens Kamp mod Hjemmetyskeriet. Han blev da heller ikke længe borte. Allerede Aaret efter tvang Sygdom ham til at træde ud af aktiv Tjeneste, og han drog da straks tilbage til det kære Sønderjylland. Han skrev til Grev Reventlow og bad ham om at maatte leje en Lejlighed i det Greven tilhørende ubeboede Slot Sandbjerg, i Sundeved nær Als-Sund. Greven svarede tilbage, at det var ham en Glæde at kunne stille Slottet til Raadighed for Sejrherren fra Fredericia.

Dèr levede Bülow nu sine sidste Aar, stille og bramfrit som hans Færd havde været Livet igennem. I Sommeren 1858 tog Sygdommen saaledes overhaand, at det var tydeligt det bar mod Enden. Der skulde den Gang være Præstevalg i Dybbøl Sogn, og Bülows Søn, den samme, som tjente i Faderens Stab ved Fredericia, havde indstillet sig til Valget. Den 14de Juni, to Dage før Helten udaandede, skulde Valget foretages, og Bülows Søn blev valgt. Da Generalen fik

dette at vide, sagde han, at Sønnen skulde takke Bønderne og bede dem unde ham en Grav paa deres Kirkegaard.

Hans sidste Ønske blev opfyldt. Hans Grav blev gravet nær hans Fødestavn, i Sønderjyllands Jord, som han saa kækt havde værget. Dybbøl Bønder bare Helten fra Kapellet til Kirken, Kammerater af Hæren fra Kirken til Graven, medens Sørgeskudene klang fra Fredericias og Kjøbenhavns Volde. En simpel Sten betegner Stedet, hvor han hviler. Senere rejstes der et mere stateligt Minde for ham i Fredericia; men sit bedste Minde har han dog i det danske Folks taknemlige Erindring. Han troede paa den danske Menigmand, den Gang alle andre saa ham over Hovedet, og han blev hans Fører til en af de smukkeste Sejre i Danmarks Historie.

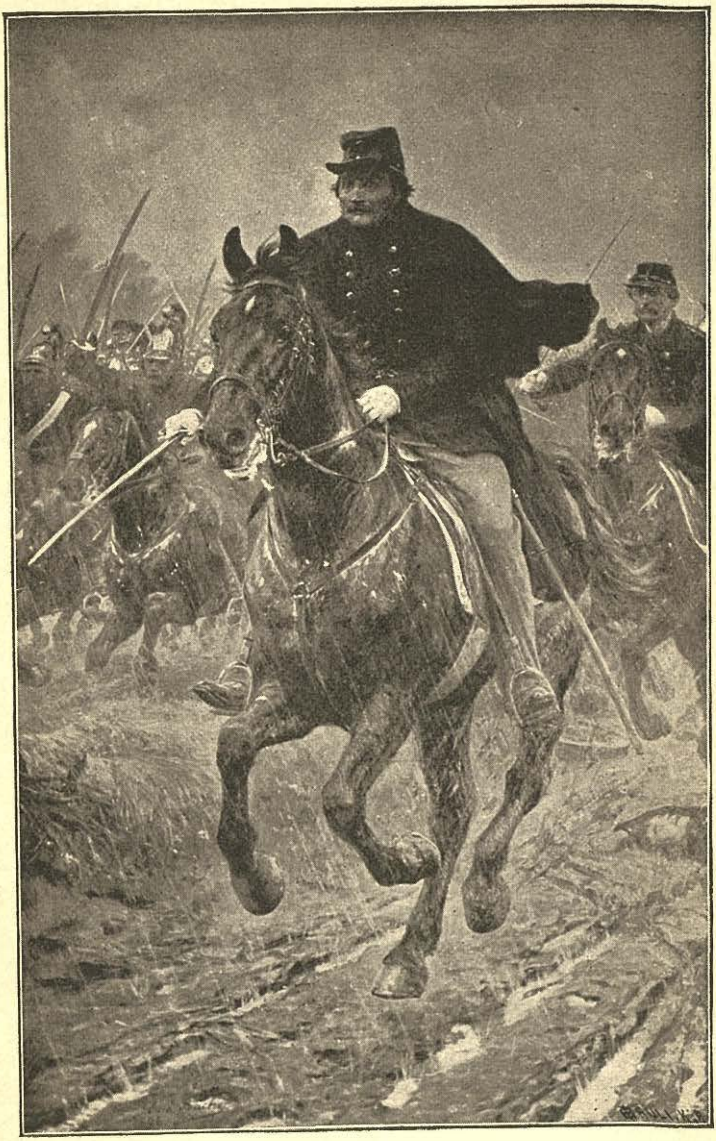

Schleppegrell ved Isted.

FREDERIK ADOLPH SCHLEPPEGRELL.

Den 18de Marts 1815 forlod et Handelsskib Laurvigs Havn i Norge og satte Kursen mod Danmark. Agter paa Dækket stode tre unge Mænd og stirrede mod Kysten, som efterhaanden tabte sig i det fjerne. Ogsaa de satte Kursen mod Danmark og forlode Norge, men for bestandig. Den 400-aarige Forening mellem de to Broderriger var bleven brudt med voldsom Haand, da Sveriges Kronprins Karl Johan, den tidligere kejserlig franske Marechal Bernadotte, førte sin Hær af Svenskere, Russere og Tyskere ind paa den jydske Halvø og tvang Kong Frederik den sjette til i Freden til Kiel at indvilge i, at Sverige fik Norge som Erstatning for Finland, der gik til Rusland. Forgæves havde Nordmændene søgt at hindre denne Handel med Vaaben i Haand. Den korte Kamp var endt. Svenskekongen havde vundet Norges Krone. De tre unge Mænd havde deltaget i Kampen, og følte det som en Forsmædelse, at deres Fædreland saaledes tvungen skulde skifte Herre. Svenskekongens Mænd vilde de ikke blive; derfor søgte de deres Afsked fra Hæren, da Nordmændene opgave Modstanden. Valget havde ikke været let. Det er svært at vende Fædrelandet Ryggen med liden Udsigt til at komme tilbage igen; men tvungne vilde de ikke sværge en fremmed Herre

Troskab; derfor droge de nu bort for at prøve Lykken blandt fremmede.

De tre unge Mænd vare omtrent jævnaldrende, alle i Begyndelsen af Tyverne. Det var Frederik Schleppegrell, Olaf Rye og Hans Helgesen.

Schleppegrell var nogle Maaneder yngre end Rye, men han var løben ham forbi i den militære Rangfølge. Han havde ogsaa den i hine Dage ikke uvæsentlige Fordel at være af Adel. Faderen, Generalmajor Schleppegrell, hørte til en westphalsk Familie, som nogle Slægtled tilbage var vandret ind i Danmark og Norge; flere af Slægtens Mænd havde tjent i Hæren. Generalmajor Schleppegrell var henimod Aarhundredets Slutning Chef for det tellemarkske Regiment, der ligesom de fleste norske Regimenter paa den Tid bestod af et Par hvervede Kompagnier, som laa i Garnison i nærmeste Fæstning, og nogle nationale Bataillioner, som den største Del af Aaret var hjemme paa Landet. Generalmajoren styrede sit Regiment fra den gamle Herregaard Brunlaug, og dèr blev Sønnen født den 28de Juni 1792.

Der var stor Glæde ved hans Fødsel. Fru Schleppegrell havde hidindtil kun født sin Mand Døtre, og han vilde gerne have en Søn, som kunde føre Navnet videre. Skønt eneste Søn og yngst i Sødskendeflokken blev den lille Frederik dog ikke forkælet. Han voksede op som en rask og flink Dreng, og røbede tidlig Lyst til at blive Soldat. Det var heller ikke alene paa fædrene Side, at Traditionen gjorde ham til en Sværdets Mand. Moderen var en Datter af Viceadmiral Zimmer, saa ogsaa mødrene Slægten havde tjent Kongen med Vaaben.

12 Aar gammel kom den unge Schleppegrell paa Kadetskolen i Kristiania. Han var en velbegavet flink Dreng, med let Nemme for Bogen og en livsfrisk, ildfuld Kammerat, trofast i sit Venskab, stærk i Had som i Kærlighed. Blandt Kammeraterne paa Skolen vandt han snart to Venner, som bleve knyttede til ham Livet igennem. Det var Olaf Rye

og Hans Helgesen. De havde hjemme i samme Egn og vare omtrent jævnaldrende; men det var dog ikke ene det, der bandt dem sammen. Fælles Livssyn og fælles Livsvaner gjorde dem uadskillelige. Sammen strejfede de i deres Fritid omkring mellem Fjeldene, øvede sig i at bestige de stejleste Toppe, fulgte, uden at trættes, som ivrige og ufortrødne Jægere Vildtets Spor Dage igennem og øvede sig flittig i Brugen af Bøssen, saaledes at faa overgik dem i Skydefærdighed. Schleppegrell var vel den livligste i dette Trekløver, og ved Bogen var den flinkeste. Han blev ogsaa Officer et helt Aar før Rye, som dog var nogle Maaneder ældre. Efter tre Aars Forløb forlod han, endnu ikke 15 Aar gammel, Kadetskolen og blev ansat som Fændrik ved Faderens Regiment. Faa Maaneder senere, den 2den Oktober 1807, fik han Sekondlieutenantsdistinktionerne paa Skuldren.

Det følgende Aar brød Krigen ud med Sverige. Af flere hvervede Kompagnier blev der dannet en kombineret Grenaderbataillon og i den kom den unge Sekondlieutenant fra tellemarkske Regiment til at tjene.

Svenskerne vare trængte ind over Grænsen; det gjaldt om at kaste dem ud igen. I Prins Kristian August havde Nordmændene en Fører, om hvem de flokkedes med Begejstring, og han skuffede dem heller ikke. Svenskerne bleve drevne tilbage med et Tab af 1100 Fanger. Den 19de April stødte den kombinerede norske Grenaderbataillon første Gang paa Svenskerne ved Killingmo. Kæderne bleve kastede ud, og fuld af Iver og Kamplyst førte Frederik Schleppegrell første Gang sine Folk mod Fjenden. Nordmændene vare i Tal de stærkeste og drev derfor snart deres Modstandere tilbage. Aftenen efter blev der igen slaaet Alarm. Et svensk Kommando under Grev Mørner var bleven afskaaret og forsøgte, skjult af Mørket, at bane sig Vej gennem de norske Linier. Svenskerne gik dristigt

paa, ret som det sømmede sig svenske Soldater; men de vare for faa. Efter omtrent en Times Kamp maatte Grev Mørner afstaa fra sit Forsæt og nedlægge Vaabnene. Foruden Greven selv maatte 5 Officerer, 72 Livgrenaderer og 43 Husarer overgive sig. Den unge Lieutenant Schleppegrell havde vist sig særlig flink i den Kamp, og den 2den Maj 1808 blev han udnævnt til Premierlieutenant. Han havde da endnu ikke fyldt sit 20de Aar.

Freden til Jønkøping endte den 10de December 1809 Krigen for den Gang. De nationale norske Afdelinger droge hjem, for saa vidt de ikke skulde paa Kystvagt mod Englænderne. De hvervede Kompagnier vendte tilbage til deres Garnisoner, og Schleppegrell fulgte sine Tellemarkere til Frederiksstad. Her tilbragte han nu de følgende Aar med Tjenester ved Garnisonen, kun afbrudt ved nogle Sommerrejser i 1812 og 13, hvor han opmaalte Grevskabet Laurvig.

Saa kom Aaret 1814. Den norske Hær var ved, som saa ofte tidligere, at samle sig henimod Grænsen for at holde Svenskerne borte, da Budskabet om Freden i Kiel kom til Kristiania og hurtigt spredtes over Landet. Norges bedste Mænd enedes snart om ikke at finde sig i denne Afgørelse, og den almindelige Stemning hele Landet over godkendte deres Beslutning. Overalt lød Raabet: »Vi ville leve Norske og ikke Svenskere; giv os Krudt og Bly, at vi kunne forsvare vore Grænser.« Prins Kristian August var til Sorg for hele Norden den Gang død, men omkring hans Afløser, Prins Kristian Frederik, samlede Nordmændene sig i Tillid til, at han vilde hævde Norges Uafhængighed. Alle ventede et kraftigt Forsvar, ikke mindst de tre unge Lieutenanter fra tellemarkske Regiment, Schleppegrell, Rye og Helgesen, som fulde af Forhaabninger ilede til Fanerne. Men det kom til at gaa helt anderledes. Krigen blev ført vaklende og uden Kraft. Hvor Nordmændene vilde gaa frem, bød Overkommandoen dem staa; hvor de vilde staa

og vente Fjendens Angreb, bød Overkommandoen dem vige. Schleppegrell var rykket ud som Fører for Regimentets Jægerdivision og skulde sammen med tre Kompagnier af norske Jægerkorps, under Major Butenschøn, vogte Grænsen ved Svinesund. Ved Efterretningen om, at Fjenden skulde være landet i Egnen ved Frederiksstad, gik Majoren tilbage, fik igen Ordre til at gaa frem, men fandt saa stor Styrke foran sig, at han veg paany. Disse Frem- og Tilbagemarcher faldt naturligvis ikke i Soldaternes Smag.

Natten mellem den 2den og 3dje August bivuakerede ikke mindre end 20,000 Svenskere ved Torpum, en lille halv Mil inden for den norske Grænse, og flere vare paa Vejen ind efter dem. En Milsvej derfra, ved Ingedal Kirke, stod Major Butenschøn med sine Jægere, i alt omtrent 500 Mand. Den følgende Dag rykkede et Par Tusende Mand Svenskere frem. Nordmændene toge Stilling bag et lille Vandløb, og Schleppegrell blev med sine tellemarkske Jægere stillet paa venstre Fløj, mod hvilken Fjenden fortrinsvis rettede Angrebet. Striden blev snart varm, og Schleppegrell indsaa, at uden Hjælp kunde han ikke holde sig; han sendte derfor Bud paa Bud tilbage om Understøttelse; men da det varede noget, inden denne kom, troede han sig ladet i Stikken. I sin Ivrighed sprang han op paa en Træstub, saaledes at han frembød hele sin Person som Maal for Fjendens Skud, og raabte over til Svenskerne: »Her staar Lieutenant Schleppegrell, som er ladet i Stikken af sine egne. Giv mig en Kugle.« Paa god Vilie til at efterkomme dette Ønske manglede det ikke. De svenske Skytter gjorde deres bedste; men Schleppegrells Kugle var endnu ikke støbt, og han kom helskindet fra sin farlige Plads.

Kort efter endte Overenskomsten i Moss den korte, daadløse Krig. Kristian Frederik nedlagde den Krone, han tvivlede om at kunne værge, og den 4de November 1814 valgte Stortinget i Kristiania den svenske Kong Karl den

trettende til Norges Konge. Folket hyldede ham, og Officererne svore ham Troskab. Dog ikke alle. Adskillige blandt dem kunde ikke glemme det gamle Fjendskab til Sverige og foretrak at blive ved Danmark; blandt dem var de tre unge Lieutenanter fra tellemarkske Regiment. De søgte og fik, dog ikke uden Vanskelighed, deres Afsked fra den norske Hær og besluttede sammen at drage ud i Verden for at søge Lykken.

Vennerne naaede ned til Danmark just som Budskabet om Napoleons Tilbagekomst fra Elba kaldte hele Evropa til Vaaben mod ham. Deres første Tanke var at søge Ansættelse i den russiske Hær; men deres Velynder og forrige Konge, Prins Kristian Frederik, raadede dem til at gaa til Preussen og lovede dem Anbefalinger til Fyrst Blücher. I Tillid hertil droge de afsted; men de naaede dog ikke at komme til at deltage i Slaget ved Waterloo. Det var ikke saa let at komme ind i den preussiske Hær. Fyrsten tog vel venligt imod dem efter Prinsens Anbefaling, men maatte dog foreløbig bede dem nøjes med en Ansættelse ved et Landeværnsregiment i Køln. Det syntes de ikke om, og glade bleve de, da de sidst i Juli Maaned alle tre fik Befaling til at afgaa til det 2det Armekorps, som stod hinsides Paris. Der kom de til at tjene ved det 5te westphalske Regiment. Med dette deltoge de i nogle mindre Kampe og Erobringen af Philippeville og Rocroix. Hen paa Efteraaret gjorde dog den anden Pariserfred Ende paa Krigen, og omtrent samtidig kom der Efterretning om, at de tre unge Nordmænd paa Prins Kristian Frederiks Anbefaling havde faaet fast Ansættelse i den danske Hær og Befaling til at melde sig ved det i Nordfrankrig staaende danske Troppekorps under Prins Frederik af Hessen.

Hidindtil havde de altid fulgtes; nu skilles deres Veje. De kom hver til sit Regiment. Schleppegrell kom til at tjene ved Dronningens Livregiment, den nuværende 17de Bataillon, en Afdeling, som den Gang havde holstensk

Mandskab og stod i Nordfrankrig som Del af det danske Korps. Det følgende Foraar blev Korpset kaldet hjem. Schleppegrell gik til Søs til Danmark og blev ansat som Premierlieutenant ved 3dje jydske Infanteriregiment, men med forbeholdt Kaptajns Karakter fra 1ste Februar 1816. 3dje jydske havde den Gang Garnison i Kjøbenhavn, men 4 Aar efter blev det forlagt til Aalborg, og der fik Schleppegrell Garnison i 22 Aar, indtil Hærloven af 1842 gjorde ham til Oberstlieutenant og Chef for 8de Liniebataillon i Kjøbenhavn. 1ste Januar 1847 ombyttede han dette Kommando med Pladsen som Chef for 2det Jægerkorps i Helsingør, og der var han da Krigen brød ud i 1848.

De ydre Omrids af Schleppegrells Livsførelse i den lange Fredsperiode fra 1815 til 1848 er saaledes let tegnede. Den 23de August 1819 havde han faaet Kaptajns Karakter med den tidligere forbeholdte Aldersorden. I Februar 1820 blev han Stabskaptajn og i 1839 Major med Aldersorden fra 1833. Forholdene i den lille jydske By vare næppe oplivende, især for en Mand som Schleppegrell, der ikke interesserede sig synderlig for det vaagnende Krav om Selvstyre for Folket. Men Schleppegrell var Soldat med Liv og Sjæl, han elskede sin Stand lidenskabeligt og blev aldrig træt af at tumle med sine Soldater og uddanne dem til Krigens Gerning. Intet Under derfor, at han tidligt vandt Ry som en af den danske Hærs ivrigste og dygtigste Officerer. Frederik den sjette, som ellers var streng nok i Tjenesten, udtalte flere Gange sin særdeles Tilfredshed med den Maade, hvorpaa Schleppegrell varetog sin Tjeneste. Da han i 1819 paafaldende tidlig fik Kaptajns Karakter udtalte Kongen, »at det skete som en Undtagelse fra den almindelige Regel, fordi han ved enhver Lejlighed udmærkede sig ved Duelighed og Tjenesteiver og derfor bliver anbefalet af alle hans Foresatte, fordi han ofte har gjort mere end hvad strikte var hans Pligt at gøre.«

Senere blev han nævnt rosende i en Parolbefaling, fordi han ved en Præsentation for Kongen lod alle Officerer og Underofficerer træde ud — og desuagtet »de meget rask paa hinanden følgende Kommandoord og Signaler forstodes og udførtes øjeblikkeligt og der blev ikke bemærket en eneste Fejl.« At han ikke blot var Eksercermester forstaar sig af sig selv. Hans Folk bleve saa flinke Skytter, som det var muligt at gøre dem til paa den Tid.

Hvor levende Schleppegrell kunde lade sig rive hen af Øjeblikkets Stemning, have vi alt set et Bevis paa, da han bad Svenskerne om en Kugle ved Ingedal Kirke. Et andet lignende Træk er bevaret fra Opholdet i Aalborg. Han var Chef for Regimentets Jægerkompagni og som saadan paa sin rette Hylde. En Dag paa en Felttjeneste-øvelse var han saa glad over sine Folks flinke Bevægelser og følte sig saaledes revet med af den krigerske Øvelse, at han gav sine Følelser Luft i et Digt, som han, for ikke at glemme det, nedskrev ligesom han kom ind til Byen. Digtet lød saaledes:

Frem kære tapre Jyder,
Det gælder Fødeland;
Os Pligt og Ære byder
At slaa til sidste Mand!

Vi sejre eller falde,
Vor Lod er i Guds Haand;
Hans Bistand vi paakalde,
Højt svinger sig vor Aand.

Se hisset Fjendens Fane!
Did maa vi styre frem.
Vort Mod os Vejen bane;
Hurra for elskte Hjem.

Man maa huske paa, at dette Vers er skrevet paa en Tid, da ingen Mennesker tænkte paa Krig; saa mange have sikkert smilet af denne ivrige Legen Krig i Fred.

Men da Alvorens Dag kom, var Schleppegrell blandt de første af dem, der havde opdraget »den tapre Landsoldat«.

Den livlige Fantasi var parret med den strenge Pligtfølelse, som lærtes i Frederik den sjettes Skole. En Dag, medens Schleppegrell boede i Kjøbenhavn som Chef for 8de Liniebataillon, var han efter Tur jourhavende Stabsofficer i Fæstningen. Som saadan hørte det til hans Pligter ved Ildløs at melde Kongen, hvor Branden var og modtage hans Befalinger. Tidlig om Morgenen udbrød der Ild i Schleppegrells egen Bolig. Husets Folk bleve vækkede af de forbigaaendes Raab, da Flammerne sloge ud af Vinduet. Schleppegrell vækkede Hustru og Børn, og da de vare i Sikkerhed, klædte han sig hurtig i Uniform og ilede til Kongen.

»Hvor er Ilden?« spurgte Kongen.

»I Strandgade Nr. 52.«

»Men det er jo der, De boer.«

»Ja, Deres Majestæt.«

»Men saa burde De ikke være kommen« (det var Kristian den ottende og ikke Frederik den sjette, der talte).

»En Soldat maa opfylde sin Pligt under alle Omstændigheder.«

En kongelig Vogn bragte hurtig den ivrige jourhavende hjem.

Schleppegrell var i 1828 bleven gift med Baronesse Johanne Jakobine Margrethe Juel, en Datter af Baron Juel til Lundbæk. Med hende levede han et lykkeligt Samliv. En Mand, der i Krigsaarene stadig var omkring ham, fortæller om, hvor tydeligt det var, at Heltens Hjærte blev blødt, naar Tanken fløj til Hustru og Børn. Der kom en fugtig Glans i Øjet, naar han greb Pennen og med store kraftige Træk, der kunde læses i lang Afstand, begyndte sit Brev med Overskriften »Min elskede Hanne«. —

Da Oprøret brød ud i 1848 sad Schleppegrell saaledes i Helsingør som Chef for 2det Jægerkorps. Medens der ellers i den første Tid herskede en Del Raadvildhed om, hvilke Personer der burde anvendes i de højere Kommandoposter, var man hurtig paa det rene med, at Schleppegrell var en Mand, der kunde bruges. Efter Planen for Felttoget skulde der paa Als dannes et selvstændigt Flankekorps, som gennem Sundeved skulde møde Hovedhæren foran Flensborg. Schleppegrell blev udset til Chef for dette Korps og fik Kaptajn Caroc af Generalstaben til Stabschef.

Til at begynde med var Lykken ikke Schleppegrell særlig gunstig. Hvor kamplysten han end var, maatte han finde sig i at spille en noget underordnet Rolle under Fægtningen ved Bov. Hans Korps blev delt, saaledes at han ikke kom til at føre det samlet i Ilden, og der hvor han selv rykkede frem, fandt han Arbejdet forud gjort af Bülows Brigade.

Heller ikke under Slesvig-Slaget fandt Schleppegrell Lejlighed til at udmærke sig særlig. Hans Undergivne maatte vel beundre hans urokkelige Ro i Ilden og hans Omsigt ved at føre dem frem; men det faldt ikke i hans Lod, saaledes som Bülow at føre sine Afdelinger samlede frem til Angreb. Hans Bataillioner hævdede smukt deres Plads i Slaglinien, en af dem deltog ogsaa i Kampen om Annettenhøhe; men Schleppegrell selv kom ikke til at vise de Førerevner, der boede i ham. Da Efterretningen om Angrebet paa vore Forposter ved Oversø fremkaldte den uhyggelige Forvirring mellem vore i Flensborg hvilende Tropper, lykkedes det heller ikke Schleppegrell straks at faa Tag i sine Folk. Det blev dog en af hans Bataillioner, 9de, som ud paa Aftenen rykkede gennem Byen med klingende Spil for at berolige Stemningen.

Læssøe skrev om ham til Krigsminister Tscherning: »Oberst Schleppelgrell er vist i flere Retninger en dygtig

Mand; men det synes mig ikke, at han under Felttoget har givet Grund til at antage, at han bør gaa videre end til Brigaden; hverken ved Bov eller Slesvig har han fundet Lejlighed til at gøre sig bemærket.« Til Trods for denne noget betingede Roes blev Schleppegrell dog den 24de Maj udnævnt til Generalmajor, og Lejligheden skulde snart komme, da han kunde vinde den Plads mellem den danske Hærs Førere, som med Rette tilkom ham.

Den 28de Maj 1848, paa Dybbøl Bjerg, blev Schleppegrells Dag, trods nogen andens. Den Dag førte han sin Brigade under de vanskelige Forhold, som en Kamp i aaben Mark, der rask skifter fra Sted til Sted, medfører. Han viste, at han besad alle en Soldaterførers gode Egenskaber. Først og fremmest Evnen til at faa sine Folk til at følge sig, hvor tæt saa Fjendens Kugler faldt; dernæst det hurtige Blik for, hvor Afgørelsen laa, og mod hvilket Punkt hans Angreb skulde rettes.

Da Hæren om Morgenen stod samlet ved Sønderborg, skulde Schleppegrells Brigade gaa over Sundet paa Færger, medens Bülows og Ryes gik over Broen. Det tog derfor lidt længere Tid, inden Schleppegrell fik sine Afdelinger sat i Land og ordnede. Bülow, som var forrest, tørnede lige mod den stærkeste Del af Fjendens Stilling. Fra Dybbøl Mølle og fra Ruinerne af de omkringliggende afbrændte Gaarde, modtoges de fremstormende Danske med en saa voldsom Ild, at det snart kneb for dem at vinde længere frem. Fra Bakkens Top sendte de tyske Kanoner deres Skud ned i vore Rækker, medens vort Artilleri ikke kunde gøre synderlig Gavn, da det stod saa lavt. Til Trods for Bülows og Ryes Anstrengelser hævdede derfor Tyskerne deres Stilling lige til Schleppegrell kom frem. Han lod 10de Bataillon svinge ud og foretog med den et rask Angreb i Fjendens Flanke. Tyskerne maatte rømme Møllen og Bygningerne deromkring og de Danske bleve Herrer paa Dybbøl Bjerg. I Dybbøl By forsøgte de

vigende igen at sætte sig fast, og tændte Ild paa flere Gaarde; men Schleppegrell var over dem inden det fængede, jog dem ud og slukkede Ilden.

Vore Folk forfulgte nu Fjenden omtrent en Milsvej, indtil Tyskerne igen indtoge en stærk Stilling paa Højderne ved Nybøl Mølle. Bülow og Rye førte deres Brigader frem; men 16 fjendtlige Kanoner toge saa varmt mod dem, at Fremrykningen gik istaa. Den kække Jessen kørte rask op med 6 Kanoner og trak det fjendtlige Artilleris Ild hen paa sig; men i Længden kunde han ikke holde den ulige Kamp ud, han maatte gaa tilbage, og det syntes som om det skulde lykkes General Halkett ved Nybøl at standse de Danskes Fremtrængen i Sundeved.

Saa kom Schleppegrell. Sin ene Bataillon havde han sendt ind paa Broager for at rense Halvøen for Fjender, men med de to andre og Batteriet Bruun rykkede han frem mod Nybøl By. Netop som hans Folk efter en kort Kamp trængte ind i Byen, forkyndte den voldsomme Kannonade fra Højderne ved den nordligere liggende Mølle, at de Danske her mødte haard Modstand. Schleppegrell var hurtig klar over, at der maatte ydes Hjælp og navnlig med Kanoner, da det tyske Artilleri fra den høje Standplads beherskede hele Egnen. En mecklenborgsk Bataillon havde besat det Sted, hvor Schleppegrell mente hans Kanoner kunde virke bedst. Den maatte først flyttes. Schleppegrell førte 1ste Jægerkorps frem imod dem, fulgt af 10de Bataillon, og skønt General Halkett sendte Mecklenborgerne et Par Kompagnier Brunsvigere til Hjælp, kunde de dog ikke holde Stand. Pladsen blev ryddet. Schleppegrell førte selv Batteriet Bruun derop. Derfra kunde man skyde lige paa langs af den tyske Kanonlinie, og det mærkedes da ogsaa allerede efter de første Skud, at der opstod Forvirring; Tyskerne prøvede paa at faa deres Kanoner drejede rundt for at skyde i den nye Retning, men det vilde ikke lykkes, og saa toge de det Parti at spænde for og køre

bort. Nu fik Bülows og Ryes Brigader Luft og stormede frem forfra mod Stillingen ved Møllen, medens Schleppegrell førte sine Batailloner frem mod Flanken. General Halkett maatte beslutte sig til at gaa tilbage og overlade de Danske Valpladsen.

Der var Jubel og Glæde i Sundeved den Dag. Fra Gaarde og Huse strømmede Beboerne ud for at byde den tapre Landsoldat velkommen blandt dem. Vore Jenser vare stolte af Dagens Bedrift og glade over en Gang igen at have set Tysken vige. Soldaterne se sjældent meget af, hvad der foregaar i et Slag; men et forstode de dog, og det var, at det var Schleppegrell, som var Dagens Helt. Hans raske Flankeangreb baade ved Dybbøl og ved Nybøl havde gjort Udslaget i Kampen. Derfor var det ogsaa, at en menig Dragon red hen til ham og gav ham en Sabel, tagen fra en fjendtlig Officer, med de Ord: »Den skal Generalen have, for De har dog gjort Dem saa megen Umage i Dag.«

Efter Kampen den 28de Maj gik en Del af Hæren tilbage til Als, men en Styrke paa 9 Batailloner med 2 Batterier blev efterladt for at vogte de vundne Stillinger. Den 2den Juni fik Schleppegrell Kommandoen over Tropperne i Sundeved, hvortil blandt andet Brigaden Rye hørte. Han tog sit Kvarter i Dybbøl Præstegaard og forberedte sig paa at tage imod en Genvisit af Tyskerne. Han kunde jo nok tænke, at de ikke lode sig nøje med at være jagede ud af Sundeved.

Heri tog han heller ikke fejl. General Wrangel var indtruffen i Egnen Nord for Flensborg, kort efter at General Halkett var bleven kastet tilbage. Han var straks paa det rene med, at dette burde hævnes. Danskerne skulde drives helt bort fra Sønderjyllands Fastland, tvinges til at gaa over Broen tilbage til Als eller kastes ud i Vandet til deres Kanonbaade. Den smukke Plan skulde udføres den 5te Juni

paa Kongen af Hannovers Fødselsdag, altsaa medens Schleppegrell var Øverstkommanderende paa Dybbøl.

Ved Middagstid den Dag sad Schleppegrell i Dybbøl Præstegaard. Morgenpatrouillerne havde meldt, at Fjenden stod ligesom de foregaaende Dage, og gennem Spioner vidste vi, at der var befalet stor Parade hos Tyskerne i Anledning af Højtiden. Alt tydede derfor paa, at Dagen vilde forløbe rolig. Men saa just ved 12 Tiden hørtes der paa én Gang Kanonskud i Retning af Nybøl Mølle og livlig Knalden i Forpostkæden. Schleppegrell var straks i Sadelen. Han kom hurtig til Klarhed over, at det var et Hovedangreb, som nu forestod, og sendte Overkommandoen Melding derom. Selv red han ud for at lede sine Afdelingers Tilbagegang; det var nemlig forud bestemt, at et Hovedangreb skulde modtages paa Dybbøl-Bjerg; men derfor skulde Tyskerne naturligvis alligevel ikke altfor let naa frem til Bjergets Fod, og i hvert Fald maatte der skaffes Tropperne paa Als Tid til at naa over til Dybbøl.

Under Schleppegrells Ledelse trak vore Folk sig langsomt og stadig kæmpende tilbage. Sporedes der et Sted nogen Forvirring, sprængte Generalen straks derhen og fik Ordenen genoprettet. Folkene sagde om ham, at han kunde ryste Kuglerne af sig; altid var han hvor de faldt tættest og intet syntes at bide paa ham. Paa venstre Fløj, langs Vemmingbund, trængte Tyskerne stærkest frem, dèr sendte Schleppegrell Rye hen for at standse dem, og det lykkedes. Kampen blev staaende i Udkanten af Dybbøl By og ned over Avnbjerg, indtil Preusserne, som vare blevne noget tilbage, kom op i vor højre Flanke mod Dybbøl Kirke og Ragebøl; saa maatte der gaas tilbage over hele Linien; men der var da gaaet næsten 4 Timer inden Angrebet begyndte. General Hedemann og Læssøe havde faaet Tid til at ordne Modstanden paa Dybbøl Bjerg, og da Schleppegrell førte sine Afdelinger derop, uden at den foregaaende 4 Timers Fægtning havde

skadet deres Kampdygtighed, stod den øvrige Hær rede til at modtage Wrangel og hans Tyskere.

Vore Kanoner standsede fra Bjergets Top Fjendens videre Fremtrængen, og bragte det tyske Artilleri til Tavshed. Saa gik de Danske over til Angreb og fulgte de vigende Tyskere smukt til Dørs. Dybbøl By, Kirken og Ragebøl bleve tagne tilbage. Schleppegrell havde vist, »at han kunde gaa videre end til Brigaden«, som Læssøe havde skrevet om ham. Han havde for første Gang selvstændig ledet en Kamp med større Troppemasser og vist sig Opgaven voksen.

Kampen den 5te Juni blev Schleppegrells sidste Vaabendaad i det første Krigsaar. Kong Frederik lønnede ham med at gøre ham til Kommandør af Danebrog. Hen paa Efteraaret, da Hæren for største Delen drog hjem, kom ogsaa Schleppegrell tilbage til sine kæres Kreds; men kun for en kort Tid. Slesvigholstenernes Troløshed tvang snart den danske Regering til at tage alvorlige Forholdsregler for at sikre Als mod en Overrumpling under Vaabenhvilen. En større Troppestyrke skulde samles paa Øen. General Bülow fik Overkommandoen. Schleppegrell blev under ham Chef for tredje Brigade paa 5 Batailloner. Vinteren gik saaledes med Travlhed. Strandvagt langs Sundet, Skansearbejde ved Sønderborg og alt imens skulde der ekserseres og øves Felttjeneste og Skydning for at Afdelingerne kunde være fuld kampdygtige, naar de igen skulde føres mod Fjenden. Schleppegrell var Mand for at paase, at intet blev forsømt. Da Vaaren nærmede sig og med den igen Krigen, var tredje Brigade et velskolet Korps, som kendte og elskede sin Chef og var rede til at følge ham, hvor han saa førte dem hen.

Felttoget 1849 blev aabnet den 3dje April ved Daggry med et Angreb mod Slesvigholstenerne i Sundeved. General Bülow skulde med Flankekorpset gaa først over Sundet, og han satte Schleppegrells Brigade i Spidsen.

Tyskerne veg uden synderlig Modstand fra Egnen ved Dybbøl; men længere Vester paa ved Adsbøl satte de dem fast. Bülow vilde lade Schleppegrell gøre sit gamle Kunststykke fra forrige Aar om igen, at tage Fjenden i Flanken, medens de Mezas Brigade angreb i Fronten; men det kom ikke til at passe saa godt sammen denne Gang, de Meza gik for tidligt paa; Schleppegrell rykkede for forsigtigt frem og derfor slap Slesvigholstenerne bedre fra det, end de burde have gjort. Hensigten med Angrebet blev dog naaet; de Danske vare igen Herre i Sundeved.

Hovedbegivenhederne i Felttoget 1849 vare Kampen ved Kolding og Udfaldet fra Fredericia. Schleppegrell kæmpede i Spidsen for sin Brigade i begge disse Slag og øgede det Ry for Tapperhed og Dygtighed, han alt havde vundet i de foregaaende Kampe. Mellem Soldaterne voksede Kærligheden og Tilliden til ham bestandig. Hans egen Brigade forgudede ham næsten; men underligt nok lærte Folkene aldrig rigtig at udtale hans Navn; de kaldte ham, som Helms fortæller i sin ypperlige Skildring af sin Deltagelse i den første slesvigske Krig, bestandig »Schleppengren«.

Ved Kolding var det Schleppegrells Brigade, som skulde tage den værste Tørn og storme Byens nordre Udkant ad Fredericia-Vejen. For at komme frem maatte vore Folk gaa over en næsten 800 Alen bred blød Eng, som tilmed blev gennemskaaren af en dyb Grøft. Der var intet Sted Dækning for Fjendens Kugler, og det var næsten umuligt at komme frem uden ad selve Landevejen. Ved Engens Nordkant standsede derfor vore Folk, og Raasløffs Kanoner, som kørte op paa Skovbakken, hvor Schleppegrell holdt, kunde ikke jage Fjenden bort. Schleppegrell sendte derfor en Bataillon ud for om muligt at omgaa Fjendens Stilling gennem Dyrehavegaards Skov; medens 3dje Jægerkorps stormede over Engen, og en halv Eskadron Husarer huggede ind ad selve Vejen. Imidlertid tog det Tid at

komme gennem Dyrehave-Skoven, og Schleppegrell tabte Taalmodigheden. Da Husarerne sindigt red forbi Bakkens Fod, for at give Fodfolket Tid til at komme frem, bleve de ved lydelige Tilraab fra Staben opfordrede til at hugge rask ind. Husarernes kække Fører, Lieutenant Castenskjold, efterkom ufortøvet Opfordringen, og som en Stormvind fór Rytterskaren hen ad Vejen, ladende Jægerne langt bag sig. Det fortælles om Schleppegrell, at han blev saa henrevet ved Synet af det dristige Ridt, at han uvilkaarlig udbrød: »Prægtigt! glimrende! Der kommer ikke en Mand tilbage.« For ham var et Helteridt ind i Døden, den stolteste Slutning paa Livet.

Slet saa galt gik det nu da heller ikke. Over Halvdelen af Husarerne, og blandt dem den dristige Fører, kom uskadte tilbage; men Indhugget havde dog kostet Blod nok og gjorde ikke synderlig Nytte, da Jægerne endnu vare for langt tilbage til at kunne benytte den Forvirring, Husarangrebet voldte blandt Slesvigholstenerne. Først da 5te Bataillon under den kække Schindel kom op i Flanken, og Jægerne samtidig gik frem over Engen, maatte Slesvigholstenerne hurtigt vige ind i Kolding By, heftigt forfulgte af de Danske. I Kolding Gader kom det nu til en morderisk Kamp. Fjenderne havde besat Husene og fyrede ud af Vinduer og Døre, medens Schleppegrells Brigade rensede Gaderne og paa Torvet traf sammen med Afdelinger af Brigaden Moltke, som havde stormet ad Vejle-Vejen. Snart vare vi fuldstændig Herre i Byen; men længere kom vi ikke. Højderne Syd for Aaen vare endnu i Fjendens Magt, og derfra sendte 32 Kanoner en Regn af Kugler og Granater ned over Huse og Gader, hvor vore Folk stode tæt sammenpakkede. Mandefaldet tiltog, Byen begyndte at brænde, og intet var der at udrette, naar Højderne ikke skulde stormes. Schleppegrell holdt paa Torvet i Kolding, midt i den heftigste Ild. Sine Folk sendte han efterhaanden tilbage for ikke at ofre for meget

Blod til Unytte; men selv faldt det ham haardt at tænke paa at vige for Slesvigholstenerne. Først da Overgeneralens Ordre til helt at rømme Byen naaede ham, maatte han gøre Vold paa sig selv og give sine sidste Afdelinger Befaling til at gaa tilbage. Folkene tøvede ikke med at adlyde; de vare forlængst kede af være Skive for Tyskernes Kugler uden at kunne gøre Gengæld, og de skyndte sig ud; men selv red Schleppegrell Fod for Fod uden at ænse Kugler og Granater; først da han naaede fri Mark, sporede han sin Hest for at ordne sin Brigade og derved betage Fjenden Lysten til at følge efter.

Efter Kolding-Kampen fulgte en lang, ikke synderlig virksom Tid, inden Brigaden igen kom i Ilden for Alvor. Medens Rye gik tilbage gennem Jylland, de Meza vogtede Als og Lunding holdt Slesvigholstenerne fra Livet i Fredericia, sad Schleppegrell rolig paa Fyn. Hans Afdelinger toge vel deres Tørn i den belejrede By, men selv havde han ingen Gerning dèr. Med desto større Iver ventede han Øjeblikket, da Opgørelsen med Slesvigholstenerne stundede til. Ingen var gladere end han, da Planen til Udfaldet fra Fredericia var fastslaaet og Bataillonerne stevnede mod Strib for at føres over til den belejrede Fæstning. Selv mødte han paa Færgebroen hin minderige 5te Juli Aften, trykkede sin Ungdomsven Rye i Haanden, fulgtes med ham over Beltet og red saa til sin Brigade.

Schleppegrells Brigade skulde staa bag de Mezas og gaa ud gennem Fæstningsporten, umiddelbart efter denne. Afdelingerne samledes derfor om Aftenen i de Gader, der mundede ud mod Volden nær Kongens Port. Generalen red fra Bataillon til Bataillon og talte til Folkene. »Husk nu paa, Folk, at i Nat bliver der ikke ret megen Tid til at skyde. Spar paa Jert Krudt. Kommer I til at gaa løs paa Skanserne, saa er der kun én Ting, der kan frelse Jer: giv dem ikke Tid til at skyde to Gange, men gaa lige lukt paa med Bajonetten. Har I forstaaet mig Folk? Kan

jeg stole paa Jer?« — »Ja, Hr. General, ja!« lød det gennem Rækkerne fra den ene Ende til den anden. »Det er godt Folk, Tak!« sagde Generalen og red videre. Saaledes fortæller Johannes Helms, der selv stod i Rækken som Underofficer, om Schleppegrells sidste Ord til sine Folk før de droge ud.

Paa Slaget i begyndte Udfaldet; men Schleppegrell og hans Folk maatte finde sig i at staa rolige endnu en halv Timestid. Skydningen derude tiltog bestandig i Heftighed. Endelig kom Øjeblikket, da Porten var fri, og tæt sluttede rykkede Afdelingerne gennem den ud paa Valpladsen. Tyske Fanger bleve samtidig førte ind, lettere saarede søgte at trænge forbi for at komme ind gennem den snævre Port, døde og haardt saarede laa spredte paa Markerne uden for Volden. De Mezas Brigade havde en haard Kamp at bestaa der foran og trængte til Hjælp; men som klog Fører gik Schleppegrell ikke ud i Mørket mod Fjenden, inden han havde sine Afdelinger ordnede.

Schleppegrell kom just i rette Tid. De Mezas Afdelinger vare komne i Uorden ved Stormen paa Skanserne og den derpaa følgende natlige Kamp. De kunde ikke modstaa et Modangreb af Slesvigholstenernes tililende Reserve og vege tilbage mod Fæstningen, heftigt beskudt af fjendtligt Artilleri og trængte af tætte Skyttesværme. I Schleppegrells forreste Linie kørte Batteriet Jessen op og gav Fjendens Kanoner Svar paa Tiltale, til begge Sider af Batteriet brød Fodfolket frem. Slesvigholstenerne standsede ved dette nye Angreb. Selv holdt Schleppegrell ved Bülows Side, der hvor Kuglerne faldt tættest. Striden blev haard. Længere frem kunde Slesvigholstenerne ikke komme; men de bed sig fast og vilde ikke vige. Dagen begyndte at gry, saaledes at de længere bortliggende slesvigholstenske Skanser kunde skeldne de kæmpende Linier og sende deres svære 84 Pds. Granater ind i de danske Afdelinger. Det var Fjendens Centrum, Kampen gjaldt. Schleppegrells

Soldater mindedes deres Chefs Ord, om ikke at spilde Tiden for meget med at skyde, men gaa rask paa. Ustandseligt trængte de frem. Slesvigholstenernes Fodfolk blev kastet, og deres Kanoner maatte ilsomt spænde for og køre bort. Vore forreste Skytter naaede dog den sidste Kanon og tog den. Schleppegrell havde gennembrudt Fjendens Centrum og dermed afgjort Slaget. Vel forsøgte Slesvigholstenerne af og til endnu at standse og gøre Modstand; men det var kun for at redde saa meget som muligt af Stumperne. Sejren var vor, og Schleppegrell havde sin rigelige Del af Æren derfor.

Schleppegrell var Soldat lige ud til Fingerspidserne, for ham var Livet intet, naar det gjaldt Kamp for Fædreland og Konge. Selv Budskabet om hans Ven Olaf Ryes Død, formaaede ikke at dæmpe hans Glæde over Sejren, om det end kaldte Taare frem i hans Øje. »Havde kun Rye levet og set Sejren, inden han døde. Ellers var det jo en misundelsesværdig Død,« sagde han. Selv blev han fra Slagdagen at regne prydet med Danebrogsmændenes Hæderstegn.

Fredericiaslaget blev Aarets sidste Bedrift. Snart gjorde Vaabenhvilen Ende paa Felttoget. Hæren blev opløst og spredet til Garnisonerne trindt om i Landet. Med Sorg maatte Schleppegrell tage Afsked med sin kære tredje Brigade. Forinden bragte han den sin Tak i følgende Dagsbefaling:

»Jeg opfylder herved den behagelige Pligt, at takke den tredje Brigade for det Mod, den Aand og Disciplin, den, ved hver Lejlighed, har lagt for Dagen, og idet jeg ønsker, at vi igen maa samles, føler jeg Trang til, herved at sige min hele kære Brigade et hjærteligt Levvel.

Schleppegrell.«

Ordene var ligefremme og uden Svulst, saaledes som den Mand, der satte sit Navn under dem; men de kom

fra Hjærtet, og da Generalen en Morgenstund kom ind paa sin Skrivestue og selv læste sin Dagsbefaling op inden Skriveren førte den i Pennen, var det med bevæget Stemme og fugtige Øjne.

Schleppegrell drog først til Kjøbenhavn, som Inspektør over Fodfolket paa Sjælland. Her levede han igen nogle Maaneder sammen med sin elskede Hustru, men allerede hen paa Efteraaret maatte han igen afsted. Als var bestandig, selv under Vaabenhvile, det truede Punkt, som krævede en trofast, kæk og kyndig Kommandant; og den 15de Oktober blev Schleppegrell sendt derover for at være paa Øen. Han blev der Vinteren over og hen paa den følgende Sommer, indtil Hæren samledes ved Flensborg for at drage ned mod Isted. I tre Fjerdingaar var Schleppegrell saaledes Kommandant paa Als, og Tiden blev ikke spildt. Utrættelig vaagede han over sine Folks Velfærd, sørgede for deres Uddannelse, deres Forplejning, kort alt, hvad der angik Soldaten. Selv var han ved hele sin Færd et Mønster for Officerer og Menige. Fædrelandets Vel og Hærens Ære var hans første og sidste Tanke. En lykkelig Tid var det. Alle gode Kræfter i Folket arbejdede mod samme Maal: at styrke de unge i Kærligheden til Fædrelandet og derved gøre dem skikkede til i Hærens Rækker at kæmpe for dets Ære og Ret. Brevene fra Hjemmet, Lærdommene i Skolerne, Talerne ved de offentlige Møder, Arbejdet ved Hæren, alt stilede mod samme Maal. Schleppegrell var saa stærkt som nogen greben af denne Aand. Døden for Fædrelandet i Kampen for Sønderjylland stod for ham, som den skønneste Slutning paa Livet. Kort forinden Hæren brød op for at drage til Flensborg havde Schleppegrell en Del af sit Korps Officerer samlede hos sig. Ved Bordet tømte han med begejstrede Ord sit Glas for »Den, der falder i Kampen for Fædrelandet« og mindedes derved næsten med Misundelse sin forudgangne Ven Olaf Rye.

De to forløbne Krigsaar havde tæret stærkt paa Hærens Kræfter. Af de 5 Mænd, som 6te Juli 1849 havde ført Hæren til Sejr, vare kun de to, Schleppegrell og Moltke, i Stand til at drage ud igen i 1850. Olaf Rye var falden, Bülow og de Meza fængslede til Sygelejet. General Krogh fik paany Overkommandoen, og under ham kom Schleppegrell og Moltke til at befale over hver sin af de to Dele, Divisioner, hvori Hæren blev delt. Hele Styrken udgjorde omkring 40,000 Mand, med over 8000 Heste; en stoltere og bedre Hær havde Danmark ikke haft i Marken siden de store Valdemarers Dage. Schleppegrell førte 2den Division, med Oberstlieutenant Bülow til Stabschef. Under sig havde han 3 Fodbrigader paa tilsammen 16 Batailloner, desuden et Regiment Dragoner og 3 Batterier. Læssøe hørte som Chef for 12te Bataillon til Divisionen.

Den 16de Juli 1850 gik Schleppegrell med de to Brigader, som Vinteren over havde været hos ham paa Als, over Sundet. Den Tur kendte snart hver eneste Soldat; den var gjort baade i 48 og 49. Denne Gang var der dog ingen Fjende i Sundeved, og hurtigt ilede Afdelingerne forbi de mange minderige Steder, frem mod Flensborg, for at naa at besætte denne By, inden Slesvigholstenerne kom der. Svenskerne havde holdt Byen besat under Vaabenhvilen, men de droge bort den 17de, og nu gjaldt det, hvem der kom først til at løse dem af. I Flensborg ventede man i ængstelig Spænding og frygtede en Kamp i Gaderne ligesom efter Kampen ved Bov. Stor blev derfor Glæden, da Schleppegrells Dragoner sprængte ind ad Nørreport inden endnu Slesvigholstenerne havde vist dem. Snart fulgte Fodfolket efter. Bataillon paa Bataillon drog gennem Byen, hilst med vajende Danebrogsflag og glade Velkomstord af den dansksindede Befolkning. Den tredje af Schleppegrells Brigade var fra Fyn ført over til Aabenraa og sluttede sig snart til ham, saaledes at han havde hele sin Division samlet i Egnen Syd for Flensborg.

Da Moltkes Division kom til og havde hvilet ud efter den anstrengende March i de varme Julidage, brød hele Hæren op og gik Syd paa for at angribe Slesvigholstenerne i deres stærke Stilling i Egnen ved Isted. Moltke rykkede frem ad Hovedlandevejen fra Flensborg til Slesvig By, Schleppegrell ad den østligere Vej, der Nord for Istedstillingen, ved Landsbyen Klapholt, deler sig i to, af hvilke den ene gaar mod Mysunde, over Passet ved Veddelspang ved Langsøens østre Ende, den anden gennem Landsbyen Øvre Stolk frem til Isted By.

Kort efter Midnat den 24de Juli begyndte Fremrykningen. Schleppegrell skulde naa frem til Egnen ved Klapholt og holde sig skjult der til næste Morgen, da Hovedangrebet skulde finde Sted. Det lykkedes ogsaa Dagen igennem at holde Slesvigholstenerne i Uvidenhed om, at de Danske stode med stor Styrke omkring Klapholt. Medens Moltkes Division lod sig indvikle i en haard Kamp, der laa helt uden for Planen, holdt Schleppegrell sig fuldstændig rolig til den rette Tid kom.

Kl. 1 Morgen den 25de Juli stode Schleppegrells to Brigader — den tredje var længere Vest paa, færdige til Fremrykning ved Klapholt. Det var en raakold Morgen med fin Støvregn, som gjorde det umuligt at se ret langt, selv efter at Solen var kommen op. Schleppegrell selv blev dreven frem af en feberagtig, utaalmodig Higen efter at komme i Kast med Fjenden. Da han naaede Højderne Syd for Klapholt, hørte han stærk Skydning i Egnen ved Isted By og længere Vest paa. Han kunde deraf slutte, at hans tredje Brigade, Brigaden Ræder, alt var indviklet i en livlig Kamp. Snart efter hørtes ogsaa Skydning fra Vedelspang, hvor Brigaden Krabbe var sendt hen. Generalens Utaalmodighed steg. I Spidsen for Brigaden Baggesen og med Læssøes Bataillon som Fordækning, ilede han rask fremad. Øvre Stolk blev afsøgt, først af Dragoner, senere af Fodfolk; der var ingen Fjender. Læssøe højede af mod

Syd, for efter sin egen Tanke om, hvad der tjente vor Sag bedst, at gaa mod Passet ved Grydeskov. Her blev han snart indviklet i en livlig Kamp.

Schleppegrell var med sin Stab bleven holdende paa en Mark lidt uden for den sydlige Udkant af Stolk. Nu da Kampen rasede trindt omkring ham, kom hans Sind i den rette Ligevægt mellem Begejstring og Ro. Han vendte sig om til Artillerikaptajn Baggesen og sagde til ham: »Jeg længes efter at høre Deres 12 Pd.s Kanoner. Manden fra Dybbøl maa vist kunne finde en god Position, hvorfra han kan bruge dem.« Kaptajnen fandt ogsaa snart en god Plads for sine Kanoner, nær det Sted, hvor Generalen holdt. Fire slesvigholstenske Kanoner, som Batteriet først tog under Behandling, maatte snart vige; men saa var det vanskeligt i det taagede, regnfulde Vejr, at finde andre Maal; der faldt derfor kun et Skud i Ny og Næ. Schleppegrell var selv med sin Stab reden hen og holdt ved Kanonerne. Bag disse marcherede et Kompagni Fodfolk op som Kanonbedækning. Lidt senere svingede to Halveskadroner Dragoner ind paa samme Mark. Ogsaa Brigadechefen, Oberst Baggesen, holdt her med sine Officerer.

Schleppegrell var et i prægtigt Humør. Han hoppede i Sadlen og daskede med Benene paa Hestens Sider, som han plejede at gøre, naar han var rigtig vel tilpas. Han lyttede til Gevær- og Kanonilden trindt omkring og udbrød: »Er det ikke den herligste Musik man kan høre.«

Imidlertid spillede Slesvigholstenerne os netop ved denne Tid et slemt Puds. De to Brigader, som om Morgenen havde fulgt Schleppegrell fra Klapholt, kæmpede nu ved hver sin Ende af den næsten tre Fjerdingvej lange, men meget smalle Langsø. Over denne havde Slesvigholstenerne slaaet en Løbebro, der kunde passeres af Fodfolket og saaledes føre dem midt ind i Schleppegrells Stilling, i Ryggen af vore ved Søens Ender kæmpende Tropper. Vi vidste, at denne Bro fandtes, og Oberst

Krabbe havde Befaling til at afsende et Kommando for at bevogte den; men Kommandoet havde ikke fundet den, og Passagen over Broen stod saaledes aaben for Slesvigholstenerne. De glemte ikke at benytte sig deraf. Paa samme Tid som Læssøes Skytter ilede Syd paa mod Grydeskov, gik Slesvigholstenernes tæt Øst for dem den modsatte Vej Nord paa, op mod Stolk. Regntykningen hindrede de to Modstandere i ret at faa Øje paa hinanden. I Landsbyen Stolk tørner Slesvigholstenerne paa vor 13de Bataillon, som just var ved at gaa gennem Byen i god Ro og i Tillid til, at de foranværende Afdelinger havde afsøgt den. Overraskelsen var omtrent lige stor paa begge Sider; men man fattede sig hurtigt; Bøsserne kom ned, og snart knaldede det Skud i Skud fra Landsbyens Huse og Gaarde.

Med Forbavselse hørte Schleppegrell og de Officerer der holdt omring ham, paa én Gang Skydning baade til Siden af dem og bag dem. Ved Lyden af de første Skud sporede Oberst Baggesens Stabschef, Kaptajn Kranold, sin Hest og sprængte ind i Landsbyen. »Ham ser jeg vist aldrig mer,« udbrød Oberst Baggesen og desværre fik han ret. Kranold faldt snart i Bygaden, og fra ham kom der ingen Oplysning om, hvad der gik for sig.

Schleppegrell sendte saa to Officerer af sin Stab, Kaptajn Bauditz og Lieutenant Otto Vaupell, til Stolk med en lille Afdeling Dragoner. De foretoge et rask Indhug ad Vejen Syd for Byen, og bragte ogsaa nogen Forstyrrelse blandt de fremrykkende Fjender; men uheldigvis styrtede de forreste Heste over en Bataillonschef med Adjutand, som de overred. Dermed var Kraften taget fra Indhugget. De to Divisionsadjutanter bleve fangne under deres styrtede Heste; Dragonlieutenanten og hans Vagtmester faldt. Schleppegrell fik stadig ingen Melding om, hvorledes Sagerne stode i Øvre Stolk.

Generalen sendte den eneste Hjælp, han havde ved Haanden, Kompagniet, som skulde dække Batteriet, ind i

Landsbyen. Snart begyndte imidlertid de fjendtlige Skytter at nærme sig det Sted, hvor Generalen holdt. Kanonerne bleve drejede rundt og fyrede med Kardæsker, men Hegnene ydede Slesvigholstenerne god Dækning, og de kom bestandig nærmere. Dragonerne maatte frem. Flere Gange foretog de glimrende Sværmangreb; men ogsaa de bleve hemmede af de høje, tætbevoksede Hegn. De formaaede ikke at standse de fjendtlige Skytter. Deres Fører, Ritmester Meyer, blev ved det sidste Angreb dødelig saaret i Underlivet. Han hængte dog endnu paa Hesten, red hen til Generalen og meldte sig fra Tjeneste. »De er en brav Mand. De har gjort Deres Pligt,« sagde Schleppegrell.

Schleppegrell maatte nu med tungt Sind bestemme sig til at rømme Stillingen. Kanonerne fik Befaling til at protse paa og køre bort. Det ene Halvbatteri slap tidsnok væk, men Lieutenant Møllers Kanondeling var ikke saa heldig; Lieutenanten faldt under Bestræbelserne for at faa Hestene frem, og Kaptajn Baggesen blev fangen, da de slesvigholstenske Skytter kastede sig over Kanonerne.

Schleppegrell var selv bleven holdende paa Marken indtil han saa Halvbatteriet rulle af mod Isted, først da red han fra Marken ud paa Vejen, fulgt af sin Stab tilligemed Lieutenant Carstensen af Artilleriet, Lieutenant Gerlach af Ordonnantskorpset og nogle Ordonnantser. Netop som Generalen var i Færd hermed, fik han Øje paa en af de af Slesvigholstenerne erobrede Kanoner, der henstod uden Bespænding, omringet af henved 100 Infanterister. Selv om det kunde lykkes at jage disse væk, var det næsten ugørligt at bringe Kanonen bort, da Bespændingen manglede; men derpaa tænkte Schleppegrell ikke. Han havde kun én Tanke, den, at Fjenden ikke maatte fratage ham noget Trofæ. Han gav straks Befaling til, at den Dragondeling, som red bagerst i Generalens Følge, skulde hugge ind og tage Kanonen tilbage. Det varede dog Schleppegrell for længe, inden denne Befaling blev udført, og da tilmed en fjendtlig

Skyttekæde nærmede sig, trak han sin Sabel, han var den Gang omtrent 200 Skridt fra Kanonen, og opfordrede i faa Ord, meget i Miner, sit Følge til at hugge ind. I samme Øjeblik sprængte Schleppegrell selv, fulgt af sin lille Stab og faa Ordonnantser, mod de fjendtlige Jægere, som forbavsede over dette Angreb, samlede sig om Kanonen med fældede Bajonetter og glemte at skyde. Indhugget førte imidlertid ikke til noget, og Schleppegrell sluttede sig til sine mod Isted vigende Folk. Imidlertid var den fjendtlige Skyttekæde kommen nærmere, og da Schleppegrell paa Vejen maatte passere nær den, blev han truffen af en Kugle i Hovedet og sank af Hesten uden at give en Lyd fra sig. Hans Stabschef, Oberstlieutenant Bülow, søgte forgæves at faa nogle danske Soldater til at løfte Generalen op og føre ham med tilbage. Kort efter blev Oberstlieutenanten selv haardt saaret og faldt i Hænderne paa de forfølgende Slesvigholstenere. Fjendtlige Jægere toge ham paa deres Gevære og bragte ham tilbage; han kom saaledes forbi det Sted, hvor Schleppegrell laa tilsyneladende død paa Vejen. Paa Oberstlieutenantens Opfordring standsede Jægerne, en Underofficer gik hen og undersøgte Generalen, men erklærede ham for død. »Ach ein schöner alter Mann,« føjede han deltagende til. Underofficereren trak saa Schleppegrells Ur frem, og Oberstlieutenant Bülow troede, han vilde røve det; men han saa efter Tiden, sagde »eben $6^1/_2$ Uhr«, og stak Uret paa Plads igen.

Schleppegrell blev liggende som livløs ved Vejen. Der fandt vore Folk ham, da Henckels Kompagnier igen havde kastet Slesvigholstenerne ud af Øvre Stolk og sejrig forfulgte den flygtende Fjende ned mod Langsøen og Grydeskov. De første danske Soldater, som kom til, bøjede sig over Generalen, for at se om der endnu var Liv i ham, og vise ham, at nu gik Dansken igen fremad. Generalen blev kørt til Flensborg og indlagt paa Sygehuset dèr. Livet var ikke udslukt; men Bevidstheden vendte ikke til-

bage. Med røde Kinder, frit Aandedrag og lukkede Øjne laa Schleppegrell, som sov han en sund Søvn efter veludført Dagværk. Kuglen havde ramt ham i Panden og var gaaet ud ved Issen. En saaret Officer forlod sin Seng og gik hen for at se sin General endnu en Gang. Han bøjede sig over hans Leje og sagde: »Hr. General, vi have sejret;« men intet Tegn forraadte om Schleppegrell hørte den glade Tidende. Op paa Formiddagen, Kl. $11\frac{1}{2}$, spredtes Budskabet om Schleppegrells Død mellem de mange saarede, som fyldte Sygehuset, og lydelig Graad og Hulken forkyndte den Sorg det vakte. Fra Flensborg fløj Budskabet videre over Danmark, over hele Norden, og kastede sit vemodige Skær over Sejrsglæden for Isted-Slaget. Hen paa Dagen naaede det til Hæren, der hvilede ved Danevirke. »Det blev en stolt, men en stille Kveld; thi falden var General Schleppegrell«.

»Havde kun Rye levet og set Sejren, inden han døde. Ellers var det jo en misundelsesværdig Død,« havde Schleppegrell sagt, da Vennen var falden ved Fredericia. De samme Ord lød nu ved hans egen Baare. Kendte han sine kære danske Soldater, da de igen sejrige trængte frem til ham? Forstod han det Ord, der blev sagt til ham kort før Døden paa Sygehuset i Flensborg? Ingen ved det. Men det ved hver Dansk, som føler varmt for sit Fædreland og har Hjærte for dets Kamp for at værge sin Folkegrænse, at Frederik Adolph Schleppegrell høre til de bedste af de Mænd, ved hvis Blod Sønderjylland den Gang blev genvunden.

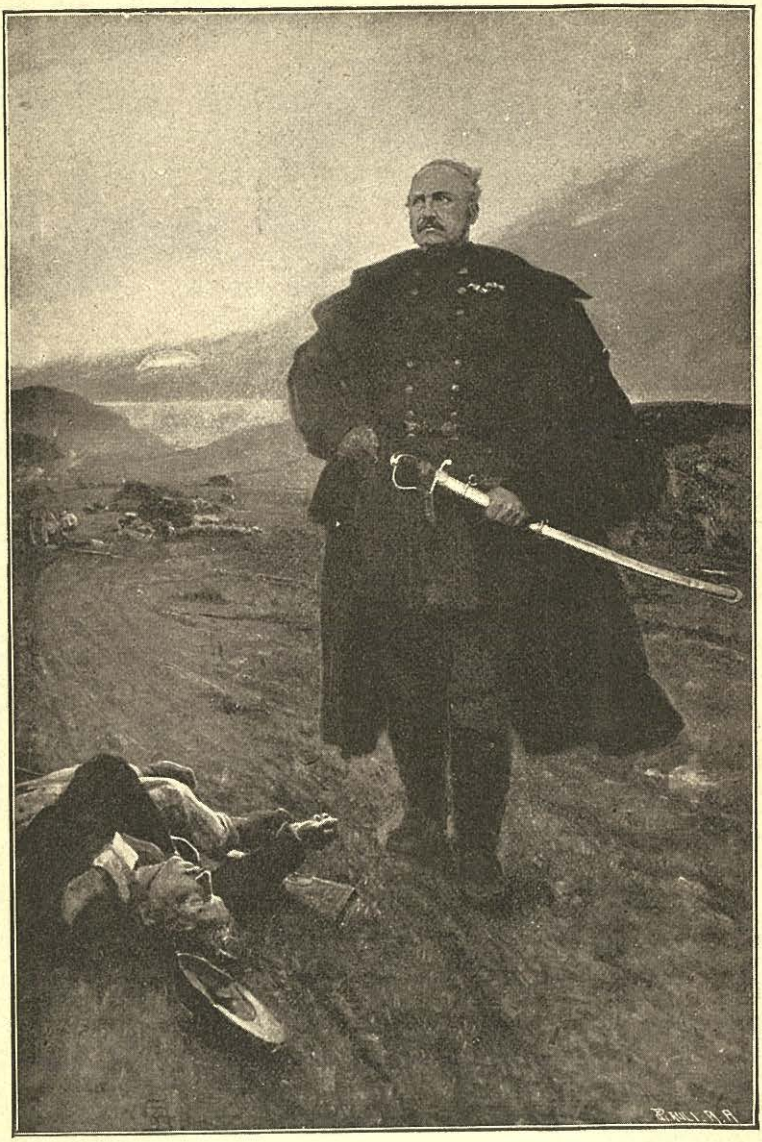

Rye ved Fredericia.

OLAF RYE.

Ved Generalmajor Schleppegrells tellemarkske Regiment stod Major Rye som Chef for en af de nationale Batailloner. Han boede paa Gaarden Bøe i Tellemarken, Akershus Stift, og der blev Sønnen Olaf født den 16de November 1791, altsaa nogle Maaneder før Frederik Schleppegrell. — De to bleve fra Drengeaarene af knyttede nær til hinanden, og kappedes i alle legemlige Færdigheder. Sikre Skytter bleve de begge, om de end, hvad Brugen af Bøssen angik, maatte vige for Helgesen, da han blev den tredje i Fostbroderskabet. Som Eksempel paa, hvorledes Tonen var mellem dem i deres unge Dage, fortælles, at en Gang paa en Jagt skød Rye aldeles uventet Huen af Hovedet paa den forangaaende Schleppegrell. Schleppegrell vendte sig om og sagde ganske rolig: »Lad det nu være nok med de Narrestreger.« Ved 12 Aars Alderen kom Olaf Rye, sammen med Schleppegrell, paa Kadetskolen i Kristiania, men han brugte fire Aar om at klare den Eksamen, som Schleppegrell tog paa tre. Den 4de Maj 1808 forlod han Kadetskolen som Fændrik og blev ansat ved det tellemarkske Regiment. Krigen mod Sverige 1808 og 9 kom han ikke til at deltage i. Han gik paa Kystvagt ved Brunlaugsnæs, og der blev han, uden at mærke synderligt hverken til

Svenskere eller Englændere lige til Freden i Jønkøping den 10de December 1809. Den Bataillon, Rye tjente ved, en national norsk Bataillon, blev sendt hjem, og selv tog han Ophold hos Forældrene paa Bøe. Han var ved samme Tid bleven Premierlieutenant, men da ingen synderlig Tjeneste var, havde det ikke meget at betyde. Sommeren tilbragte han med Opmaalingsarbejder og om Vinteren beregnede han og rentegnede sine Opmaalinger. Faderen fik sin Afsked i 1812 med Oberstlieutenants Karakter.

Da Krigen brød ud paany i 1814, drog Premierlieutenant Rye mod Svensken med det tellemarkske Regiment; men heller ikke denne Gang var Skæbnen ham blid. Han fik ikke en eneste Gang Lejlighed til i Gerningen at vise sin gode Vilje. Freden kom, og Tellemarkerne vendte igen hjem til deres Landsbyer; men Rye enedes snart med sine to Venner, Schleppegrell og Helgesen, om at opgive Stillingen i den norske Hær og for stedse drage af Landet. Sammen rejste de med Prins Kristian Frederiks Anbefaling til den preussiske Overgeneral, Fyrst Blücher, som stod i Marken mod Napoleon den store. Olaf Rye delte med sine Vaabenbrødre Ærgrelsen over at maatte tage til Takke med Tjenesten ved et Landeværnsregiment i Køln, og Glæden, da de endelig fik Lov til at ombytte det trivielle Garnisonsliv med Livet i Felten ved et af Regimenterne, som stode i Omegnen af Paris. Ved Angrebene paa Philippeville og Bouchaine kom han første Gang for Alvor i Ilden; men dermed var ogsaa Krigen forbi for den Gang, og Rye har næppe funden synderlig Smag ved den preussiske Tjeneste, for endnu inden han havde faaet at vide, at Prins Kristian Frederik havde skaffet ham fast Ansættelse i den danske Hær, søgte han sin Afsked fra Preussen. Hans Tanke har vistnok været at prøve paa at komme til at tjene Czaren, for han søgte straks som dansk Officer Kong Frederik den sjette om Tilladelse til at gaa to Aar i russisk Tjeneste. Dette blev imidlertid afslaaet. Rye meldte sig til Chefen

for de danske Tropper i Frankrig, Prins Frederik af Hessen, og blev af ham ansat ved fynske Infanteriregiment, som stod i Egnen ved Valenciennes og Bouchaine. Efter nogle Maaneders Forløb fik han dog Befaling til at afgaa derfra. I April 1816 rejste han hjem og meldte sig ved det Regiment, ved hvilket han var definitivt ansat: Oldenborgske Infanteriregiment, med Garnison i Rendsborg.

Her blev Olaf Rye i 26 Aar, medens han langsomt tjente sig op gennem de militære Grader. 1817 blev han Stabskaptajn, men fik først Kompagni i 1832. Tre Aar senere fik han Majors Karakter, men maatte vente 5 Aar endnu, inden han blev virkelig Major ved Regimentet. Hærlovforandringen i 1842 gjorde ham til Oberstlieutenant og kaldte ham til Kjøbenhavn som Chef for 1ste Liniebataillon.

Det var et Held for Danmark, at Olaf Rye saaledes 6 Aar før Krigen brød ud, blev kaldet bort fra Rendsborg, for Omgivelserne der vare næppe sunde for ham. Som vildfremmed, uden Slægt og uden Forbindelser, var han, endnu ikke 25 Aar gammel, kommen til Rendsborg. Sine to norske Barndomsvenner var han bleven skilt fra; Schleppegrell boede dels i Kjøbenhavn, men mest i Aalborg, og det var jo langt borte i hine Dage. Helgesen førte mest en vagabonderende Tilværelse, som vel af og til førte ham til Rye i Rendsborg, især naar han trængte til Penge, men noget stadigt Samliv var der ikke mellem dem. Rye var saaledes henvist til at knytte nye Forbindelser inden for de Kredse i Rendsborg, i hvilke han som Officer hørte hjemme. Men disse bleve snart inddragne i hele den voksende slesvigholstenske Bevægelse, og om end Rye, som Soldat af den gamle Skole, var sin Konge og Krigsherre tro og ikke gav sig synderlig af med Politik, saa var det dog umuligt andet end, at han maatte blive noget paavirket af Stemningen i de Kredse, hvor han færdedes.

Mest syntes han at have været knyttet til en ældre Kammerat, Kaptajn Krabbe, hvis to Sønner senere bleve Officerer ved Regimentet. I 1824 giftede Rye sig med Kaptajn Krabbes ældste Datter, og da hun døde, ægtede han nogle Aar senere den yngre Søster. Ogsaa hun døde inden Rye forlod Rendsborg; og det Barn, hver af dem skænkede ham, naaede ikke den voksne Alder. Et saa godt gammelt dansk Adelsnavn som Krabbe, skulde man tro borgede for Bærerens Sindelag; men Æblet var denne Gang faldet langt fra Stammen. Familien var afgjort slesvigholstensk sindet, og de to Brødre Krabbe, i 1848 Kaptajner, svigtede deres Ed og plettede deres gamle danske Adelsskjold ved at slutte sig til Oprørerne.

Ryes huslige Liv var saaledes alt andet end lykkeligt. Tabet af 2 Hustruer og 2 Børn tog megen Glæde bort. Ellers levede han for sine tjenstlige Pligter og søgte Adspredelse ved Jagt. Da Faderen døde i 1818 gæstede han sit fordums Hjemland Norge for at ordne sine Sager, og i de senere Aar foretog han et Par Rejser til Frankrig. Hans Dygtighed skaffede ham et godt Navn mellem Kammeraterne og hos Foresatte; men han var tillige en heftig Mand, som let bruste op, naar alt ikke gik, som han vilde have det. Soldaternes Kærlighed vandt han først rigtig, da Krigen kom, og de saa, hvad Olaf Rye duede til. Da Rye blev forsat til Kjøbenhavn i 1842, var begge hans rendsborgske Hustruer døde tilligemed deres Børn. Dermed var heldigvis de stærkeste af de Baand, som bandt ham til de slesvigholstenske Kredse, brudt. Hans tredje Hustru, en Datter af Kaptajn, Købmand Schultz i Varde, var dansk; med hende havde han to Sønner, af hvilke den ene døde som lille, medens den anden levede og blev Ryes eneste Ætling.

Skønt Rye altsaa saaledes henlevede de sidste Aar i Hovedstaden, hvor han fik Lejlighed til at forny Samlivet med sin Ungdomsven, Schleppegrell, og boede i Hus med

Bülow, saa manglede der dog ikke meget i, at Danmark havde maattet savne hans tapre Arm, da Krigen brød ud. Rye har sikkert haft en haard Strid at bestaa med sig selv, inden han traf sin endelige Bestemmelse. Gamle Oldenborgske Infanteriregiment, den daværende 16de Liniebataillon, var jo gaaet over til Oprørerne; i den kendte Rye næsten hver Mand fra det 26-aarige Samliv i den lille holstenske Fæstningsby, og nu skulde han føre Vaaben mod alle sine gamle Kammerater. Aaben og ærlig, som han var, lagde han ingen Skjul paa den Uvished, om hvad der her var ret og rigtigt, som plagede ham. Kun tøvende havde han svoret den nye Konge Troskab.

Den daværende Krigsminister, Kaptajn Tscherning, fortæller, at en Dag kom en dygtig Officer og god Ven, Jacob Ræder, til ham og gav forskellige nyttige Oplysninger om Officerernes Beskaffenhed. Blandt andet underrettede han ham om, at flere Officerer, deriblandt Olaf Rye, følte sig trykkede af deres slesvigholstenske Forbindelser og derfor næppe vare skikkede til at føre Tropper mod Fjenden. Kort efter indfandt Rye sig selv hos Ministeren, skriftede sin Svaghed og bad om at maatte blive hjemme for at danne Reservebatailloner. Rye i Kjøbenhavn, beskæftiget med at danne Reservebatailloner, medens den Fane, han havde svoret til, vajede mod Fjenden den Tanke var ret unaturlig og den blev da heller ikke ført ud i Livet. Ministeren havde ganske vist uden Betænkning føjet Rye i hans Ønske, og der var alt udset en anden til at føre hans Bataillon; men da det kom til Stykket, fandt Rye igen sig selv. Han kunde ikke blive hjemme, naar Kammeraterne droge i Kamp. Han gik igen til Ministeren og bad om at maatte beholde sin Kommando, og da Kong Frederik den syvende den 27de Marts 1848 paa Gothersgadens Eksercerplads i Kjøbenhavn tog Afsked med de bortdragende Tropper, holdt Olaf Rye stolt og rolig for Fronten af 1ste Liniebataillon. Under det første Felttog sluttede Rye sig

varmt til Læssøe, ikke blot med Beundring for den unge Stabschefs militære Evner, men tillige med oprigtig Venskab for hans Karakter. At Rye saaledes knyttedes til den Mand, der maaske mere end nogen anden repræsenterede den vaagne danske Nationalbevidsthed inden for Hæren, tyder paa, at han selv, skønt født i Norge og gennem næsten en Menneskealder bosiddende i Holsten, dog omsider fandt sit klare, faste Stade paa Danmarks Side i Kampen mod Oprørerne.

Dagen efter at Kongen havde taget Afsked med Tropperne, forlod 1ste Liniebataillon Hovedstaden og drog gennem Sjælland og Fyn til det sydlige Jylland, for at støde til den danske Hærs Hovedstyrke, som samledes i Egnen ved Kolding under General Hedemann. Bataillonen kom til at høre til 1ste Brigade under Vennen Oberst Bülow.

Skæbnen vilde, at Rye i Kampen ved Bov, da han første Gang førte sin Bataillon i Ilden, fik til Modstander netop hans egen gamle Afdeling fra Rendsborg, som nu havde skiftet Navn og var bleven den tredje slesvigholstenske Bataillon. Skønt de Danske havde betydelig Overmagt, kæmpede Slesvigholstenerne med udmærket Mod og Dødsforagt, og da de tilmed stode i en stærk Stilling, var det ikke let at bryde deres Modstand. Desuden vare de danske Soldater udasede af en lang og anstrengende Marsch. 11te Bataillons Skytter kastede sig ned og kunde ikke vinde længere frem. 1ste Liniebataillon blev hentet fra Reserven. Rye satte sig selv i Spidsen for den, som det sømmede sig en brav Chef, og uden at spilde Tiden med Skydning, førte han den rask mod Fjendens Centrum og gennembrød det. Derefter skulde Rye rense Lystskoven Vest for Flensborg, Marieskoven. I sin Iver fulgte han selv med Skyttekæden, kastede let de forsprængte Insurgentafdelinger foran sig, saaledes at han, da han kom ud af Skoven, var langt forud for Bataillonens Hovedstyrke med omtrent 100 af sine Skytter. Skydningen i Byen var imidlertid tildels ophørt;

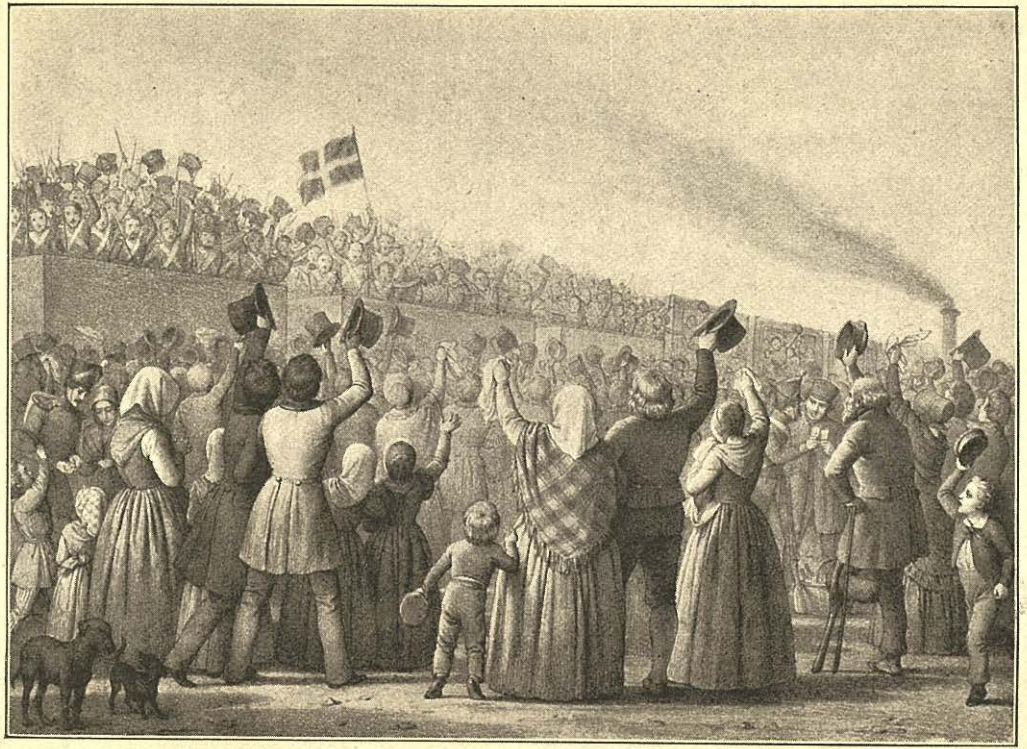

De første Tropper forlade Kjøbenhavn.

Rye tænkte derfor, at det kun var en lille fjendtlig Styrke, der holdt sig i Flensborgs nordlige Udkant for at dække Tilbagetoget for de andre Insurgenter. Uden Betænkning ilede han med sine 100 Mand gennem Mariegaden frem til Hovedgaden for at spærre denne. Lidt efter stødte Resten af Bataillonen til; i Spidsen for den drog han op mod den gamle Nørreport, og tog Opstilling mellem Hovedgaden og Stranden, saaledes at ingen længere kunde slippe Syd paa ad den Vej. Ryes raske Indgriben gjorde Ende paa al Modstand. Bataillonen gjorde et stort Antal Fanger, mellem dem den haardtsaarede Kommandør for Slesvigholstenernes højre Fløj, Major Michelsen, en af Oprørspartiets dygtigste og mest energiske Officerer. Henimod 300 Insurgenter, som havde besat et Jærnstøberi Nord for Byen og derfra førte en fortvivlet Kamp mod de fremstormende Danske, tabte fuldstændig Modet, da Rye spærrede Tilbagevejen for dem, og overgav sig.

Olaf Ryes Troskab havde staaet sin Prøve. Hans Mod og Dygtighed havde paa den første Kampdag stillet ham mellem den danske Hærs bedste Mænd. Hans Navn blev baaret Landet over, knyttet til Budskabet om Sejren ved Bov.

Rye fulgte med Bülow ned til Slesvig By. De to havde nu lært hinanden at kende paa Valpladsen, og deres Vaabenbroderskab skulde snart blive fastere knyttet. Da Bülow under Slaget ved Slesvig med to Batailloner foretog sit glimrende Flankeangreb paa den preussiske Garde ved Bustrup, satte han Rye med Kjøbenhavnerne paa den mest udsatte Plads paa højre Pløj. Det var Ryes Fane, som kom til at veje fra Danevirke, og det var mod ham, at de tililende to preussiske Batailloner rettede deres Angreb. Ligesaa dristigt, som Rye var gaaet frem, lige saa roligt og bestemt ledede han Tilbagetoget, da Fjendens Overmagt blev for stor. Det viste sig allerede her, at »stormed han fremad, var det til Sejr. Drog han tilbage, var det med

Hæder«. Til Trods for de store Tab, han havde lidt, navnlig af Officerer, fik han dog hele sin Bataillon ordnet igen og deltog i Slaget lige til det sidste. Navnlig i den blodige Kamp om Annettenhøhe, hvor der blev kæmpet med blanke Vaaben og Kolber, viste Rye, hvilken Aand der besjælede hans Bataillon. Trængt ud af Gaarden af Fjendens Overmagt, samlede hans Folk sig snart paany, og da 1ste Jægerkorps kom dem til Hjælp, stormede de igen frem og frareve Tyskerne deres Erobring. Med Bülow og Rye mellem sig kæmpede 1ste Bataillons Soldater den Dag som krigsvante Veteraner, og deres Angreb for at hjælpe vor truede venstre Fløj ud af Klemmen blev det sidste i Slaget. Ryes Bataillon var ogsaa den, der havde det største Tab. 4 Officerer, 23 Underofficerer og 107 Menige manglede, da han om Aftenen mønstrede sine Folk. Af dem vare kun 5 Underofficerer og 16 Menige bleven stikkende i Bustrup Mose og derved fangne, de øvrige laa døde eller saarede paa Valpladsen. Ryes Brigade af faldne tapre Soldater begyndte at formere sig.

Under Forvirringen i Flensborg lykkedes det ogsaa Rye, trods det store Tab af Befalingsmænd, snart at faa sin Bataillon ordnet og ført frem i Stilling mod den ventede Fjende. Det var da ogsaa klart for alle, at der i Olaf Rye var Stof til mere end en Bataillonschef. Inden April Maaned gik ud, var han Brigadechef, og i Maj blev han forfremmet til Oberst.

Første Gang, Rye kom til at føre sin Brigade i Ilden, var den 28de Maj i Sundeved. Han stod om Morgenen i Sønderborg, lige bag Bülow, og rykkede straks efter ham over Skibsbroen. Da Tyskerne i Dybbøl Mølle og paa Bjerget foreløbig tvang Bülow til at standse, naaede Rye op til højre af ham, og der hævdede han sin Plads Dagen igennem. Han kom under hele Fremrykningen til at danne de Danskes højre Fløj, og der var adskilligt at tage vare,

da denne Fløj til Dels svævede i Luften. Sammen med Bülow naaede han frem til Fjendens Hovedstilling ved Nybøl; men han formaaede lige saa lidt som sin Nabo at tage Højderne ved Møllen, inden Schleppegrells Flankeangreb skaffede Luft. Bülow og Rye holdt en Tid ved Siden af hinanden og stirrede over mod de tyske Kanoner, som tvang dem til en saa ærgerlig Standsning. Til sidst vendte Bülow sig om til Rye og sagde: »Vil De angribe Kanonerne i venstre Side, skal jeg gennem Nybøl By angribe dem i højre.« Rye var straks villig; men hans Folk skulde over en aaben Egn, som Tyskernes Ild beherskede, og inden de vare komne langt nok frem, gjorde Schleppegrells Angreb deres Anstrengelser overflødige. Uden synderlig Modstand mødtes Ryes Batailloner i Fjendens Stilling med Bülows og Schleppegrells. Da Mørket faldt paa, søgte Rye Kvarter for sine trætte Folk i Ragebøl.

Rye kom til at blive i Sundeved i hele den følgende Tid, medens General Hansen og Schleppegrell skiftevis førte Kommandoen. Den 5te Juni, da Tyskerne vilde kaste de Danske tilbage til Als, stod Rye med sin Brigade i Reserve; han blev straks alarmeret, og Schleppegrell gav ham Ordre til at standse de langs Vemmingbund fremtrængende Tyskere. Her var det nemlig Hannoveranerne, som gik paa, og de skulde baade fejre deres Konges Fødselsdag og hævne den Skade, de havde lidt den 28de Maj. Preusserne, som gik frem Nord for dem, var ikke slet saa ivrige, derfor varede det ogsaa længere inden de kom. Rye løste sit Hverv, som det var at vente af ham. Hannoveranerne fandt Vejen fremad for trang; deres Angreb blev mødt med Modangreb, og først da Preussernes Fremtrængen mod Ragebøl og Dybbøl Kirke tvang hele den danske Linie tilbage, veg ogsaa Rye til Dybbøl Bjerg, hvor hans Afdelinger ordnede sig og hvilede ud under den lange paafølgende Artillerikamp. En af dem, 12te Bataillon, havde dog lidt saa meget, at den maatte sendes tilbage til Reserven.

Da Aftenen nærmede sig, og Fjenden trak sit Artilleri ud af Ilden, gik det danske Fodfolk igen over til Angreb. Foran Ryes Linier havde et hannoveransk Batteri haft Plads, og da det gik tilbage, kneb det at faa nogle sønderskudte Kanoner med. Det saa Rye og førte sine Folk frem for muligvis at tage Kanonerne. Han kom i en haard Kamp; Kanonerne fik Tyskerne slæbt bort, og gik saa vore saa stærkt paa Livet, at selv Rye et Øjeblik fandt Situationen lidt mislig. »Nu var Stillingen ubehagelig en kort Tid,« skrev han den følgende Dag i et Brev, »Kuglerne faldt forskrækkelig tæt, og der faldt flere. Jeg skælvede og ærgrede mig over denne Standsning og frygtede det værste.« Det varede dog kun et Øjeblik, saa gik det igen fremad; Rye fulgte Hannoveranerne med 3dje Jægerkorps helt hen til Østranden af Bøffelkobbel Skov; først dér afbrød Mørket Forfølgningen.

Snart efter gik General Hedemann med Hovedstyrken til Jylland, og Rye fulgte med; men hans Brigade kom ikke til at deltage i nogen Fægtning af Betydning dèr. Da Kong Frederik, efter at Vaabenhvilen var sluttet, kom til Hæren, hædrede han Rye med Sølvkorset.

Rye var, da Krigen brød ud, rykket ud som Bataillonschef, men allerede i de første Kampe var Opmærksomheden bleven henledet paa ham, ikke blot paa Grund af hans Mod, men ogsaa ved andre Egenskaber. Han var en selvstændig Natur, havde Evnen til hurtig at blive klar over en Situation, fatte en Beslutning og tage Ansvaret for dens Udførelse paa sig. Han steg derfor hurtigt til Brigadekommandør, og da Krigen truede med at bryde ud paany i Vaaren 1849, var alle paa det rene med, at Rye var en af dem blandt Hærens overordnede Officerer, som egnede sig bedst til at handle paa egen Haand. For at give ham en Grad, som svarede til den Brug, der skulde gøres af hans Evner, blev han i Marts udnævnt til Generalmajor. Som saadan blev han ved Rustningerne til det nye Felttog

udnævnt til Chef for 5te Brigade, der bestod af 5 Bataillloner; til Stabschef fik han Kaptejn Beck. Brigaden hørte egentlig til det saakaldte »Nørrejydske Korps«, som stod direkte under Overgeneralen; men medens Korpsets Hovedstyrke samledes paa Fyn for at bryde frem fra Als, blev Rye efterladt ved Kolding. Foruden sin egen Brigade fik han tillige Befalingen over 2 Rytterbrigader og 2 Batterier. Det hele dannede saaledes et efter vore Forhold betydeligt Kommando, med hvilket Rye skulde optræde helt selvstændig. Han var glad og stolt over den Ære, der saaledes var vist ham og higede efter Lejlighed til at vise sig den værdig.

Overkommandoen vilde helst have haft det meste af Ryes Korps med paa Als, for at have Hæren samlet; men i det Stykke havde Ministerens Mening sejret. Planen blev, at Rye skulde rykke ind i Sønderjylland Nord fra, samtidig med, at Hovedhæren brød frem i Sundeved. Den 3dje April skulde Rye naa Egnen om Haderslev, den 4de være Syd for Aabenraa og endelig den 5te mødes med Hovedhæren i Sundeved. Planen var dristig. Ryes lille Korps udsattes for at møde langt overlegne tyske Tropper, inden det naaede Forbindelsen med Hovedhæren; men netop det dristige derved tiltalte Rye.

Om Morgenen den 3dje gik Korpset over Grænsen og rykkede Syd paa, delt i tre Kolonner. Rye førte selv personlig den midterste og stærkeste Kolonne. Begyndelsen var lovende. Ved Kristiansfeld stod en Ryttervagt paa 7 Dragoner. Føreren for den danske Forspids, Underkorporal Lerbekhus, kastede sig med 3 Husarer over de tyske Ryttere og tog 4 af dem til Fange. Det er altid rart hurtigt at faa Fanger, saa faar man lidt at vide om Fjenden. I Haderslev havde fjendtlige Jægere sat sig fast og det kom til en livlig Gadekamp inden Byen blev ryddet; men om Aftenen stod Korpset, som befalet, med sine Forposter Syd for Haderslev

Samme Dag jog vore Krigsskibe ved deres Ild Tyskerne fra Aabenraa og besatte Byen med Matroser.

Den næste Morgen brød Korpset op og gik videre Syd paa. Der saas vel mindre fjendtlige Afdelinger, men de trak sig hurtig tilbage uden at lade det komme til Kamp. Rye var i Perlehumør. Blev det ved at gaa saaledes, haabede han at kunne udføre paa to Dage, hvad han ellers skulde have brugt tre til. Inden Aften kunde han være saa langt Syd for Aabenraa, at han kunde række vore Tropper i Sundeved Haanden. Kl. 4 om Eftermiddagen var han en halv Milsvej Vest for Aabenraa, i Nærheden af Immervad, der hvor de Danske efter Folkevisen i længst svundne Dage fik et Fandens Bad. Heller ikke for Rye viste Stedet sig heldigt. Medens han selv spejdede Syd paa efter Fjenden, kom en Rytter Nord fra med bestemt Ordre til uopholdelig at gaa tilbage til Kolding. Krigsministeren var bleven ængstelig for Udførelsen af sin egen Plan. Sundeved skulde igen rømmes, og Ryes Korps gaa bag Kolding Aa. For Rye var det som en Spand koldt Vand over Hovedet. Hele hans Haab om sammen med Hovedhæren snart at møde Tyskerne, var paa én Gang bristet. Han skulde vige uden Kamp og se Hjemmetyskernes hoverende Miner, naar de igen kunde spille Herre i de danske Egne. Men han var Soldat og maatte lystre. Ordonnantserne sprængte afsted og bragte Ordre til, at Korpset skulde standse. Straks gøre omkring vilde han dog ikke. Ved Haderslev blev han staaende i flere Dage, for at hans Tilbagetog ikke skulde faa Udseende af Flugt, maaske i Haab om, at Fjenden vilde give ham Lejlighed til en Kamp. Men der kom intet Angreb, og han maatte igen gaa bag Kolding Aa, uden at have udrettet noget.

Rye var alt andet end blidt stemt, da han igen stod paa nørrejydsk Grund, og hans Ærgrelse øgedes ved de Befalinger han fik. Han skulde holde Kolding besat, men maatte ikke forsvare den. Selv for et forholdsvis svagt

Angreb skulde den rømmes, for ikke at udsætte Byen for Ødelæggelse. Nord for Byen maatte han modtage Kamp, hvis Fjenden ikke var for stærk; var han det, skulde Korpset gaa til Vejle. Det er en baade vanskelig og ubehagelig Opgave, saaledes at staa lige over for Fjenden med det ene Ben løftet til Flugt; især for en Mand som Olaf Rye, hvis Hu stod saa lidet til at vige.

Kolding blev kun besat med 2 Jægerkompagnier, og da Slesvigholstenerne den 20de April rykkede frem mod Byen med en hel Brigade, blev endda det ene Kompagni straks trukket tilbage, saaledes at Kompagniet Caroc, med 4 Espingoler, blev ene om Forsvaret. Det hævdede sin Stilling uforfærdet i Løbet af et Par Timer, inden det veg for Overmagten. Paa Møllebakken Nord for Byen holdt Rye selv for at se, hvad dette skulde blive til. Det blev imidlertid ikke til mere. Et Par Eskadroner slesvigholstenske Dragoner forsøgte vel at bryde frem til Forfølgning, men nogle Kanonskud vare nok til at holde dem i Ave. Rye gik med hele sit Korps til Almind, og Fjenden havde aabnet sig Adgangen til Nørrejylland.

General Bülow havde den Gang nylig faaet Overkommandoen. Han vilde ikke lade Tyskerne slippe saa let over Kongerigets Grænse og mente desuden, at vore Folk trængte til igen en Gang at gaa frem, efter at de paa Ministerens Bud havde maattet rømme Sundeved. Han samlede derfor to Brigader — Schleppegrells og Moltkes — i Egnen Syd for Fredericia og besluttede med dem at angribe Kolding By, samtidig med at Ry gik over Aaen mere vestligt, ved Egstrup, og faldt Slesvigholstenerne i Flanken.

Angrebet skulde finde Sted den 23de April; Rye skulde om Morgenen Kl. 5 staa ved Egstrup, slaa Bro over Aaen der og Kl. 6 være rede til at optræde paa den sydlige Bred. General Bülow troede nemlig, at Slesvigholstenernes Hovedstyrke endnu stod ved Haderslev; men disse havde faaet Færden af det forestaaende Angreb og havde derfor

samlet hele deres Styrke omkring Kolding. Særlig havde de stillet deres 2den Brigade bag Aaen, der hvor Rye skulde over. Hertil kom endnu, at Rye ingen Ting havde at slaa Bro med, andet end hvad han kunde tage paa Stedet. Han maatte derfor melde Overgeneralen, at før mellem 9 og 10 kunde han ikke være over Aaen. Overraskelsen gik derved tabt, men Angrebet var nu en Gang bestemt og skulde føres igennem.

Kl. 6 om Morgenen lod Rye første Jægerkorps, under Wilster, gaa frem for at drive Fjendens Forposter tilbage. De gjorde sejg Modstand Nord for Aaen, derfor maatte en Bataillon til frem for at hjælpe dem paa Gled. Saa kom de ogsaa saa hurtigt tilbage, at de ikke fik Gangbroen over Aaen kastet af efter sig. Den egentlige Bro havde de afbrudt langt tidligere. Nogle af vore Folk ilede nu over Gangbrædtet, andre kom slæbende med Høknipper, Brædder, Vognfjæle og Døre og lavede deraf en Overgang. En stor Gaard Syd for Aaen, Hovedgaarden, blev straks stormet. Fjenden blev kastet tilbage til Skoven bagved og forfulgt gennem denne. Rye red selv ovre paa den søndre Bred; hans Fodfolk fulgte efter, Kanonerne kunde ikke komme over Aaen. Det saa ud, som alt skulde gaa efter Ønske; medens nogle af vore Folk forfulgte de vigende Slesvigholstenere gennem Skoven, sloge andre ind paa Vejen Øst paa mod Kolding, for at række Bülows der kæmpende Tropper Haanden. Men desværre blev disse lyse Udsigter snart skuffede. Fjenden havde jo, som tidligere fortalt, en hel Brigade sønden for Skoven. Den blev snart alarmeret og trængte rask paa. Vore Folk i Skoven bleve kastede tilbage; dem, der vare paa Vejen mod Kolding, saa sig paa én Gang truede i Flanke og Ryg og maatte ogsaa tilbage. Et Øjeblik saa det endog ud, som om Slesvigholstenerne skulde naa frem til Broen og afskære Tilbagetoget for os. Saa galt gik det dog ikke. Ved raske Modangreb blev Fjenden igen kastet, og Rye fik sine

Folk ordnet saaledes, at han uden Vanskelighed holdt Modstanderne Stangen. Derved var der dog ikke vunden stort. Fremad kunde han ikke komme, dertil var Fjenden for stærk, og tilbage var det ogsaa vanskeligt nok, da han havde Aaen med den smalle Bro lige i Ryggen. Han maatte sende Bud til Bülow, at det ikke nyttede at vente hans Hjælp ved Kolding, tværtimod behøvede han selv et Par Bataillioner til, for at hævde sin Stilllng. De to Bataillioner kom, men bragte tillige Befaling til at opgive Angrebet og gaa tilbage. Omtrent ved samme Tid kom ogsaa Læssøe. Rye havde bedet om at faa ham til sit Korps som Chef for 12te Bataillon; Bataillonen var nu i Ilden under sin midlertidige Chef, Major Harbou, og Læssøe kom derved til at deltage i Resten af Kampen, som et Slags frivillig. Han red med Rye, og sammen fandt de en gunstig Plads for Kanonerne, hvorfra de kunde holde Fjenden i respektfuld Afstand, medens vore Folk gik tilbage over Broen. Det hjalp. Korpset samledes igen paa den nordre Bred, uden større Tab, end Fægtningen naturligt maatte medføre. Værre var det, at baade Officerer og Menige havde en tydelig Følelse af, at der vist var regnet galt den Gang, da Planen til det Angreb blev lagt. Med Planen havde Rye dog intet haft at gøre; han havde gjort sit bedste for at udføre sin Del deraf; at Udfaldet ikke blev bedre, skyldes hovedsageligt, at hans Korps var for svagt til at udrette, hvad der var paalagt det.

Efter Kampen gik Overgeneralen med sine to Brigader igen til Fredericia og Fyn og overlod til Rye at staa ene i aaben Mark mod Tyskerne i Nørrejylland. Rye skulde nu begynde det Tilbagetog, som mindst kastede lige saa megen Glans over hans Navn, som hans djærveste Daad i Kampen, og som senere bragte Digteren til at skrive de betegnende Linier undes hans Billed: »Drog han tilbage, var det med Hæder. Stormed han fremad, var det til Sejr«.

For ret at forstaa, hvilken Opgave Rye skulde løse, ville vi gengive et Brudstykke af den Instruks, han i den Anledning fik fra Bülow:

»Nærværelsen af Deres Korps i Jylland har til Hensigt ikke ubetinget at opgive denne Provins og give den til Pris for selv den ringeste Styrkes Udpresning. Det er altsaa nødvendigt, at Fjenden ved, at De stedse holder Øje med ham og vil afskære enhver ringere Styrke, som vover sig for langt frem Er han først kommen til denne Overbevisning, da vil hans Fremtrængen i Jylland enten indskrænkes til den allersydligste og mindste Del af samme, eller han vil blive nødt til at svække og sprede sin Styrke saa betydeligt, at der sandsynligvis paa et eller andet Punkt vil fremkomme en Blottelse, som vi kunne benytte til vor Fordel.

For imidlertid at opnaa dette, maa De med Deres Korps holde Dem saa at sige i en stadig Berørelse, om den end ikke altid er umiddelbar, med Fjenden, men derhos være færdig til paa første Vink at gaa tilbage, for saa lidt som muligt at udsætte Deres Korps for at oprives af en betydeligere Styrke. Da imidlertid en saadan, om den end med muligste Hurtighed rykker frem, dog i Forvejen med Nødvendighed røber sin Ankomst for den opmærksomt iagttagende, saa vil et godt Spionvæsen, Efterretningsmænd, Patrouiller og større og mindre Rekognosceringer fortrinlig være at anbefale.«

Instruksen sluttede med de Ord:

»Af Hr. Generalens Dygtighed og Ufortrødenhed venter man, at det vil lykkes Dem at løse Opgaven, i det rette Øjeblik at være pludselig tilstede, i næste forsvunden, for atter at komme igen og derved gøre Fjenden usikker, raadvild og betænkelig — og desuden at bevare Korpsets Kraft, Kampdygtighed og til en vis Grad dets numeriske Styrke.«

De fleste mindes vistnok et Børnespil paa Dambrædtet, som kaldes »Hunden efter Haren«. Den ene af Spillerne

har saa mange Brikker, at han kan spænde over Brædtet. Modparten har kun én, men denne har til Gengæld langt friere Bevægelser. Saadan omtrent var det Spil, Rye skulde spille med Tyskerne i Nørrejylland. Hele Ryes Korps var 6 til 7,000 Mand, med 16 Kanoner; mod sig havde han Tyskernes 3dje Division og Reserverytteriet, med en Styrke af 13,000 Mand og 30 Kanoner, og bag den 1ste Division, som omtrent var lige saa stærk. Med denne firdobbelte Styrke kunde de altsaa spænde saa vidt de vilde. Ryes Fordel laa først og fremmest i, at han færdedes i et dansk Land med en fædrelandskærlig Befolkning, og dernæst og ikke mindre i den udmærkede Maade, hvorpaa Jydernes Villighed til at staa Soldaterne bi var ordnet af Politilieutenant Leerbeck. Hver Sognefoged havde altid et Par kvikke Bønderkarle med raske Heste paa rede Haand. Saa snart Tyskerne rørte sig eller blot traf Foranstaltninger, der tydede paa, at de vilde røre sig, fik Rye Bud derom. Derimod var der aldrig nogen, som havde set eller hørt noget til Ryes Folk.

Der skulde en Mand med et roligt Mod og Nerver af Staal til at røgte det Hverv. Schleppegrell havde maaske været for ilter, de Meza for forsigtig. Bülow kunde som Overgeneral ikke selv tage Hvervet paa sig. Men Olaf Rye var Manden. Stundum kunde det se ud, som om det nu skulde lykkes Tyskerne at drage Nettet sammen om hans lille Korps. Deres Kolonner marcherede paa Parallelvej, næsten i Højde med vore; men altid forstod Rye i det sidste Øjeblik at trække sig ud af Kredsen, just som den skulde sluttes. Bestandig i Tyskernes Nærhed, uden nogen sinde at give dem Lejlighed til at slaa et afgørende Slag, trak han disse tilsidst efter sig op til Aarhus og forsvandt saa pludselig for dem, for at dukke op i Nattens Mørke paa Valpladsen ved Fredericia.

Rye var efter Kampen ved Kolding gaaet bag Vejle Aa; men da han mærkede, at Fjenden endnu ikke fulgte

efter, gik han frem igen til Almind Dalen, og stod Tyskerne saa nær, at hans Afdelinger ofte Dagen igennem maatte holdes rede til at møde, hvad der kunde komme. Da Fjenden endelig rykkede frem den 7de Maj, vare vore Folk paa Benene fra Kl. 7 om Morgenen. Vester ude, hvor Faren for at blive omgaaet, var størst, stod blandt andre Læssøe med sin Bataillon. Han var hurtig klar over Stillingen og meldte, at gik vi ikke hurtig tilbage, vilde vi inden kort Tid være indviklede i en haard Fægtning. Det maatte undgaas, men dog saaledes, at Tyskerne fik Indtryk af, at de maatte kæmpe sig til Vejen fremad. Fra Stilling til Stilling veg Rye langsomt tilbage. Hans Kanoner tvang ofte Fjenden til at gøre Holdt og bringe sit Artilleri frem, og vort Fodfolk bed sig fast i hver gunstig Stilling paa Vejen. Tyskerne brugte godt og vel 6 Timer om at vinde et Par Mil frem. Om Aftenen gik Rye igen bag Vejledalen uden at have lidt synderligt.

Tyskerne troede, at Rye stod Syd for Vejle, ved Højen, og lavede sig den næste Morgen til at angribe ham dèr; men da de kom, var der ingen. Den Slags Overraskelser blev der tit beredt dem. De gik nu videre mod Nord, og fik snart at vide, hvor Rye virkelig var. Fra Højderne Nord for Vejle hilste hans Kanoner saa eftertrykkelig paa dem, at de foreløbig maatte opgive at komme ud af Byen. Først da Rye saa, at fjendtlige Kolonner, som vare gaaede over Aaen mere vestligt, nærmede sig Grejsdalen, trak han sig ad Horsens til. Kampen havde kostet ham 5 døde og 18 saarede. Tyskerne mistede 5 døde og 35 saarede; men desværre tog de 37 Fanger fra os, af hvilke dog de 31 vare Sydslesvigere, som lod sig tage. Efter disse to Kampdage, maatte vore Folk have Hvile. Rye førte dem derfor bag Horsens Aa og lagde en Dagsmarch mellem sig og Fjenden. Tyskerne tabte helt Færden af, hvor han var dragen hen, og hele den næste Dag ledte deres talrige Ryttery forgæves efter ham.

Efter en Dags Hvile tænkte Rye endog paa at gaa frem med sine Ryttere og forurolige Fjenden, men Tyskerne vare samme Dag tidlig paa Benene i samme Hensigt, saa Resultatet blev kun, at hver blev, hvor han var. Tyskerne havde dog igen faaet det Indtryk, at de havde en ret talrig Fjende imod sig, da de altid stødte paa danske Soldater, saa snart de gik frem.

Stillingen ved Horsens var ikke synderlig god som Slagstilling. Rye vilde derfor heller ikke modtage nogen alvorlig Kamp dèr. Efter Bestemmelsen skulde han op ad Limfjorden til for at kunne gaa til Vendsyssel, naar det kneb. Det gjaldt derfor om ikke at lade sig koste ud mod Kysten. Den 13de Maj havde Tyskerne bestemt igen at rykke frem med hele deres Styrke, kun smaat mod de Danskes Midte, men desto stærkere Vester paa mod den højre Fløj, for at trænge Rye ud mod Vandet og tvinge ham til enten at flygte fra Jylland paa Skibe eller overgive sig. Som sædvanlig vidste Rye dog god Besked med, hvad der var i Gære og lod sig ikke forraske. Alle hans Afdelinger stode marchfærdige, og da Fjenden rykkede frem, gled de danske Kolonner uden egentlig Kamp, bestandig ud imellem dem. Da Aftenen kom, stod Rye i Stillingen Syd for Skanderborg.

Her stod han for saa vidt godt. Den Række af Søer, som gennemstrømmes af Gudenaa, dækkede hans Front, og Overgangene over Aaen mellem Søerne vare lette at forsvare; men Fejlen var, at det ikke var saa svært for Tyskerne at gaa udenom hele Stillingen, baade Øst paa mellem Søerne og Kattegat og Vest paa ind over Heden. En Fordel havde Rye, og det var den, at Tyskerne aldrig nøjagtigt kunde vide, hvor stor hans Styrke var. Da vi vare Herre paa Søen, kunde den jo baade øges og formindskes, uden at Tyskerne kunde vide Besked derom. Medens Rye stod ved Skanderborg, vilde han saaledes gerne saa længe som muligt hindre Tyskerne i at nærme

sig Aarhus. Han sendte derfor en Nat to Kompagnier Fodfolk, med noget Rytteri og et Par Kanoner til Egnen Syd for Byen og lod udsprede det Rygte, at det var en større nylig landsat Styrke. Rygtet vandt Tiltro, og Tyskerne holdt sig foreløbig mere paa Afstand paa den Kant.

General Prittwitz, Ryes Modstander, var midlertid bleven ked af Legen, saadan som den hidindtil var dreven. En Gang skulde det have en Ende, og her ved Skanderborg skulde det afgørende Slag slaas. Den 1ste tyske Division, som var bleven i Reserve mellem Kolding og Vejle, blev kaldet til for at hjælpe 3dje med helt at omringe den lille Modstander. Medens en Brigade, Kurhesserne, angreb Passet ved Nybro, skulde en anden, Bajrerne, tage Passet ved Fuldbro, samtidig med at hele 1ste Division omgik Stillingen Øst fra og tog Ryes Korps i Flanke og Ryg.

Rye havde altsaa løst sin Opgave glimrende. Den snille Maade, hvorpaa han bestandig skuffede Tyskerne, havde bragt dem til at lade hele Styrken i Jylland, undtagen Slesvigholstenerne foran Fredericia, gaa efter ham helt op paa Aarhus-Kanten. Først da den tyske Styrke mellem Vejle og Kolding trak bort, blev det muligt at lade Tanken om det store Udfald fra Fredericia faa fastere Former. For saa vidt var alting godt; men nu havde han rigtignok samlet hele Uvejret over sit eget Hoved. Over 20,000 Tyskere stode den 22de Maj om Morgenen rede til ved Daggry at kaste sig over de 6 til 7,000 Danske, som stode ved Skanderborg.

Eller rettere havde staaet dèr. Den 22de lod General Prittwitz Recognosceringskommandoen undersøge de Danskes Stilling, og da stod de virkelig Syd for Skanderborg, akkurat ligesom de havde staaet i de sidste Dage; men den 23de, da Angrebet skete, var der ikke en dansk Soldat at finde.

Allerede den 21de om Aftenen havde Rye faaet at vide, at Tyskerne trak deres Tropper fra Vejle-Egnen til

sig, og baade deraf og af andre Kendetegn sluttede han, at der nu var noget meget alvorligt i Gære. Han besluttede derfor at forsvinde i Tide. Allerede den 22de om Morgenen skulde hans Afdelinger drage bort; men da Tyskerne rykkede frem for at se om alt var uforandret, bleve vore Folk staaende i deres Stillinger længe nok til at vise Tyskerne tilbage fra Passene, og faa dem til at tro, at vi ikke tænkte paa nogen Fare. Men da den sidste tyske Soldat var borte, gjorde ogsaa vi omkring og marcherede op Nord for Aarhus. Der stod Korpset samlet den 23de om Aftenen, medens de tyske Generaler nede ved Skanderborg grublede over, hvor Rye nu igen var bleven af.

Oprindelig havde det været Meningen, at Rye, naar han trængtes haardt, skulde gaa bag Limfjorden til Vendsyssel; men den Tanke var opgivet. Beslutningen om Udfaldet fra Fredericia var fattet, og Dele af Ryes Korps skulde medvirke derved. Derfor skulde det videre Tilbagetog ikke gaa mod Limfjorden, men ud mod Helgenæs-Halvøen, som skyder sig ud fra Mols Øst for Aarhus. Derfra var det let at faa Afdelingerne overført til Fyn. Befalingen herom traf Rye særdeles belejligt, just som han var ved at trække sit Korps fra Skanderborg til Aarhus-Egnen. Han havde endnu fuld Frihed til at gaa, hvorhen han vilde, og det maatte yderligere forvirre Fjenden, at han saaledes paa en Gang forandrede hele Planen for sin Tilbagegang. Forebøbig blev han staaende med sin Hovedstyrke Nord for Aarhus og svage Forposter Syd for Byen.

Det varede nogle Dage inden Tyskerne opdagede Ryes nye Stilling. Saa skulde de først til at have nøjere Rede paa den, inden de angreb igen. Korpset fik derfor Ro til at hvile ud, saa meget som der lod sig hvile ud under saadanne Forhold. Først den sidste Dag i Maj Maaned, lode Fjenden igen høre fra sig. Et stærkt Kommando kastede vore Forposter tilbage gennem Aarhus. Paa Bakkerne Nord for Byen stod Ryes Korps opstillet

for at tage mod Tyskerne, hvis de vilde længere frem. En Jægerafdeling og to Husareskadroner brøde ogsaa frem gennem Studsgadens Port; men paa Markerne henimod Risskov mødte de de danske Dragoner, og de tumlede saa lystigt om med dem, at 17 af dem bleve tilbage som Fanger, da de andre gjorde omkring og sprængte tilbage til Aarhus, hurtigere end de vare komne frem.

Juni Maaned igennem stod Rye Nord og Øst for Aarhus, rede til at trække sig ud paa Helgenæs, hvis Tyskerne forsøgte et alvorligt Angreb. Men det gjorde de ikke. De bleve staaende i Egnen omkring Aarhus. Stundum noget længere frem nu, stundum i større Afstand; men uden at gøre noget Forsøg paa for Alvor at drive Rye tilbage til Helgenæs eller helt ud af Jylland. Helt uvirksom var de dog ikke. Mindre Kommandoer bleve udsendte til de mere vestlige Egne for at inddrive Levnedsmidler; men ogsaa dette forstod Rye om ikke helt at hindre, saa dog stærkt at begrænse. Han udsendte ligeledes Strejfkommandoer, baade af Ryttere og Fodfolk, saaledes at Tyskerne, hvor de kom frem, traf danske Soldater. Tilsidst blev det ligefrem en Trossætning hos dem, at de vare omsværmede af danske Brigader og Rytterregimenter, saa at de intet kunde udrette, naar de ikke optraadte med meget stor Styrke. Helt over til Varde naaede Skrækken for Ryes Ryttere, saa Tyskerne gik tilbage til Ribe. Det hed sig endog, at Rye var sejlet Nord om Skagen, og nu langs Vestkysten rykkede frem med stor Styrke. Den raskeste Daad, der blev øvet af disse Strejfkorps, var da Ritmester Brock i Nørre Snede fangede 3 Officerer, 1 Læge, 9 Underofficerer og 50 menige af de kurhessiske Husarer.

Den 20de Juni havde Rye faaet Befaling til at holde 4 Batailloner og 1 Batteri rede til paa første Vink at indskibes ved Helgenæs. Den 26de kom Ordren, men paa Grund af Storm kom de først til at afgaa den 30te. Rye havde selv ønsket at blive i Jylland. Han var bleven saa

vant til at tumle med Tyskerne dèr, at han nødig vilde bort. Men da Tiden kom, og største Delen af hans Tropper skulde forlade ham, kunde han ikke modstaa Lysten til at følge dem. Da Bülow skrev til ham og fortalte om Udsigten til en stor afgørende Kamp og endte med at sige: »Har De Lyst til selv at være med, saa kom herover,« saa kunde Rye ikke modstaa. Han rejste og landede den 2den Juli paa Fyn.

Rye tog Kvarter i Ingslev Kro ved Odense-Middelfart-Vejen. Derfra red han til Vejlby og meldte sig hos Bülow. De to Generaler vare snart inde i en ivrig Drøftning af Planen til det forestaaende Slag. Der var endnu ikke fuld Enighed om, at hele Styrken burde samles i Fredericia og bryde frem derfra. Tanken om at lande paa Kysten med en Brigade, spøgede endnu, og den tiltalte Rye, maaske netop paa Grund af det farlige ved den. Da Bülow gjorde gældende, at denne Brigade vovede for meget og vilde blive aldeles opreven i Tilfælde af et Tilbagetog, bad Rye om at han maatte faa Kommandoen over den. Ved Mødet hos Overgeneralen om Morgenen den 4de Juli, var der imidlertid ikke andre end Rye og Stabschefen, som stemte for Landgangen, og dermed var den Tanke ude af Verden; Ryes Brigade skulde samles med de andre i Fredericia. Selv nærede han det bedste Haab om et lykkeligt Udfald; hans Tanke fløj videre. Efter Sejren skulde Marchen gaa ned mod Sundeved, Tyskernes Værker paa Dybbøl tages i Ryggen og Forbindelsen med Als aabnes. En lille Skuffelse havde han. Han skulde have under sig endnu en Bataillon foruden de 4, han medbragte fra Jylland, og han havde bedet Overgeneralen om at maatte faa 1ste lette, den han selv tidligere havde været Chef for, og ført ved Bov og Slesvig; men de Meza vilde ikke af med den, og Rye fik i Stedet 1ste Reserve-Jægerkorps. Efter at Mødet var hævet, sad Rye i Haven ved Vejlby Præstegaard og samtalede om svundne Dage med Bülow. Da Bülows Søn

kom til, og spurgte om det forestaaende Foretagende ikke var farligt, sagde Rye tillidsfuldt: »Det gaar nok.«

Om Aftenen den 5te Juli mødtes Rye med sine Vaabenfæller paa Skibsbroen ved Strib, og da General Bülow med Stab var stødt til dem, førte Dampbaaden »Ophelia« dem over Beltet. Rye rakte Bülow og Schleppegrell Haanden til Farvel og gik til sin Brigade, som stod opstillet langs Stranden Nord for Citadellet. Han samlede alle sine Officerer omkring sig. Til Hest midt i Kredsen talte han djærve æggende Ord til dem; han lykønskede dem paa Forhaand til Sejren og bød dem minde Folkene om, at det var Forræderne, Slesvigholstenerne, de havde imod sig. Da en af Bülows Adjutanter Kl. 1 om Natten bragte Ordren til at rykke ud, red Rye frem til sin forreste Afdeling, 1ste Reservejægerkorps, og sagde til Folkene: »Jægere! I ere min Avantgarde. Fjendens forskansede Linie skal tages. I kende den og I kende mig. Den skal tages og nu fremad i Herrens Navn.«

Brigaden Rye skulde tage Fjendens Værker Nord for Fæstningen ud imod Stranden. Ved et mindre Udfald, nogle Dage forud, var disse tildels blevne ødelagte, og ved Drøftelsen af Planen før Slaget, havde man derfor ikke tillagt dem synderlig Modstandskraft. Slesvigholstenerne havde imidlertid i den mellemfaldende Tid arbejdet saa flittigt, at Hovedværket, Trælleskansen, stod færdig, paa tre Sider omgiven af høje Brystværn med Grav foran og lukket i Struben med solide Palisader. Omkring Skansen var anlagt Løbegrave, men heldigvis var Kanonerne for største Delen endnu ikke bragte paa Plads. Ryes Afdelinger mødte saaledes, ligesom de kom ud af Fæstningen paa fri Mark, en uventet stærk Modstand, og i Mørket var det meget vanskeligt at vurdere denne rigtigt og tage sine Forholdsregler derefter.

Rye havde ordnet sine 5 Batailloner saaledes, at én dannede Avantgarden, efter den fulgte to ved Siden af

hinanden, og bag dem i nogen Afstand de to sidste. Hele Styrken skulde gaa frem langs Stranden gennem en 20 Fod bred Aabning i det Forhug, som spærrede mellem Graven og Søen. De to forreste Jægerkompagnier brød tildels gennem Fjendens Linier saa rask, at Linierne igen lukkede sig bag dem, medens de droge videre mod Nord. Den ene Kompagnichef blev dog straks haardt saaret. De to næste Jægerkompagnier kom uventet i Trælleskansens voldsomme Ild, begge Kaptajnerne og flere andre Officerer bleve lige ved Angrebets Begyndelse gjort ukampdygtige. Der var saaledes kun én Kaptajn tilbage ved Jægerne og han var langt borte med de forrest kæmpende Tropper; det var derfor svært i Mørket at opretholde blot nogenlunde Orden.

Rye var selv fulgt tæt bag efter sine Jægere. Mørket hindrede ham i at følge Kampens Enkeltheder; men det stod ham dog hurtig klart, at hans Folk i Trælleskansen havde mødt en uventet og stærk Hindring. Han sendte sine to Batailloner i første Linie, som nu vare komne ud gennem Forhugget og vare stegne op ad den stejle Skrænt mod Søen, frem til Hjælp. Nogle af de fjendtlige Løbegrave bleve igen tagne, flere Kompagnier listede igennem eller rykkede langs Stranden frem for at forene sig med den Styrke, som alt kæmpede i Egnen Nord for Skansen, men selve Trælleskansen, der blev tappert og dygtigt forsvaret, afslog de fornyede Forsøg paa Storm, og foran den laa i Mørket en Skare Danske af alle de tre Batailloner, Rye havde ført i Ilden, og kunde ikke vinde videre frem. Tilmed kom der nu Bud fra Nabo-Brigaden, de Mezas, at den trængte til Hjælp for at holde sig. Stillingen begyndte at blive noget ubehagelig. Nord fra nærmede Slesvig-holstenernes Reserver sig. Kom de frem og forstærkede Skansens Besætning, vilde det blive næsten umuligt at tage den. Rye havde intet Valg. Hans to sidste Batailloner maatte sættes ind med det samme. De var just stegne op

ad Skrænten, da Befalingen til at gaa frem naaede dem. Rye red selv i Spidsen for dem for at give Angrebet det rette Eftertryk.

Bataillonerne vare gaaede gennem Aabningen i Forhugget i en lang tynd Kolonne. Nu skulde de ordne sig til Angreb; men inden de bagerste Folk naaede deres Plads, styrtede allerede de forreste fremad; det kneb derfor svært at vinde med, tungt bepakkede, som Folkene vare. Tilmed kom Bataillonerne i Mørket ind i hinanden, saa da de endelig gik mod Skansen, var det hele en tæt sammenpakket Masse, i hvilken Fjendens Kugler med Sikkerhed søgte deres Ofre. Fremad gik det til omtrent 50 Skridt fra Skansen, Fjendens Ild blev bestandig heftigere og mange Officerer faldt. Saa kommanderede en Bataillonschef ubetænksomt »Fald ned«, og hele Skaren kastede sig ned paa Jorden, et velkomment Maal for Slesvigholstenernes Kugler. Nogle af de modigste løb helt frem til Skansen og sprang ned i Graven, enkelte forsøgte endog at klatre op ad Brystværnet, men de vare for faa til at udrette noget og maatte være glade ved at slippe ned igen.

Rye havde nu sat alle sine Folk ind. Mørket øgedes ved den tætte Krudtrøg, og det var umuligt at overse noget. Afdelingerne vare sammenblandede, mange, altfor mange Officerer vare døde eller saarede, og Trælleskansens Ild var lige usvækket. Rye saa hele Stillingens Alvor. Han red ind mellem 6te og 7de Bataillons Mandskab, tæt foran Skansen, og raabte til dem: »Er her ingen Officerer? Børn! I har fulgt mig stadig, I vil ikke svigte eders General.« Tre Lieutenanter — Tranberg og Rousing af 6te og Carlsen af 7de — sprang straks frem. Rye befalede dem at samle saa mange Folk, de kunde, og rykke forbi Skansen mod de fjendtlige Tropper, som nærmede sig Nord fra. Det var hans stadige Frygt, at Slesvigholstenernes Reserver skulde naa frem til Skansen, og maaske derfra endog angribe hans uordnede Skare. Selv red Rye frem

forbi Skansen for at se, hvorledes Kampen stod. Da han red bort gjorde en Soldat, Lieutenant Tranberg opmærksom paa, at Generalens Hest vaklede. Et Øjeblik efter saa Lieutenanten Hesten styrte og Rye gaa videre til Fods.

Han gik til Espingolbatteriet, som under Major Meincke holdt ikke langt derfra, og fik der en ny Hest. Paa den red han videre mod Nord. Han var ene. Alle sine Adjutanter og Ordonnantser havde han bortsendt i forskellige Ærinder. Kort efter blev Hesten paany skudt under ham, og han maatte igen fortsætte til Fods. Ingen saa ham eller talte med ham under denne hans sidste Vandring; men han maa have set, at Fjendens Reserver vare drevne tilbage og Faren for, at Trælleskansen skulde faa Hjælp, afværget.

De tre Lieutenanter havde imidlertid ført deres Folk frem, som Generalen havde befalet dem, og kæmpede nu med deres Skyttekæder mod en stærk Fjende, som holdt et Jorddige besat. Under denne Kamp kom to Jægere til Lieutenant Carlsen af 7de Bataillon og sagde, at Oberstlieutenant Staggemeyer laa saaret i en Grøft, omtrent 16 eller 18 Skridt borte. Lieutenant Carlsen gik derhen og fandt General Rye liggende paa Maven i sin store, blaa Infanterikappe og med blottet Hoved. Felthuen laa foran ham paa Jorden.

»Det er jo General Rye,« udbrød Lieutenanten ved Synet af den faldne; men Jægerne vedblev at paastaa, at det var Oberstlieutenant Staggemeyer, og for at faa Vished i Sagen, tog Lieutenant Carlsen den faldne under Armene, medens Jægerne hjalp ved Benene, og vendte ham om. Ved denne Bevægelse hørtes en hul, jamrende Lyd, Øjnene stirrede vildt og ved det besværlige Aandedrag blev Fraaden synlig i Munden. Lieutenanten vilde hælde nogle Draaber Vin i Generalens Mund, men i samme Øjeblik hørtes en stærk Rallen. Øjet brast, og Helten Olaf Rye udaandede i Lieutenant Carlsens Arme.

»Havde kun Rye levet og set Sejren, inden han døde! Ellers var det jo en misundelsesværdig Død,« sagde hans gamle Ven Schleppegrell, da Førerne, efter at Slaget var vundet, samledes ved Hejse Kro. »Nu er der gaaet Hul paa Trekløveret,« sagde Helgesen klagende. Soldaterne sørgede dybt over deres faldne General. Han blev paa Stedet udnævnt til Fører for de mange, som baade den Gang og senere fulgte ham i Døden for Fædrelandet. »Gik til Ryes Brigade«, som det allerede den Gang blev sagt. Det Ord fødtes paa Valpladsen ved Fredericia mellem de danske Soldater. Rye var ramt af en Kugle i det tykke af Laaret; derfra var den trængt ind i Underlivet og havde voldet hans Bane.

Den 8de Juli om Morgenen mødte Lieutenanterne Tranberg og Rousing, de samme som saa rask vare sprungne frem, da Generalen kaldte, for at lægge ham i Kiste. Senere bare 12 Underofficerer ham til Kirken, og efter Sørgegudstjenesten bare Officererne ham til Graven. Bülow, Schleppegrell, Helgesen og mange andre af vore bedste Mænd fulgte Kisten med taarevædede Kinder. Liget blev lagt i Heltegraven, hvor alle de faldne fra 6te Juli Slaget hvile; men det fik ikke Lov at blive dèr. Efter Familiens Ønske blev det ført til Kjøbenhavn, og hviler nu paa Garnisons Kirkegaard. Heltens Buste rejstes senere i Fredericia og smykkes dèr hver 6te Juli med Blomster og Kranse.

Hans Helgesen.
(Efter et Daguerreotypi fra 1851, som skal være det bedst lignende Billede af ham.)

HANS HELGESEN.

En Foraarsdag i det mærkelige Aar 1848, kom der en besynderlig Skikkelse op i det nydannede danske Krigsministerium og bad om at tale med Ministeren selv. Kraftig saa han ud, høj, sværlemmet, bredskuldret, med et mægtigt Skæg; men usselt klædt var han og bar kendelige Spor af at have levet paa smal Kost i længere Tid. Han talte med norsk Tonefald, nævnede sit Navn, Hans Helgesen, fremlagde en Anbefaling fra Schleppegrell og bad om at blive ansat som Officer i den danske Hær. Tscherning mindedes ham fra længst svundne Dage, da de tjente sammen ved det danske Korps i Frankrig; det var just ikke for det bedste alt, hvad han huskede om Helgesen fra den Tid, og synderlig tiltalende saa den gæve Nordmand heller ikke ud nu. Imidlertid havde han jo Schleppegrells varme Anbefaling, og Tiden var ikke til at vise Folk bort, som kunde gøre Gavn. Ministeren sendte Helgesen til en Skrædder, for at han kunde faa ordentlige Klæder paa Kroppen, og sørgede foreløbig for hans Kost og Logi paa et Værtshus. Da Klæderne vare færdige og der var kommen nogenlunde Huld paa den svære Krop, blev Helgesen sendt over til Hæren med en Kaptajnsbestalling i

Lommen. Nogen Kommando fik han dog ikke; foreløbig maatte han nøjes med at ride i Schleppegrells Stab.

Der befandt han sig ogsaa vel, for der var intet Menneske paa Jorden, Helgesen elskede højere end Schleppegrell; selv ikke Olaf Rye, som dog havde været ham en trofast Kammerat hele Livet igennem og tit hjulpet ham i en snæver Vending.

Hans Helgesen var Ryes og Schleppegrells Ungdomsven. Han var født den 4de Oktober 1793 i Oslo, hvor Faderen var Forvalter paa et Allunværk. Alt som Gut viste han udpræget Lyst til at leve et Friluftsliv; han var stærk og smidig og gav tidlig Prøver paa et urokkeligt Mod. Jagten var hans Glæde, hans Lidenskab, lige fra han kunde løfte Bøssen, og han blev da ogsaa en Mesterskytte, som kunde lede vidt omkring efter sin Ligemand. Hoved manglede han ikke, og Lærerne i Kristiania Latinskole havde sikkert efter Faderens Ønske faaet en flink Student ud af ham, havde ikke hans ubændige Natur og overstrømmende Livslyst gjort ham ret umulig paa Skolebænken. Faderen fik ham saa paa det norske Militærinstitut som Kadet; dèr lærte han at bøje sig under den militære Disciplin, passede sine Sager og brugte sit gode Nemme saaledes, at han i 1813 forlod Institutet efter en god Eksamen og med Sekondlieutenantsdistinktioner paa Skuldren. Han var da 20 Aar gammel.

Helgesen kom til det tellemarkske Regiment, hvor Schleppegrell og Rye stode som Premierlieutenanter. Dem havde han alt som Kadet sluttet sig til, og som Regimentskammerater bleve de snart uadskillelige Venner. Sammen turede de Landet igennem i deres Fritid, øvede deres unge Mod ved at klatre paa de stejleste Klipper, jagede og skøde til Maals sammen. Som Jæger og Skytte var Helgesen dog Nummer et af Vennerne.

Da Krigen 1813 brød ud, var Helgesen Premierlieutenant og blev som saadan ansat ved den Jægerdivision,

Schleppegrell kommanderede. Medens de stode og ventede Svenskerne ved Ingedals Kirke, fik Helgesen Lejlighed til at give en Prøve paa sin forbavsende Skydefærdighed. En ung svensk Officer kom frem for at undersøge Nordmændenes Stilling, men holdt sig dog i et godt Bøsseskuds Afstand. Helgesen tog Geværet fra en Underofficer, sigtede paa Svenskeren og strakte ham til Jorden. De norske Officerer samledes om Liget og roste i høje Toner Helgesens Dygtighed som Skytte; kun Schleppegrell fandt ikke Skuddet saa glimrende, og Helgesen gav ham Ret. Han havde sigtet paa Brystet og ramt Hovedet, men han undskyldte sig med, at han havde maattet bruge et Vaaben, han ikke kendte. De andre fandt dog, at det alligevel maatte kaldes et godt Skud; men Schleppegrell svarede dem, at saa kendte de ikke Helgesen som Skytte. For ret at give en Prøve paa Vennens Færdighed, tilbød han at lade ham skyde Ponponen af sin Chako, medens han bar den, paa 100 Skridts Afstand. Schleppegrell stillede sig op mod en Væg, med Ansigtet mod Skytten; men Helgesen bad ham vende sig om, da det generede ham at se ham lige i Ansigtet. Schleppegrell gjorde omkring. Skuddet faldt, Ponponen var borte, men Schleppegrell uskadt. At skyde en Kugle gennem et Kort, som en anden holdt i Haanden, regnede Helgesen for Smaating. Det er, sagde han senere, den eneste Omgang med Kort, jeg har haft.

Krigen var snart forbi. Det fortælles, at Helgesen af Sorg over den efter hans Mening uhæderlige Fred, sønderbrød sin Kaarde for Fronten af sine Soldater. Han vilde lige saa lidt som sine Venner tjene under den svenske Konge. Han nægtede at aflægge Troskabsed, søgte sin Afsked og fulgte Schleppegrell og Rye til Danmark.

Kong Frederik den sjette tog vel imod dem. Med hans Tilladelse og med Anbefaling fra Prins Kristian til Fyrst Blücher droge de til Belgien og fik Ansættelse i den preussiske Hær, som stod i Marken mod Franskmændene.

Efter Pariserfreden blev Helgesen, ligesom Rye og Schleppegrell, fast ansatte i den danske Hær og kom foreløbig til at forrette Tjeneste ved det danske Korps i Nordfrankrig. Helgesen kom til holstenske Infanteriregiment, som havde fast Garnison i Rendsborg. Herhen drog han i 1818, da de danske Tropper vendte hjem fra Frankrig.

I de første fem Aar af sit Soldaterliv var Helgesen saaledes bleven tumlet ret livligt om i Verden. Nu stundede en længere Fredsperiode til, og han skulde prøve det ensformige Garnisonsliv i en lille By. Det smagte ikke. Selv det, at Olaf Rye ligeledes var havnet i Rendsborg, kunde ikke forsone Helgesen med det rolige Liv. Frankrig stod for ham som et Land, der frembrød en helt anden Tumleplads for hans urolige Sind, og desuden var der ømme Baand, der drog ham tilbage til de Egne, han havde færdedes i, medens han tjente i Okupationskorpset. Han kastede den sikre Livsstilling i den danske Hær fra sig, søgte og fik sin Afsked og rejste igen til Frankrig for at prøve Lykken dèr.

Lykken fandt han snart, vel netop saaledes som han havde tænkt sig det. En ung, smuk og velhavende Enke blev hans Hustru. Med hende tog han Bolig i Nantes, og havde en Tid en lille Landejendom der i Nærheden. De fik flere Børn, men Hjemmets Hygge formaaede dog ikke i Længden at fængsle Helgesen, og han har vel ogsaa haft vanskeligt ved at vænne sig til Livet under de fremmede franske Forhold. Virksomhed kunde han heller ikke undvære; saa slog han sig paa Hestehandel. Han havde lagt Mærke til, at under de danske Troppers Ophold i Frankrig, havde deres Heste vundet almindeligt Bifald. Derpaa byggede han sin Plan. Han opkøbte Heste i Jylland og Hertugdømmerne, red med dem til Frankrig og solgte dem dèr. Hans gamle Ven Olaf Rye i Rensborg var hans Hjælper ved Opkøbene og fulgte stundum med paa et Ridt til Frankrig. Det Liv syntes Helgesen om Han fik

Lejlighed til at se Landsmænd og gamle Venner, og kunde tumle sig frit som han vilde, naar han drog frem eller tilbage paa sine Rejser. Uheldigvis svarede Handelen imidlertid ikke Regning, og Forretningen var ogsaa noget usikker, da Hestene vistnok helst skulde smugles ind over Grænsen. Hans Pengesager kom i Uorden, og den franske Familie, som aldrig havde haft synderlig Godhed for »den norske Bjørn«, brød helt med ham. Konen lod sig skille fra ham og tog med Børnene hjem til sine Forældre.

Helgesen stod nu ene i Verden og slog sig igennem som han kunde; stundum var det skralt nok. I Aaret 1830 kom han netop med en Drift Heste til Paris i Julidagene, da Folket rejste sig mod Bourbonerne. Naturligvis var han med i Kampen paa Folkepartiets Side og blev til Belønning af Kong Louis Philip ansat som Officer i Nationalgarden. Han vilde gerne have gjort Skridtet fuldt ud og være bleven Linieofficer i den franske Hær, men saa langt naaede han ikke. Saa kom den norske General Mansbach til Paris; Helgesen traf sammen med ham, og Generalen opfordrede ham til at vende tilbage til Norge og prøve paa at komme ind i den norske Hær. Helgesen fulgte Opfordringen, solgte alle sine Ejendele, mange har det næppe været, og drog i Aaret 1838 tilbage til sit Fødeland.

Meget havde forandret sig i Norge i de 24 Aar, Helgesen havde været borte, og det viste sig vanskeligere at komme ind i den norske Hær, end han havde tænkt. Indflydelsesrige Venner havde han faa eller ingen af, og hans ringe Midler slap snart op, uden at hans Ansøgning naaede videre frem. Han gav Timer i Fransk, leverede Oversættelser til en Boghandler og søgte derved at slaa sig igennem, som han kunde; men Pengene vilde ikke række til og snart meldte Kreditorerne sig for at gøre Indførsel i hans Smule Ejendele. Helgesen fandt sig taalmodig i alt lige til man vilde tage hans Jagthund »Diana« fra

ham. Saa rev han sin Bøsse ned fra Væggen og truede med at skyde den, der rørte Hunden.

Diana beholdt han, men næppe stort mere, og hans Fremtidsudsigter vare saa mørke som næppe nogensinde før. Det gik dog, som saa ofte, naar Nøden er størst, er Hjælpen nærmest. Olaf Rye kom til Norge og tog sin gamle Ven og Vaabenbroder med ned til Danmark. Det var i Aaret 1840. Rye gjorde alt, hvad der stod i hans Magt, for at skaffe Vennen en Plads i den danske Hær; men Forholdene vare saa ugunstige som vel mulig for en saadan Plan. Kristian den ottende var nylig bleven Konge, en Hærreduktion forestod og adskillige Officerer skulde afskediges, saa der var ikke Tale om at antage ny. Alt, hvad Rye fik sat igennem, var, at Kongen, vel sagtens fordi han endnu mindedes Helgesen fra sin korte Tid som Hersker i Norge, bevilgede ham en lille Aarpenge af sin egen Kasse.

Ligefrem Nød kom Helgesen saaledes ikke til at lide; men hans Indtægter rakte kun til at tilfredsstille Livets tarveligste Fornødenheder. Han slog sig ned hos en Bondemand paa Stapelholm, lige Nord for Ejderen, nær Sønderjyllands Vestkyst. Der kunde han drive sine Yndlingssysler, Jagt og Fiskeri, og desuden af og til besøge Rye i Rendsborg. Den Glæde var dog snart forbi, da Rye i 1842 blev forsat til Kjøbenhavn. Saa levede han et ensomt Liv, det vil sige, han omgikkes kun lidet med Mennesker, men desto mere med Dyr. Foruden sine Hunde holdt han Fugle, Egern og Oddere, som han tæmmede Navnlig voldte Odderne ham megen Glæde. »Skulde alt andet slaa fejl,« sagde han, »vil jeg lade mig se i London som Neptun med Skæget, trukken af Oddere.« Et tilfældigt opbevaret Brev fra Begyndelsen af 1847, giver Indblik i hele hans mærkelige Eneboer-Tankegang. Han skriver: »Jeg beder Dem have Overbærenhed med en Mand, som nu i $^3/_4$ Aar har haft Hjærtesorg. Min uforglemmelig Pecheur (en Odder)

døde nemlig og sidder formodentlig nu i Oddernes Paradis og spiser Ragout af Laksehaler og Aalenavler (den fineste Odderret). De maa ikke forundre Dem over den Kærlighed, jeg bar til dette Dyr, og der endogsaa efter dens Død gør mig dens Tab bitter. Dens Kærlighed havde den jo med dens Tænder indpodet mig og altsaa middelbart blandet i mit Blod. Den har bibragt mig en stor Respekt for Odderfolket, et modigt, frit Folk, der bider i Lænkerne og som vel kan tæmmes, men aldrig bliver Slaver. Hvis der, som Bramanerne tro, er en Sjælevandring, vil Pecheurs Sjæl nu være faret i et ædlere Dyrs, hvis et ædlere Dyr eksisterer (maaske Elefanten), maaske i en Baadsmand; men ej i en Hofmand.« — Historisk Læsning var hans Adspredelse, naar Tiden faldt ham lang inden fire Vægge; men oftest færdedes han ude, og strejfede Egnen igennem paa kryds og tværs eller roede paa Ejderen i sin lille Baad. I de otte Aar, dette Eneboerliv varede, lærte han Landet at kende trods nogen Indfødt. Han anede kun lidet, at han derved forberedte sig til den Daad, der igen skulde bringe den forglemte Odderjægers Navn til at lyde sammen med Ungdomsvennernes.

De otte Aar, i hvilke Helgesen boede paa Stapelholm, var netop den Tid, hvori den slesvigholstenske Agitation blev dreven ivrigst. Egnen var fuldstændig slesvigholstensk sindet. Helgesens Eneboerliv gjorde vel, at han ikke bekymrede sig synderligt om Politik og ikke lagde stor Vægt paa, hvad Naboer og Genboer tænkte og mente. Sine Aviser pløjede han vel igennem hver Aften, men fæstede dog ingen stor Lid til alle de dristige tyske Paastande, hvormed de vare fyldte. Først da Budskabet om Kristian den ottendes Død naaede over til Stapelholm, og dèr voldte almindeligt Røre, kom Helgesen paa det rene med, at dette var mere end det sædvanlige Partivrøvl. Denne Gang saa det ud, som om en Afgørelse af Striden med Vaaben virkelig forestod. Der vilde blive andet at gøre

end at afrette Oddere og lære Fugle af fløjte, og da ydermere Budskabet om Rendsborgs Overrumpling naaede Stapelholm, blev Stueluften Helgesen for kvalm. Han satte dem af sine Dyr, som kunde klare for sig selv, i Frihed, de andre i Kost paa Egnen, lukkede sin Stuedør og gik til Rendsborg for at faa ret Klaring paa, hvad der nu var i Gære.

Blandt alle Slesvigholstenernes Paafund var der et, han havde bidt Mærke i. Kongen var ufri, blev det sagt; han blev holdt fangen af en Pøbelhob i Kjøbenhavn. Helgesen var Kongens Mand; han havde hjulpen ham, da det kneb haardest for ham, og givet ham Underhold siden han sidst forlod Norge, blottet for alt. Helgesen meldte sig hos den slesvigholstenske General Krohn og tilbød sin Tjeneste, forudsat at det var fuldt paalideligt, at Kongens Frihed var truet, og Hæren samledes for at hjælpe ham. General Krohn viste Helgesen til Prinsen af Noer. Heller ikke han vilde indlade sig paa videre Forklaringer, men viste ham tilbage til Krohn. Helgesen havde imidlertid nu set og hørt nok til at kunne danne sig selv en Mening. Rejsningen var simpelt hen et Oprør med det Formaal at løsrive Hertugdømmerne fra Danmark og gøre dem til en selvstændig Stat under Hertugen af Augustenborg. Det var dansk og tysk, der stod imod hinanden, og Helgesen var ikke i Tvivl om, hvor hans Plads var; selv om han ikke havde vidst, at Schleppegrell og Rye kæmpede i den danske Hærs Rækker, og mod dem kunde han ikke bære Vaaben.

Han gav sig paa Vandring Nord paa, samtidig med at den slesvigholstenske Hær drog mod Flensborg; men i en vidt forskellig Hensigt. Det var ikke til at komme frem gennem de fanatisk tyske Egne uden at vække Mistanke, og sværere var det at slippe gennem Forposterne. Det lykkedes dog, og paa Als traf han Schleppegrell og fik af ham fuld Klarhed paa, at han var paa den rette Side.

Schleppegrell gav ham en Anbefaling til Krigsminister Tscherning, og med den i Lommen drog han til Kjøbenhavn. Tarvelig i Klæder havde han altid været, og Rejsen havde taget svært paa hans simple Dragt; Mad havde han ogsaa kun faaet lidt af, siden han forlod sit Hjem ved Ejderen. Derfor saa han stærkt medtaget ud, da han fremstillede sig for Ministeren. Hans Tjeneste blev dog modtaget. Han blev klædt op og mættet, fik en Bestalling som Kaptajn i Reserven, og drog med den over til Sønderjylland for at melde sig hos Schleppegrell og se, hvad han vilde bruge ham til.

Nogen Kommando fik han ikke og heller ikke nogen egentlig bestemt Gerning at passe i Staben. Dertil havde han vel ogsaa egnet sig daarlig, ukendt som han var med alle Reglementer og Bestemmelser. Han var nærmest en Slags personlig Adjutant hos sin Ven Schleppegrell, med Ret til at gaa og komme og bære sig ad omtrent som han selv lystede. Under Slesvig-Slaget spadserede han ude i Ildlinien med en Stok i Haanden, og var rolig Tilskuer ved den rasende Kamp om Gaarden Annettenhøhe. Senere, under en Kamp i Sundeved, klagede vore Folk over, at de ikke kunde faa Sigte paa Preusserne, som laa lige overfor. »Det er der Raad for, Fa'er,« sagde Helgesen og galloperede frem mellem vor og Fjendens Skyttekæde. Snart kom den ene Pikkelhue efter den anden frem ovre fra Hegnet for at sigte paa den forvovne Rytter, og vore Folk fik noget at skyde efter. Mod og Dristighed fik Helgesen Lejlighed nok til at vise; ogsaa at han havde et udmærket Blik for Terrainet; men han maatte dog nøjes med sin Stilling som Schleppegrells Ordonnansofficer. Da Vaabenhvilen kom, blev Helgesen helt overflødig. Han fik Rang som Major i Reserven til Tak for god Tjeneste og levede saa forøvrig Vinteren igennem et ubemærket Liv i trange Kaar, saaledes som han efterhaanden var bleven godt vant til.

Da Krigen begyndte i Vaaren 1849, red igen den svære duknakkede Nordmand, med det store Skæg, som Soldaterne huskede saa godt fra Kampene i Fjor, bestandig ved Schleppegrells Side. Der var han ogsaa under Kampen i Kolding By den 23de April. Generalen holdt paa Torvet, medens Kugler og Granater regnede ned omkring ham. Saa kom der Melding fra 5te Bataillon om, at Bataillonens Chef, den kække Major Schindel, var falden, truffen af to Kugler i Brystet, da han tilbageviste Slesvigholstenernes Forsøg paa at trænge ind i Byen. Schindel var en Mand, som Folkene havde set op til for hans urokkelige Ro i Kampen; hans Eftermand skulde gerne staa Maal med ham, og Prøven kunde aflægges straks, for Bataillonen stod i den sydlige Udkant af Kolding By i den værste Ild. Schleppegrell lod Helgesen tage Schindels Kommando, og det var den rette Mand. Folkene saa snart, at havde de mistet en tapper Chef, fik de en, som ikke var ringere, i Stedet. Bülow bekræftede senere Schleppegrells Valg, og saaledes blev Helgesen da endelig Bataillonschef; men i Linien kom han ikke. Han var stadig Officer i Reserven og hans Kommando derfor kun midlertidig.

I Slaget ved Fredericia stod Helgesen i 2den Linie i Schleppegrells Brigade. Han kom først henimod Slagets Slutning til at tage direkte Del i Kampen, da han med 5te Bataillon afløste 3dje Jægerkorps, som hidindtil havde været forrest. Helgesens Folk rensede Skoven ved Havreballe for Fjender; men Slesvigholstenernes Modstand var alt brudt, saa Helgesen fik, desværre for ham, ikke Lejlighed til at indlægge sig saadanne Fortjenester, at de kunde skaffe ham den længe ønskede Plads i Linien. Vaabenhvilen fulgte kort efter Sejren ved Fredericia. Hæren blev delvis sat paa Fredsfod, Helgesen maatte fratræde Kommandoen over sin Bataillon og var igen Reserveofficer uden Virksomhed og uden Lønning. Forgæves gjorde Schleppegrell alt, hvad der stod i hans Magt for at opnaa, hvad

han kaldte »Retfærdighed for en gammel Kammerat«. Helgesen maatte som sædvanlig finde sig i sin Skæbne, og søge at trøste sig med at have naaet at blive Oberstlieutenant, om end bestandig i Reserven. Han slog sig ned paa Landet i Horsens-Egnen og levede der Vinteren igennem, saa godt det lod sig gøre, sit vante Liv som Jæger og Fisker.

Sommeren 1850 kom. Hæren rustedes til den sidste store Strid. Vennen Schleppegrell var stegen til Divisionsgeneral; Helgesen var stadig uden noget Kommando og maatte nøjes med, ligesom ved Krigens Begyndelse, at ride i Schleppegrells Stab. Under Fremrykningen mod Isted fik Helgesen Befaling til at følge Oberst Krabbe, som med sin Brigade gik mod Passet ved Vedelspang. Kampen blev haard dèr. Bag Passet stod en slesvigholstensk Styrke, som var vor betydelig overlegen. Den vilde frem for at falde den danske Hær i Flanke og Ryg; men Krabbe holdt Passet lukket og Slesvigholstenerne maatte blive, hvor de var. »Den Dag saa jeg, at Krabbe var en tapper Mand,« sagde Helgesen senere, og den Roes betød noget i Helgesens Mund. Selv var han, ligesom i Slesvig-Slaget og Kampene i Sundeved, egentlig kun slet og ret Frivillig, men han bidrog overalt hvor han færdedes til at holde Modet oppe og bringe Folkene til uforfærdet at gøre deres Pligt.

Medens Helgesen saaledes hjalp Krabbe ved Vedelspang, fandt Schleppegrell Heltedøden en lille Mil derfra ved Øvre Slolk. Godt var det, at Schleppegrell om Morgenen havde sendt Helgesen bort, ellers havde han sikkert fulgt Vennen i Døden. Nu var baade Rye og Schleppegrell borte og Hans Helgesen stod saa temmelig venneløs. Hvem skulde vel nu tale hans Sag.

Det syntes som om alle Sunde vare ved at lukke sig for Helgesen. Krigen stundede mod Enden, og stadig red han som Overkomplet i Divisionsstaben; men netop da han selv syntes, det saa mørkest ud, blev der ved Overkommandoen lagt Planer, til hvis Udførelse man mente særligt at have Brug

for ham. Hæren havde besat Stillingen ved Danevirke og kunde vanskeligt trænge videre frem, da den efter Betingelserne ved Freden med Preussen og de andre tyske Stater ikke maatte trænge ind i Holsten. For nu at sikre ogsaa den vestlige Del af Sønderjylland mod Slesvigholstenernes Angreb og bringe Egnen der Vest paa til Lydighed mod Kongen, blev det bestemt, at Oberst Schepelern med en Brigade skulde gaa mod Frederiksstad, som Slesvigholstenerne havde besat, jage den bort og siden forsvare Ejderens nordlige Bred. Det var en vanskelig Egn, Brigaden skulde ud i, gennemskaaren af dybe Grøfter og fuld af høje Diger; Beboerne vare fjendtlig stemte mod Danskerne, saa deres Oplysninger kunde der ikke fæstes Lid til. Det gjaldt derfor om at finde en fuldt paalidelig Mand, som var vel kendt med Egnen; og en saadan Mand var netop Helgesen, Jægeren og Fiskeren fra Stapelholm. Han fik Befaling til at melde sig til Oberst Schepelern og følge ham paa Toget vester ud.

Den 6te August Kl. 4 om Morgenen stod Schepelerns Brigade ved Nykro, paa Flensborg-Slesvig Vejen, rede til at bryde op, og henved 4 Timer senere naaede den Trenen ved Treja; men Fjenden havde afbrudt den 75 Alen lange Bro, og det tog Tid at faa den gjort i Stand. Det blev derfor hen paa Aftenen inden Major Wilster med Avantgarden naaede frem til Husum og uden Modstand besatte Byen.

Brigadens Hovedstyrke var ligeledes gaaet over Trenen og var ved Midnatstid gaaet i Bivouak ved Landsbyen Ostenfeld, et Par Mil Nord for Frederiksstad. Den næste Dag gjaldt det om at se at faa denne By, som man vidste var besat af Fjenden, i vor Magt. Til at tage Frederiksstad blev der dannet et særligt Kommando paa 2 Batailloner, 6 Kanoner, nogle Ingeniører og en lille Afdeling Dragoner. Over denne Styrke fik Helgesen Kommandoen og til Hjælper og Stabschef fik han Kaptajn Hoffmann, en ind-

født Frederiksstader og en trofast dansk Mand, som i 1864 fandt Heltedøden for Fædrelandet foran Fredericia. Helgesen og Hoffmann lærte snart at forstaa hinanden og bleve Venner. Enkelthederne ved Kommandoføringen forstod Helgesen sig ikke synderligt paa og gav sig heller ikke videre af med; men netop dèr var det, at Hoffmann blev ham en saa fortrinlig Hjælper. Artilleriet blev kommanderet af Kaptajn Stjernholm, den senere Stabschef under Dybbøls Belejring i 1864; Rytterdelingen blev ført af Dragonlieutenant Schroll, den senere General og Chef for Generalstaben. Det maa indrømmes, at Helgesen var godt hjulpen ved de Mænd, han havde faaet under sig.

Hvor stærk Besætningen i Frederiksstad var, vidste Helgesen ikke. Nogle sagde, at der var nogle Tusinde Mand der, andre at der kun var omtrent 500. I Virkeligheden stod den slesvigholstenske Kaptajn Schønning dèr med et Jægerkorps, nogle Infanterister og 6 Kanoner. Det var ingen stor Styrke, men dog stor nok til at gøre en haardnakket Modstand, hvis Chefen forstod at udnytte de gunstige Betingelser for Forsvaret, som Byen frembød; men det gjorde han heldigvis ikke, og Erobringen faldt derfor lettere, end Helgesen og Hoffmann, der saa nøje kendte Forholdene, havde kunnet haabe. Kaptajn S. Schack var forrest med 7de Bataillons 4de Kompagni og hjulpen af Stjernholms Kanoner, drev han Slesvigholstenerne langs Trenediget, hen imod den vestre Port, som tildels var spærret med Palisader. Helgesen lod endnu et Par Kompagnier rykke frem for at deltage i Angrebet paa Byen. Hans Modstander begyndte imidlertid at frygte for at blive stikkende, hvis Forsvaret blev fortsat til det yderste, navnlig var han bange for sine Kanoner. Han fik dem derfor i Tide førte over til den holstenske Bred og lod en Del af Mandskabet følge efter. Den øvrige Del trak sig hen paa Aftenen ud gennem Byen Øst paa til Stapelholm. Dog kom det til en kort Kamp med Kolber, da vore

Folk trængte gennem Palisaderne. Kl. 9 Aften var Byen i de Danskes Magt efter omtrent en Times Kamp, og Helgesen kunde glad melde Oberst Schepelern, hvor heldigt han havde løst sit Hverv.

Frederiksstad var taget. Det gjaldt nu om at holde den, og Helgesen vilde bide sig bedre fast dèr, end Slesvigholstenerne havde gjort. Han vidste, hvor modstandsdygtig Byen var, naar Forholdene bleve rigtig benyttede. Frederiksstad er nemlig helt omgivet af naturlige brede Grave. Mod Nord Trenefloden, mod Øst og Vest de to Kanaler, gennem hvilke Trenen munder ud i Ejderen og endelig mod Syd selve denne Danmarks gamle Grænseflod, som her har en anselig Bredde. Egnen trindt omkring var Marsk, det vil sige Land, der mest ligger lavere end Havets Overflade og skærmes mod Vandet ved høje Diger, der oftest havde brede Grøfter eller Grave foran sig. Landet mellem Digerne kan i Reglen sættes under Vand ved Sluser, og den eneste Adgang bliver da langs Digerne. Til Byen selv var der kun tre Adgange, en mod Vest paa Ejderdiget, og to mod Øst, en paa Ejderdiget og en over Holmer-Bro paa Kongevejen til Rendsborg.

Saa snart det blev lyst var Helgesen ude med Ingenieurkaptajn Schrøder for at vise, hvor han vilde have Jordværker anlagt. Han havde skaffet sig en Springstok, saaledes som Marskbønderne bruge dem til at springe over de brede Grøfter. Den blev hans Vaaben under hele Belejringen, og med den i Haanden færdedes han trods sine 57 Aar og trods Gigten, der ofte var ham en slem Gæst, med en Ynglings Lethed i den uvejsomme Egn. Hovedfaren laa i et Angreb Øst fra, fra Stapelholm, Helgesens gamle Hjemstavn. Her i Egnen mellem Trenen og Ejderen var Slesvigholstenerne nemlig endnu Herre, og da deres Kanonbaade holdt Ejderen besat, kunde de forstærke deres Tropper fra Holsten, naar de vilde. Længere Vest paa, ud mod Havet, var Ejderen bredere og vanskeligere at

komme over, desuden kunde vore Kanonbaade her lettere tage det op med Slesvigholstenernes; derfor var et Angreb fra den Kant mindre sandsynligt.

Til al Held for Helgesen havde hverken General Willisen eller Slesvigholstenernes andre tapre Førere nogen rigtig Forstaaelse af, hvilken Betydning Frederiksstad havde, og hvor stærk Stillingen dèr kunde blive, naar en kyndig Mand ledede Forsvaret. Helgesen fik derfor i næsten en Maanedstid Lov til uforstyrret at indrette sig som han vilde. Han spildte heller ikke Tiden, skønt hans Styrke kun var ringe. Han havde 2 Batailloner — 7de Bataillon og 4de Reserve-Bataillon, og hver af disse maatte afgive 1 Kompagni til at holde Ejdersted besat, saaledes at der kun i alt var 6 Kompagnier i Frederiksstad. Desuden var der 6 Kanoner, 65 Mand Ingeniører og 30 Dragoner. En Bataillon maatte hver Dag paa Forpost eller besætte Skanserne, efterhaanden som de bleve færdige, den anden stod i Reserve og sendte skiftevis Formiddag og Eftermiddag sin halve Styrke til Jordarbejde. Ingeniørerne og Artilleristerne maatte ogsaa tage godt fat, saa det var ikke magelige Dage for Soldaterne ved Frederiksstad; men Helgesen forstod at holde Humøret oppe og faa alle sine Folk gennemtrængte af den faste Vilje, at de ville blive i Frederiksstad hvordan det end gik.

I nogen Afstand Vest for Byen laa det saakaldte Trenedige, mellem Trenen og Ejderen. Det var bag det, Helgesen lod indrette sit Hovedforsvar. Dog fulgte han det ikke hele Vejen; lidt Nord for det Dige, ad hvilket Rendsborg-Vejen gik, bøjede han af og naaede Trenen ad korteste Vej. Rendsborg-Vejen var naturligvis den farligste Adgang til Byen. Der hvor Trenediget krydsede denne Vej, byggede han derfor en saakaldet Blendering til 2 af sine 6 Kanoner, det vil sige et overdækket Rum med Skydeskaar til Kanoner. Længere tilbage, ind imod Byporten, lod han bygge et helt lukket Værk, Centralværket, der var det

største og stærkeste ved Frederiksstad, og i det stillede Helgesen igen to af sine Kanoner. De to sidste holdt han i Reserve, men der var indrettet Plads til dem paa Ejderdiget, Syd for Byen ved Færgehuset. Derfra kunde de skyde ud over Floden og over mod den holstenske Bred. Der var saaledes egentlig kun to Veje, ad hvilke Fjenden kunde komme Helgesen til Livs. Den ene gik langs Flodens nordre Bred paa Ejderdiget. Der hvor dette stødte sammen med Trenediget var der bygget en Skanse, Mølleskansen; den kom til at spille Hovedrollen, da Stormen foregik. Den anden Vej var Rendsborg-Vejen, og den var spærret baade af Blenderingen og Centralværket. Vilde Fjenden ellers frem, maatte han gaa over de bløde, flade Marker med de mange brede Grøfter. Det frygtede Helgesen ikke synderligt for, saa da han havde faaet sine Jordværker i Orden, var han paa det rene med, at nu skulde Hr. Willisen og hele hans Hær ikke faa ham ud fra Frederiksstad, men han troede rigtignok heller ikke, at de vilde prøve derpaa.

I al den Tid boede Helgesen paa Torvet i Byens første Gæstgivergaard, Windals Hotel. Var han ikke ude blandt de arbejdende Soldater, sad han dèr og røg sin Pibe, som han daarlig ret længe kunde undvære. Stundom jog Gigten ham til Sengs, men Piben fulgte med og Theen blev sat paa Stolen ved Siden. Et Øjenvidne fortæller om, hvorledes Helgesen holdt Forhør fra Sengen. Posterne havde opsnappet et Fruentimmer, som vilde snige sig ind i Byen. Hun paastod at ville besøge sin syge Moder; men den Forklaring vandt ikke Tiltro, og hun blev ført for Helgesen. Saa snart han saa hende, sagde han: »Du er jo slesvigholstensk Marketenderske.« Hun nægtede det; men han afbrød hende barsk: »Aa Sludder! hold Kæft! Tror du, du kan sætte en gammel Soldat Blaar i Øjnene? Saa skulde jeg ikke kunne kende en Marketenderske mellem Hundrede andre Kvinder. Ned i Arrest med hende.«

Helgesen havde skønnet rigtig, og Fruentimret maatte gaa til Bekendelse.

Som sagt, en hel Maaned lod Slesvigholstenerne Helgesen i Ro, og de havde maaske vedblevet dermed, havde han ikke selv mindet dem om sin Tilværelse. Vor Overkommando vilde foretage en større Recognoscering frem fra Danevirke og fandt det passende, at Helgesen ved samme Tid gik frem fra Frederiksstad og saa lidt efter, hvordan Slesvigholstenerne havde det paa Stapelholm. Det skulde egentlig kun være en kort Visit, men det blev til mere, og da Fjenden havde en stor Overmagt, slap vore Folk ikke hjem igen uden ret betydeligt Tab; 2 Officerer faldt og 4 bleve saarede.

General Willisen, som stadig blev bestormet fra sin Regering om at gøre noget, besluttede nu at jage Helgesen væk. Han overdrog det til en af sine bedste Førere, Oberst v. d. Tann, og gav ham en kort Instruks, hvori der stod: »Frederiksstad tages og hinsides denne By søges om muligt de Punkter naaede og indrettede til Forsvar, hvorfra det rige Landskab Ejdersted faktisk beherskes.«

Angrebet skulde finde Sted den 28de September og skulde udføres fra Øst med $2^1/_2$ Bataillon og 10 Kanoner. Samtidig skulde Byen beskydes fra den holstenske Kyst med 2 svære Kanoner og 20 Haandmorterer; 4 Kanonbaade skulde ro ned ad Ejderen for at understøtte Angrebet med deres svære Kanoner og en mindre Styrke gaa over Ejderen Vest for Byen for ogsaa at true fra den Kant. Det var navnlig en svær Mængde Kanoner, Slesvigholstenerne saaledes vilde føre frem. De stolede ogsaa paa, at de med dem kunde jage Danskerne ud af Byen. Fodfolket skulde først gaa frem, naar vi begyndte at vige.

Frederiksstad skulde altsaa tages. Men Hr. Willisen kendte hverken Frederiksstad eller Helgesen. Angrebet var bleven udsat til den 29de. Den Dag aabnede nogle og fyrretyve Kanoner og Morterer deres Ild mod vore Værker,

der vare lovlig svage til at tage en saadan Tørn. Vore 6 Kanoner holdt snart op med at skyde for at gemmes til bedre Lejlighed. Slesvigholstenerne troede, at vi vare møre nok og begyndte at rykke frem til Storm; men saa kom Kanonerne paa Plads igen og sendte deres Kardæskladninger mod Stormkolonnerne, samtidig med at Fodfolket brugte Geværerne flinkt bag Brystværnene. Slesvigholstenerne maatte vende om uden at have vundet andet end den Lære, at skulde Frederiksstad tages, maatte der mere til.

Hele Dagen igennem vedbleve de tyske Kanoner at beskyde de danske Værker og Byen. Borgerne i Frederiksstad, som vare ivrige Slesvigholstenere, bleve noget overraskede ved denne Fremfærd af deres egne Venner og sendte med Helgesens Tilladelse Bud ud for at spørge, hvad det betød. De fik til Svar, at saaledes var nu Krigens Gang, og dermed maatte de lade sig nøje; men inden Belejringen var forbi, havde de tyske Bomber skabt mange dansksindede Borgere i Frederiksstad. Om Natten skød Tyskerne noget mindre, og de Danske nyttede Tiden til at gøre deres Værker i Stand. Kvinder og Børn fik Lov at drage af By, Mændene maatte blive, for at hjælpe ved Slukningen.

Helgesen var naturligvis klar paa, at Tyskerne ikke vilde lade det blive ved det ene Forsøg. Han blev derfor meget glad, da den følgende Dag de to Kompagnier, han manglede i at have sine Batailloner fuldtallige, kom til ham. Hans Styrke var endnu ringe nok, ikke 2,000 Mand, og Slesvigholstenerne kunde, om det skulde være, føre hele deres Hær mod ham.

I Virkeligheden blev ogsaa Insurgenterne den næste Dag forstærkede med 2 Batailloner og adskillige Kanoner og Morterer, tilmed af svært Kaliber, og de begyndte nu en formelig Belejring. Helgesens nærmeste Foresatte, Brigadechefen Oberst Irminger, fandt Stillingen ved Frederiksstad højst betænkelig. Samtidig med, at han lykønskede Helgesen til at have afslaaet det første Angreb, paalagde han ham

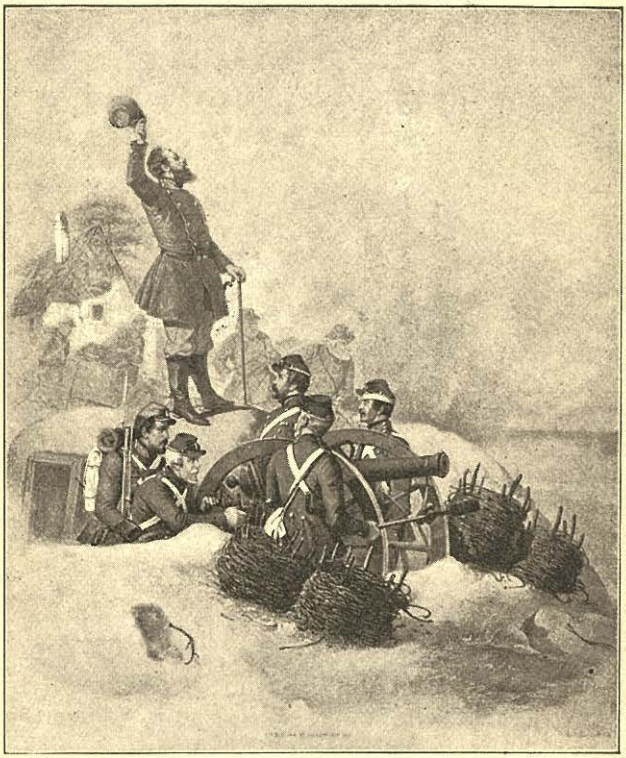

Helgesen ved Frederikstad.

at vise Forsigtighed og i Tide forlade Frederiksstad for ikke at udsættte sig for at blive afskaaren eller faa sit Korps helt oprevet. Helgesen havde hellere set, at Obersten havde sendt ham nogle Soldater og Kanoner, for han var nu en Gang fast bestemt paa at blive, hvor han var, skønt hans Folk alt vare stærkt udmattede. De fleste havde været 25 Timer uafbrudt under Vaaben, nogle af dem endog et Par Døgn igennem. Helgesen bad derfor om at faa sine Bataillonер afløste eller i det mindste en frisk til Hjælp. Besætningen maatte dog holde ud som den var indtil den 1ste Oktober. Den Dag kom den kække Henchel med 1ste Forstærkningsbataillon og 2 Kanoner. Helgesen havde nu hele den Styrke samlet, med hvilken han skulde holde Tørnen ud.

Den blev haard nok endda. Den 30te September gik vel nogenlunde rolig. Fjenden brugte den Dag til at samle Ammunition til sine Kanoner og Morterer, som skulde skyde vore Værker sammen og ødelægge Byen. Den 1ste Oktober tog han saa fat for Alvor og blev ved 4 Dage i Træk. Kugler, Granater, Bomber og Raketter regnede ned paa Kryds og tværs. Slukningen maatte snart opgives; kun den fattigste Del af Borgerne bleve tilbage, alle de andre flyede. Den 3dje og 4de Oktober dannede Byen et Flammehav, Værkerne saa hver Aften ud som Grusbunker. Mandskabet laa paa Maven paa den klæge, fugtige Jord for at finde nogen Dækning. Vore Kanoner vare trukne tilbage for muligvis at bevare dem til Stormen kom. Om Natten pustede ogsaa Slesvigholstenerne lidt; Beskydningen var forholdsvis svag, og vore Folk arbejdede paa at udbedre, hvad der var ødelagt Dagen igennem. Tjenesten var delt saaledes, at 1 Bataillon stod i Værkerne, 1 i Byen og 1 længere tilbage ved Koldenbüttel; det var kun den sidste, som kunde hvile. Helgesen selv skaanede sig aldrig. Han var paa Færde tidlig og sildig Slesvigholstenerne forbavsedes over, at de Danske, trods den heftige Skydning,

Dage igennem endnu holdt ud i Byen. Helgesens Brigadechef ventede stadig Meldingen om, at Frederiksstad var rømmet, og sendte Kommandanten flere Bud om ikke at vove det yderste. Helgesen blev hvor han var, stængt mellem Vand og Ild, og det brændende Frederiksstad skrev hans Navn med Flammeskrift i Danmarks Historie.

Men alting skal have en Ende, og det mente General Willisen ogsaa Helgesens Forbliven i Frederiksstad skulde have. Vilde han ikke vige for Kuglerne, maatte man vel smide ham ud med Bajonetten. Det skulde ske den 4de Oktober om Aftenen. Der skulde stormes i 4 Kolonner. En ad Ejderdiget mod Mølleskansen, en ad Rendsborgvejen, en over Markerne mellem dens to Veje og en helt nordlig ad Trenediget. Ilden var hele Dagen den 4de Oktober voldsommere end nogensinde før, og samledes efterhaanden mod de Punkter, der skulde stormes. Inden Mørket faldt paa, saa de danske Udkigsposter Fjendens Kolonner samle sig, og dette i Forbindelse med den voldsomme Skydning overbeviste Helgesen om, at Afgørelsen nu nærmede sig. Han lod gaa Bud til Reserverne om at rykke frem og gik selv ud til Mølleskansen ved Ejderdiget, hvor han mente Faren var størst.

Ved Mørkets Frembrud, Kl. 6, steg tre Raketter til Vejrs fra de slesvigholstenske Kanonbaade paa Ejderen, og i samme Øjeblik mylrede Stormkolonnerne frem. I et nu vare de danske Kanoner, som hidindtil havde tiet, skudfærdige og sendte en Kardæsksalve ind i de tætte Kolonner; mange faldt, men de andre ordnede sig hurtigt. Et bag Diget opstillet Musikkorps spillede Melodien til »Schleswig-Holstein meerumschlungen«, Hornene og Trommerne faldt i med og fremad gik det paany. Tapre Mænd var det. Trods Kardæskkugler, Espingolild og Geværskud, naaede de frem til Mølleskansens Fod og kastede sig ned i Graven. Nogle af de modigste kravlede op ad Skraaningen til Brystværnets ydre Rand, andre fulgte efter og snart laa

de slesvigholstenske Jægere, Mand ved Mand, langs hele Ydersiden af Brystværnet.

Men langs Indersiden laa de danske Soldater, og de bleve, hvor de vare. Tre fjendtlige Jægere sprang ned iblandt dem, men de bleve straks tagne til Fange, og deres Kammerater fulgte ikke efter; nogle naaede vel op paa Brystværnets Krone, men bleve straks stødte ned, og en slesvigholstensk Fane, der blev plantet paa Brystværnet, blev lige saa hurtigt kastet ned igen. Alene turde Jægerne ikke vove Springet ind i Skansen, og da den næste Stormkolonne naaede frem til dem, havde ogsaa Forsvarerne faaet Hjælp af Kompagniet Kühle. 150 danske Soldater vare nu samlede dèr og hos dem stod Helgesen, medens over Tusind Slesvigholstenere laa faa Alen fra dem, langs Brystværnets Yderside, uden at kunne tage sig sammen til det afgørende Skridt, at springe op alle paa én Gang og kaste sig over Modstanderne. Mørket var faldet paa, men den brændende By lyste over Kampen. Vore Folk havde dog den Fordel at have Luerne bag sig, medens Skæret skar Slesvigholstenerne lige i Øjnene. Skydningen vedblev med usvækket Heftighed, Stene og Palisadestumper bleve kastede ind over Brystværnet, og under Spøg og Hurraraab kastede vore Folk tomme Flasker og Stendunke tilbage. Under alt dette stod Helgesen rolig støttet til sin Digestok og glædede sig over sine raske Folk. Naar han senere talte om den danske Soldat og sammenlignede ham med Soldaterne fra de andre Hære, han havde kendt, sagde han altid: »Staa kan han, til at slaa findes der ikke hans Lige.« Der var dog et Øjeblik, da selv Helgesen begyndte at finde Stillingen noget tvivlsom. Soldaterne begyndte at mangle Patroner, og der vilde hengaa nogen Tid, inden nye kunde skaffes. Helgesen hjalp sig med en List. Han lod blæse »Hold inde med Skydningen«. Slesvigholstenerne kendte Signalet lige saa godt som vore Folk og studsede ved at høre det. De troede der nu blev forberedt et eller

andet særlig dristigt fra Danskernes Side, og inden de bleve revne ud af Virkeligheden kom Patronvognene frem og de danske Bøsser knaldede igen lystigt.

Slesvigholstenerne opgave efterhaanden Haabet om at vinde Mølleskansen. Først enkeltvis saa i Hobe begyndte de at liste sig bort langs Diget. Forgæves prøvede et Par friske Kompagnier paa at gaa frem og rive de vigende med sig. De naaede ikke en Gang saa langt som de foregaaende, inden de opløste sig og flygtede under Ilden fra Skansens Kanoner og Geværer. »Schleswig-Holstein meerumschlungen« er forstummet; men gennem Kampens Larm lyder »Den tapre Landsoldat« bestandig kraftigere. Kl. 8 om Aftenen var Stormen forbi. Dansken havde sejret.

Som det gik ved Mølleskansen gik det omtrent ogsaa de andre Steder, hvor Slesvigholstenerne prøvede at storme. Kun naaede de ikke saa langt frem og holdt ikke saa længe ud. Skydningen varede dog ved en Stund endnu; først henad 11 døde Ilden helt hen. »Saa Børn,« sagde Helgesen, »nu vil jeg hjem og røge min Pibe; men glem ikke, Kaptajn Hoffmann, at komme hjem til mig, naar det hele er forbi.« Det var nemlig Helgesens Fødselsdag den Dag, og han vilde gerne inden Midnat tømme et Glas med sin trofaste Stabschef.

Den 4de Oktober blev i dobbelt Forstand Helgesens Fødselsdag. Den Dag gjorde han sit Navn udødeligt. Der var vel dem, der kritiserede baade det ene og det andet af hvad Helgesen gjorde for at forsvare sin Post, men al Kritik blev kort og godt mødt med de Ord: »Han holdt Frederiksstad«; holdt den, da baade Venner og Fjender troede det umuligt.

Sent kom Lykken til Helgesen; men saa vandt han ogsaa paa én Gang et Navn hos det danske Folk, som næsten kom i Højde med det, hans to faldne Venner havde vundet. »Endnu en Helt vi nævne, er han ej General, saa burde han det være. Han er en Kernekarl,« sang Sol-

daterne senere om ham. General blev han rigtignok aldrig, men sin Oberstplads i Hærens Linie havde han vunden med Hæder og den beholdt han til sin Dødsdag. Kong Frederik bragte ham sin Tak for den smukke Vaabendaad, og glemte ham aldrig siden.

Efter Krigen var Helgesen først en kort Tid Kommandant i Slesvig By, saa blev han forsat i samme Egenskab til Rendsborg og dèr henlevede han sine sidste Aar. Ene som han var, maatte Oberstlønningen række langt for en saa nøjsom Mand; men hans fuldstændige Mangel paa Sans for at omgaas Penge gjorde, at han dog aldrig blev fri for økonomiske Sorger. Enkelthederne ved Kommandantskabsforretningerne interesserede ham aldrig synderligt; men han var en støt, bestemt og dog maadeholdende Repræsentant for den danske Konges Ret i den fjendtligt sindede By. Han omgikkes med Slesvigholstenerne uden Sky og vandt dem ved sit ligefremme, djærve Væsen; især naar de vare Jægere, lagde han aldrig synderlig Vægt paa deres politiske Meninger. En Gang gjorde han dog en Undtagelse fra denne Regel. Medens han var Kommandant i Slesvig By, havde han lært en Forstmand der fra Egnen at kende, og jagede oftere sammen med ham. En Dag fik imidlertid Helgesen at vide, at det var denne Forstmand, som havde givet Slesvigholstenerne Anvisning paa Stedet, hvor Broen over Langsø, som spillede en saa skæbnesvanger Rolle i Isted-Slaget, skulde slaas, og ledet Udhugningerne i Skoven for at danne Vej ned til Broen. Dermed var al Omgang med Forstmanden forbi, ikke fordi han havde modarbejdet de Danske, det havde alle Egnens Beboere mere eller mindre, men fordi han ved at vise Vejen over Søen havde været Aarsag til Schleppegrells Død. Det kunde Helgesen ikke tilgive. Jagten vedblev at være hans Glæde lige til det sidste, og den voldte da ogsaa hans Død. Han havde købt et lille Sted i Landsbyen Hollingsted og forpagtet nogle store Jagtdistrikter der omkring. Hvert Efteraar drog

han derud med nogle Jagtvenner og opfriskede gamle Minder fra Livet før Krigen ude paa Stapelholm. Sidst i Januar 1858 havde han berammet en saadant Jagtudflugt. Vejret havde været mildt og godt efter Aarstiden; paa en Gang slog det om og blev raat og koldt. Helgesens gamle Fjende, Gigten, meldte sig med usædvanlig Heftighed, men han vilde hverken narre sine Venner eller sig selv for den forestaaende Fornøjelse. Da han kom hjem, tog Sygdommen til. Hans gamle Husraad: Hyldebærsuppe og Snaps med Peber i, vilde ikke hjælpe. Hvor nødig han end vilde, maatte han give sig Lægen i Vold; men mod hans Sygdom groede ingen Urt. Den 28de Februar 1858 døde han, godt 64 Aar gammel. Efter eget Ønske blev han jordet i Flensborg i Krigergraven ved Siden af Schleppegrell.

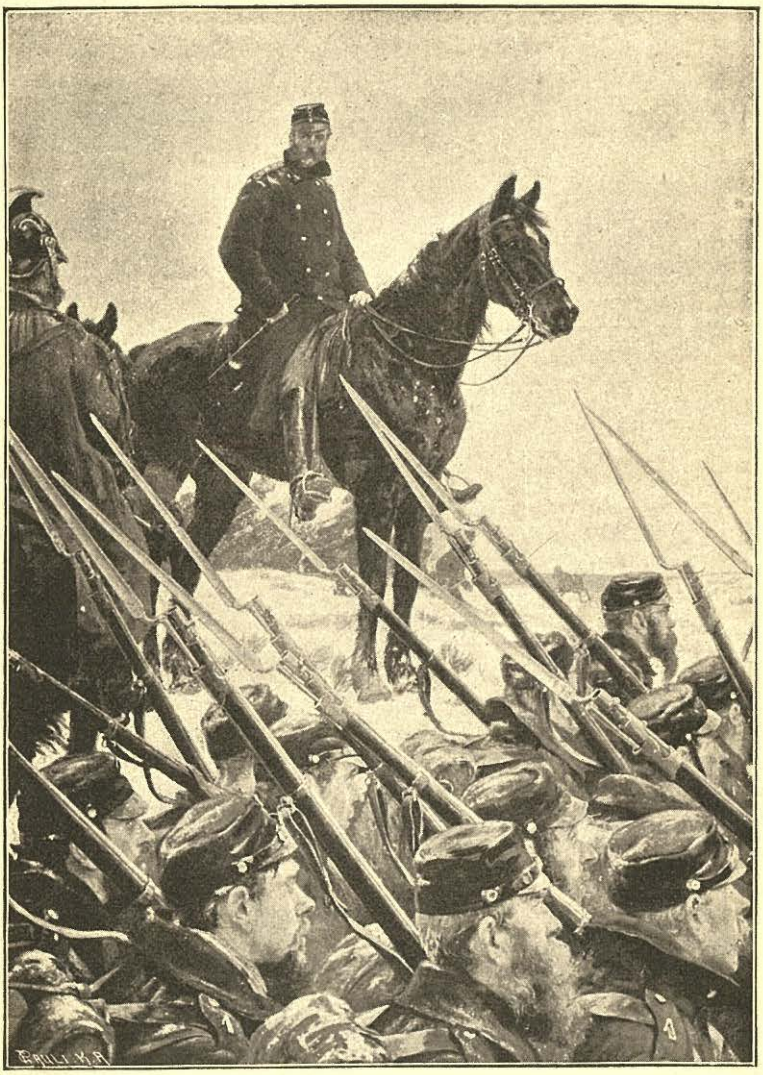

Max Müller ved Sankelmark.

MAX MÜLLER.

Carl Philip Friedemann Maximilian Müller lod Faderen ham døbe; men det Navn var for langt og passede kun daarligt til den ordknappe Mand. Det blev derfor snart kortet af til Max Müller, og efterhaanden som Aarene gik og det mørkebrune Haar blev isprængt med graat, blev det til »gamle Max«. Under det Navn var han kendt og æret af Soldaterne fra 64, og under det Navn lever hans Minde i den danske Hær og blandt det danske Folk. Den ældre Slægt husker endnu den høje, lidt ranglede Skikkelse, med de lange skrævende Ben og det rolige, alvorlige Udtryk i Ansigtet. Færdedes han paa Kjøbenhavns Gader, fløj mange Hatte og Huer af, flest af de sidste; for i hans længste Soldaterliv gjaldt endnu Stillingsvæsenet, saa det var sjældent Mænd af de højere Samfundslag, som kendte gamle Max fra Rendsborg og havde set ham ved Sankelmark og Vejle.

Faderen var Soldat. I 1808, da Max blev født — den 22de Oktober — stod han som Kaptajn ved fynske Infanteriregiment, nuværende 12te Bataillon, og havde Garnison i Fredericia. I 1820 døde han, og Moderen flyttede med sine fem Børn, af hvilke Max var den ældste, til Rendsborg, hvor hun havde Slægt. Aaret efter blev

Max Kadet. Han gennemgik Landkadetakademiet, vartede et Aarstid Kong Frederik den sjette op som Page, og kom saa ved Nytaarstid 1827 tilbage til Rendsborg som Sekondlieutenant ved holstenske Infanteriregiment. 19 Lieutenantsaar kom han til at tilbringe i den lille holstenske Fæstningsby. I de Tider var der altid Mandskab til Tjeneste ved Regimentet, og Max Müller var ufortrøden i at tumle med sine Folk snart paa Eksercerpladsen, snart ved Felttjenesten ude i Landet. Selv var han en ivrig Sportsmand, huggede, fægtede og skød med Pistoler trods nogen og hærdede sit Legeme ved lange Fodvandringer. Stundom har han vel paa sin Omflakken mødt den gamle Odderjæger, Helgesen, ude i Ejdersted, og jævnlig kunde han faa sig en Passiar med Olaf Rye, de var jo Garnisonskammerater. Max Müller giftede sig først i en forholdsvis sen Alder, efter Treaarskrigen; han havde derfor en lang Ungkarletid i Rendsborg og var en flittig Aftengæst i Klubben. Politiske Skænderier indlod han sig ikke paa med de slesvigholstensk sindede Borgere; men talte nogen nedsættende om Danmark eller hvad der var dansk, var han altid rede til at tage Handsken op. Ellers dyrkede han fredelig det ædle Kortspil med ligesaa stor Dygtighed som Held.

I 1846, altsaa to Aar før Krigen brød ud, kom Max Müller til Kjøbenhavn og fik Kompagni i 4de Bataillon; med den rykkede han ud i 1848. Ved Bov kom Bataillonen først sent i Ilden, men havde dog den Ære, at følge Bulow ved det sidste afgørende Angreb paa Flensborgs nordlige Forstad. Heller ikke i Slesvig-Slaget kom Bataillonen meget med; først hen paa Eftermiddagen, da Overkommandoen havde besluttet at afbryde Kampen, blev den sendt frem for at dække de fægtende Afdelingers Tilbagegang. Max Müllers Kompagni — det fjerde — kom til at kæmpe i Dyrehaven Nord for Slesvig By. Max Müller forstod yperligt at lede sine Folk i den vanskelige

Skovfægtning, og da han fik Ordre til at trække sig tilbage, saa man den tre Alen lange Kaptajn rolig vandre ovenpaa det Jorddige, bag hvilket hans Folk søgte Dækning.

Træt og udaset kom 4de Bataillon den næste Dag til Flensborg, sammen med den øvrige Hær, og søgte den højst nødvendige Hvile, af hvilken den dog snart blev reven ud ved Alarmraabene om, at Tyskerne vare tæt Syd for Byen og kunde ventes hvert Øjeblik. Mandskabet blev reven med af den Strøm af søvndrukne og forvirrede Flygtninge, som ilede Nord paa; men Max Müller samlede saa mange af sine Folk, han kunde faa fat paa, og gik den rette Vej, Syd paa, hvor Fjenden sagdes at staa. Da Bülows Brigade lidt senere indtraf, blev Bülow overrasket ved at se den lille Flok, som var kommen ham i Forkøbet med at spærre Vejen. Han indstillede Max Müller til Avancement, men uden Held.

Den 28de Maj, under Kampen paa Dybbøl, fik Max Müller ikke synderlig Lejlighed til at bruge sit flinke Kompagni; men den 5te Juni var han heldigere. Kompagniet laa i Ragebøl, da Preusserne rykkede frem, og maatte snart ud i Kæde for at hjælpe de vigende Forposter. Langsomt gik det nu tilbage mod Dybbøl Bjerg, men Folkene tabte ikke deres Frejdighed, i det mindste ikke i Max Müllers Kompagni; muntert raabte de til Bønderne, som med Sorg saa de Danske vige: »Vær kun rolige, om et Par Timer er vi her igen«; og saaledes gik det virkelig ogsaa. Ud paa Eftermiddagen gik de Danske over til Angreb. 4de Bataillon stormede sammen med Garden den sydlige Udkant af Dybbøl By, og inden Aften var det tabte Forpostterrain vundet tilbage.

Det følgende Krigsaar var trangt nok for Max Müller. Hans Bataillon udgjorde en Del af den faste Besætning paa Als, og kom derfor hverken til at deltage i Kolding-Kampen eller i Fredericia-Slaget; men i 1850 ved Isted fik

han Oprejsning. Bataillonen hørte til Brigaden Krabbe, som straks om Morgenen blev sendt mod Vedelspang for at hindre Slesvigholstenerne i at bryde frem gennem Passet dèr. Medens vor Hær ellers var Fjendens overlegen, vare Slesvigholstenerne de talrigste ved Vedelspang. Krabbe havde kun 3 Bataillioner og 8 Kanoner, ialt omtrent 3,000 Mand mod Fjendens 5,000 Mand med 20 Kanoner. Slesvigholstenerne indskrænkede sig da heller ikke til Forsvar, men gik rask frem til Angreb, kastede vore Linier tilbage og besatte en lille Skov, Katbæk Skov, som dækkede vor venstre Flanke. Den maatte tages tilbage, og det Hverv blev overdraget Max Müller med 2 Kompagnier. Han førte dem behændigt, ubemærket af Fjenden, i en Bue uden om Skoven til dennes Østside, som var ubevogtet, da den vendte bort fra vore Linier. Paa én Gang lod han blæse »Gaa paa« af alle Hornblæsere, stormede i Spidsen for sine Folk ind i Skoven og jog med Bajonetten den overraskede Fjende tilbage. Tyskerne samlede sig vel og gik paany frem til Angreb, men hver Gang lod Max Müller igen blæse »Gaa paa« og mødte dem med Bajonetten. Det Vaaben lærte han at skatte den Dag. Katbæk Skov blev i de Danskes Hænder, og Slesvigholstenerne naaede ikke at gennembryde vore Stillinger. Da Slaget var tabt paa andre Punkter, maatte de stille liste af.

Efter Krigen giftede Max Müller sig med en Datter af en Flensborger-Købmand, og efter nogen Omflakken ved forskellige Afdelinger havnede han i 1854 i sin gamle Garnisonsby Rendsborg, som Chef for 1ste Bataillon. De raske, muntre, kaade Kjøbenhavnere kunde ikke faa nogen bedre Chef; han lærte snart baade deres gode og svage Sider at kende og forstod til Gavns at tumle dem. Blidt tog han ikke paa dem. Streng Orden og Disciplin blev der holdt, og Øvelserne lagde Beslag baade paa Tid og Kræfter, saa der blev ikke synderlig Lejlighed til at gøre gale Streger. Alle saa op til ham

Paa Tilbagetoget fra Danevirke.

med Tillid og Fortrøstning, rigtignok med en ikke ubetydelig Tilsætning af Frygt, men det skadede ikke. Max Müller var dog ikke udelukkende praktisk Soldat; han studerede med Iver Taktikkens Udvikling under Krimkrigen og i den italienske Krig og saa med Glæde sin Yndlingstanke om Bajonettens store Betydning virkeliggjort af de franske Generaler.

Da Kong Frederik den syvende døde i November 1863 og det igen begyndte at true med Krig fra Syd, var Max Müller stegen til Oberstlieutenant, men stadig Chef for 1ste Bataillon i Rendsborg. Han vidste dog, at der var tiltænkt ham en større Virksomhed. Bataillonen skulde, naar Hæren blev sat paa Krigsfod, udvikles til et Regiment paa to Bataillioner, og over dette var han den selvskrevne Chef. Imidlertid blev han, da der for Alvor toges fat paa Rustningerne, sat paa en endnu betydningsfuldere Plads. Han blev Oberst og Chef for 7de Brigade, som kom til at bestaa af 1ste og 11te Regiment, to af den danske Hærs bedste Afdelinger. Kjøbenhavnerne i 1ste Regiment vare ikke glade ved at miste en Fører, som de kendte saa nøje og saa op til med saa ubetinget Tillid, men de trøstede sig med, at han dog vilde være hos dem, naar det gik løs for Alvor, og glade vare de ved at faa Vendelboerne til Vaabenfæller.

Max Müllers Brigade kom til at høre til Hærens 3dje Division under Generalmajor Steinmann. Da Krigen brød ud fik Divisionen sin Plads i Danevirkestillingens Centrum, i Egnen Syd for Slesvig By. Enkelte af Max Müllers Afdelinger deltoge i Kampen ved Kongshøj den 3dje Februar; men selv var han ikke til Stede. Det var først ved Sankelmark han fik Lejlighed til at føre sin Brigade i Ilden.

Trætte og udasede arbejdede vore Soldater sig ad den spejlglatte Vej frem mod Flensborg. Østerrigerne vare i Hælene paa dem. Scharffenberg dækkede med sin Brigade Tilbagetoget, et ærefuldt og farefuldt Hverv, som kostede

mangen brav Soldat Livet. Snart truede de ungarske Husarer med at ville hugge ind og tvang derved vore Folk til at slutte sig sammen, saa svingede de pludselig ud, og de østerrigske Kanoner søgte med Sikkerhed deres Ofre i de tætsluttede danske Afdelinger. Disse spredte sig, fortsatte Tilbagetoget, men snart efter gentog den samme Manøvre sig. Nord for Landsbyen Oversø, der hvor Sankelmark Sø nærmer sig tæt til Kongevejen, fik Max Müller Befaling til at gøre Holdt med sin Brigade, lade Scharffenbergs Tropper gaa igennem og standse Østerrigerne indtil den øvrige Del af Hæren havde faaet Tid til at naa Flensborg. Max Müller havde til at udføre dette, sine to Regimenter — 1ste og 11te — men de vare svage i Mandtal, havde kun omtrent 700 Mand i hver Bataillon, og til Støtte for dem havde han 2 Kanoner og 1 Eskadron Dragoner. Hele hans Styrke naaede næppe 3,000 Mand. Hans Modstander, General Gablenz, raadede over 5 Batailloner, hver paa omtrent 1,000 Mand, 1 Rytterregiment paa 4 Eskadroner og 1 Batteri paa 8 Kanoner. I Tal var han saaledes de Danske næsten dobbelt overlegen, og navnlig gav hans 8 Kanoner mod vore 2 ham en svær Overvægt.

Max Müller ordnede sin Skare saaledes, at 1ste Regiment kom i første Linie, med en Bataillon Vest for Vejen, tæt Syd for Sankelmark Sø, en Øst for Vejen paa nogle smaa Bakker; 11te Regiment noget længere tilbage som Reserve. Scharffenbergs Brigade gik igennem denne Opstilling og fortsatte saa, efter et kort Hvil, Marchen til Flensborg. Snart efter saas de ungarske Husarer, med de hvide flagrende Kapper, de brune Ansigter og de fyrige Heste komme sprængende frem.

Klokken var bleven over 3 om Eftermiddagen. Den korte Vinterdag nærmede sig sin Ende, Solen stod nær Horizonten og kastede sine matte Straaler hen over de frosne, tilsneede Marker og den isdækte Sankelmark Sø. Saasnart Husarerne mærkede, at de Danske havde bidt sig

fast, begyndte det gamle Spil. Kanonerne kørte op, først to, saa fire til, og sendte de springende Granater ind mod vore Rækker for igen at hjælpe os paa Gled. Vore to Kanoner maatte hurtigt trække sig ud af den Leg, men Fodfolket kunde det østerrigske Artilleri denne Gang ikke faa Bugt med. Max Müller holdt rolig paa en Høj nær Vejen og oversaa Valpladsen; under hans Øjne udholdt 1ste Regiment rolig i en Times Tid den fjendtlige Ild, uden at kunne svare med et Skud. Paa én Gang tav de østerrigske Kanoner og en Rytterskare sprængte frem; det var Husarerne som skulde prøve deres Lykke nu da Gablenz mente de Danske vare blevne møre. »Former Karré« lød Kommandoen ved 1ste Regiment. Det Kunststykke havde Mandskabet maattet gøre om igen og om igen for Max Müller paa Rendsborg Exercerplads, indtil alt gik som paa en Snor. I et Nu vare Firkanterne formerede, og Salverne knaldede mod de fremsprængende Ryttere. Husarerne mærkede snart, at de kom for tidligt, mellem de Danske sporedes ingen Virkning af Granaternes Arbejde, de vendte om og sprængte bort hurtigere end de vare komne.

Kanonerne toge fat igen, forstærkede med de sidste to, saa at hele Batteriet var samlet. 1ste Regiment holdt stadig ud i sine Stillinger, men det 11te, som stod i Reserve, led forholdsvis meget af Granatilden, og Max Müller blev derfor nødsaget til at lade det gaa noget længere tilbage. Derved blev Afstanden mellem de to Regimenter større, og det blev vanskeligere for Reserven at yde 1ste Regiment Hjælp i rette Tid; men Max Müller havde ingen Kanoner at sætte mod Fjendens og kunde derfor ikke undgaa de sørgelige Følger deraf.

Det østerrigske Fodfolk gik nu frem til Angreb. Først en Bataillon Jægere fra Steyermark. Den blev standset af vore Skytters Ild. En Bataillon af Regimentet »Kongen af Belgien« kom til, og paany stormede Østerrigerne frem.

Max Müller vilde møde dem paa Halvvejen og lod blæse »Gaa paa«, 1ste Regiments Linier bevægede sig fremad, Kompagniet Weyhe tørnede mod et østerrigsk Kompagni paa selve Vejen, Kaptajnen krydsede sin Klinge med en østerrigsk Officer, til et Kolbeslag strakte ham til Jorden. Østerrigernes Hovedangreb var dog fortrinsvis rettet mod den Del af Stillingen, som laa Vest for Vejen; dèr havde vi kun 3 Kompagnier, 4—500 Mand, som bleve angrebne af en tredobbelt Overmagt og kastede efter en rask Kamp med Kolber og Bajonetter. 1ste Regiment maatte vige, og Østerrigerne trængte frem til Sankelmark Skov. Max Müller gav 11te Regiment Befaling til at rykke frem og prøve paa at kaste Fjenden tilbage med Bajonetten; Befalingen blev udført. Noget sindigere end Kjøbenhavnerne, men maaske nok saa kraftigt gik Vendelboerne paa. De mødte de steyermarkske Jægere og to Batailloner af Regimentet »Kongen af Belgien«, en mere end dobbelt Overmagt, som de da heller ikke kunde overvinde; men de naaede dog at opholde Fjendens Fremrykning og give 1ste Regiment Tid til igen at komme nogenlunde i Orden.

Max Müller maatte vige, men han vilde dog endnu en Gang vise Østerrigerne, at de Danske ikke havde tabt Modet. Det gjaldt jo nemlig om at bibringe Fjenden det Indtryk, at vore Folk ikke vare overanstrengte af Marchen, men fuldt kampdygtige. Endnu en Gang vilde han derfor føre sin Brigade frem til Angreb, da en kedelig Fejltagelse krydsede denne Plan. I Mørket saas en Kolonne bag vor venstre Fløj; Chefen for 11te Regiment troede det var Fjender og sendte straks en stor Del af sin Styrke mod den. Det viste sig imidlertid at være Venner; men Tiden var gaaet tabt. Østerrigerne vare blevne yderligere forstærkede, og Mørket var faldet paa

Da Kampen blev afbrudt, holdt en lille Skare paa omtrent 300 Mand af begge de danske Regimenter Vejen til

Flensborg besat; hos dem holdt Max Müller sammen med Chefen for 1ste Regiment.

Kampen havde kostet Max Müllers Brigade 17 Officerer, 28 Underofficerer og 738 menige, altsaa over en Fjerdedel af Styrken. En stor Del af vore saarede maatte efterlades paa Valpladsen, og mange vare usaarede faldne i Fangenskab, fordi de ikke kunde slippe over eller forbi Sankelmark Sø. Østerrigerne mistede 30 Officerer og 403 Underofficerer og menige. De havde flere døde og saarede end vi, hvad der vidner om vore Folks kække Modstand, men de mistede kun faa Fanger, da de gik frem og beholdt Valpladsen.

Max Müller havde redelig røgtet sit Hverv saa godt det overhovedet var gørligt med de Midler, der vare stillede til hans Raadighed. Kampen ved Salkelmark kastede Glans over Tilbagetoget fra Danevirke og bidrog mægtigt til igen at hæve Stemningen baade i Hæren og Folket. »Gamle Max« var mere end nogensinde før Soldaternes Yndling, trods hans strenge barske Væsen.

Endnu en Gang kom Max Müller til at prøve sine Kræfter mod Østerrigerne. Det var i Kampen ved Vejle den 8de Marts. Han var den Gang underlagt General Hegermann-Lindencrone, som skulde prøve paa at gøre Ryes Mesterstykke efter og gaa tilbage gennem Jylland med en forholdsvis ringe Styrke, fulgt af en langt talrigere Fjende. Paa Højderne Nord for Vejle skulde Østerrigernes Fremmarch standses eller i det mindste opholdes saa længe det var muligt. Modstanderen var Max Müllers gamle Kending fra Sankelmark, General Gablenz, men denne Gang raadede han over to østerrigske Brigader foruden en Rytterbrigade og et ret betydeligt Artilleri. Modstanden kunde derfor heller ikke føres saa vidt som ved Sankelmark; men Gablenz kom dog til at købe sin Fremgang ret dyrt. Max Müller havde fordelt sine Tropper med Omhu langs de høje, skovklædte Bakker

som begrænse Greisdalen ud til Vejle Fjord, og Østerrigerne maatte købe hvert Skridt, de vandt frem, med ret betydelige Ofre. Først paa General Hegermanns Befaling gik Max Müller tilbage. Østerrigerne mistede af døde og saarede 8 Officerer og 84 Mand, vort Tab var 3 Officerer, 5 Underofficerer og 171 menige. Her som ved Sankelmark udgjorde dog Fangerne den største Del af vort Tab; mange bleve afskaarne under Gadekampen i Vejle, og desuden tjente der ved 1ste Regiment adskillige tysktalende Sydslesvigere, som nyttede Lejligheden til at desertere.

Kongen lønnede Max Müller med Kommandørkorset af 1ste Grad for hans kække Færd ved Sankelmark og Vejle; Ridderkorset havde han alt vundet i 1848, og Sølvkorset i 1858 paa Aarsdagen for Slesvig-Slaget. Han fik dog ikke oftere Lejlighed til at vise sit Mod og sin Dueligheed under Krigen; i Jylland kom det ikke mere til større Kampe. Hærloven af 1867 gjorde ham til General og Chef for 1ste sjællandske Brigade; han fik saaledes igen sine kære Kjøbenhavnere under sig, og den Stilling beklædte han lige til han i Begyndelsen af 1879 fik sin Afsked paa Grund af Alder. Kun mellem Soldater og helst lige over for Fjenden var Max Müller paa sin rette Hylde. Hans Liv i Hovedstaden i Fredens Dage gik ogsaa stille og ubemærket; kun hans gamle Soldater saa altid med Ærefrygt op til deres Chef fra Krigens Tid, og for den yngre Slægt af Officerer, som voksede op medens han endnu fyldte sin Plads som General, stod han som et Mønster paa en kæk dansk Soldat. Da han den 28de Oktober 1884 døde efter et langt Sygeleje, fulgte den danske Hær en af sine bedste Mænd til Graven; en af dem der havde været Forgangsmænd i Kampen for Sønderjylland.

Suenson ved Helgoland

Mændene af den gamle Skole, dem hørte Suenson selv til saa godt som nogen. Den Skole, hvor den unge lærte at lyde til Gavns, inden han blev sat til at byde. En haard Skole, hvor der over Døren til hvert Undervisningsrum stod skrevet Ordet: »Pligt«, og hvor Nøjsomhed og Tarvelighed bleve indøvede praktisk i en lang Aarrække. En Skole, der fostrede Mænd som Bülow, Rye, Schleppegrell, Helgesen, Edouard Suenson og en Mængde andre, som uden Tøven og Vaklen altid gjorde deres Pligt, selv om den førte dem i Døden.

Suenson var noget yngre, end de Mænd, sammen med hvilke han her er bleven nævnet; men han var gjort af samme Stof. Han var født i Kjøbenhavn den 13de April 1805, og alt som 12aars Dreng gjorde han sit første Søtogt under sin Fader, der den Gang var Kaptajn i Marinen. Senere kom han paa Akademiet, blev pryglet og pryglede, men lærte sin Sømandskab og tog sine Eksaminer saaledes, at han i 1823 gik af som Sekondlieutenant.

Som ung Lieutenant fik han straks et Par Udkommandoer, blandt andet til Vestindien med Korvetten »Diana«; men hans Hu stod til at prøve sine Kræfter under større Forhold. Han søgte og fik Tilladelse til at tjene paa den franske Flaade.

Det var et heldigt Tidspunkt, paa hvilket han kom til Frankrig. De europæiske Stormagter vare omsider blevne kede af at være ørkesløse Tilskuere ved Tyrkernes grusomme Hærgninger paa den græske Halvø. En engelsk-fransk-russisk Flaade samledes i de græske Farvande, under Befaling af den engelske Admiral Lord Codrington. Suenson gjorde Lieutenantstjeneste paa Skonnertbriggen »Alcyon«, der fulgte den franske Eskadre som Aviso. Den 20de Oktober, en smuk Solskinsdag, stod de forenede Flaader for føjelig Vind ind paa Bugten ved Navarino, hvor over 100 tyrkisk-ægyptiske Skibe laa rede til at modtage dem, understøttede af stærke Landbatterier. Den voldsomme Kamp

varede til ud paa Eftermiddagen, saa var den tyrkisk-ægyptiske Flaade ødelagt og Landbatterierne bragte til Tavshed. Det var et af de største Søslag i vort Aarhundrede, i hvilken den unge Lieutenant fik Ilddaaben, og han stod som en Mand, der gjorde sit Fødeland og det Flag, hvorunder han tjente, Ære. Æreslegionens Ridderkors blev hans Løn. Senere fik han, medens han tjente under Trikoloren, Lejlighed til at se Krigen under en anden Form. Han tjente paa den Eskadre, som i 1830 ledsagede det franske Korps, der drog ud for at erobre Algier. Kampen blev ført til Lands og Flaadens Deltagelse var uden synderlig Betydning; men han fik dog dèr Lejlighed til at se Ordningen af en større Troppetransport og Landgangen paa en fjendtlig Kyst. For en ung intelligent Søofficer var dèr meget at lære.

Efter 5 Aars Tjeneste i Frankrig vendte Suenson i 1831 tilbage til Danmark. Samme Aar blev han Premierlieutenant og 10 Aar efter Kaptajnlieutenant. Ellers gik Tiden indtil Krigens Udbrud i 1848 for ham, som for de fleste andre Søofficerer, med nogenlunde jævnlige Udkommandoer i Stillinger, der svarede til hans stigende Tjenestealder. Da Krigen brød ud, var han Chef for Vagtskibet i Store Belt; det følgende Aar laa han i samme Egenskab i Sundet; men hverken i Belt eller Sund var der nogen Lejlighed til at maale sig med Fjenden. I 1850 steg han til Kaptajn og fik samtidig Befalingen over Dampskibet »Hekla«, som skulde blokere Holstens Østkyst. Under Vaabenhvilen laa han til Ankers ved Als, og saaledes gik det til, at han kom til at repræsentere Marinen, da Schleppegrell og hans Officerer holdt Gilde.

Fra Gildebordet gik Vejen til blodig Dyst, ikke blot for Soldaterne, der droge mod Isted, men ogsaa for »Hekla«, som dampede ned til Bugten ved Neustadt.

Slesvigholstenerne havde udrustet en Skruekanonbaad ved Navn »v. d. Tann«. En Morgenstund, det var den

20de Juli, stod den ud i Bugten og stødte snart paa »Hekla«. For at undgaa Kamp med sin Overmand søgte »v. d. Tann« ind paa Travefloden; men Øvrigheden i Lybæk vilde ikke unde den Tilflugtsted dèr, af Frygt for at faa deres Havn blokeret. »v. d. Tann« maatte igen gaa til Søs og søgte i Mørkningen ubemærket at snige sig langs den holstenske Kyst. Den kom imidlertid Kysten for nær, rørte Grunden og maatte fyre stærkt op for at prøve paa at komme flot. Den tætte Dampsøjle blev opdaget ombord i »Hekla«, og Kaptajn Suenson holdt straks ned mod sin Modstander. Den slesvigholstenske Dampbaad havde den Fordel, som det hedder i Sømandssproget, at blive ædt op af Landet, det vil sige, den laa Kysten saa nær, at det mørke Skrog fortonede sig i ét med Kysten og var vanskeligt at skelne fra denne, medens »Hekla« viste sig tydelig mod den aabne Horizont. Kaptajn Suenson lod »Hekla« nærme sig Landgrunden til det kun havde godt en Fod Vand under Kølen, og sendte saa det fremmede Skib et Varselsskud, da han ikke var fuldt sikker paa at have »v. d. Tann« for sig. Svaret var et Hurraraab og to Bombeskud, af hvilke det ene gik gennem »Hekla«s Sider, det andet dræbte en og saarede to Mand ved den agterste Bombekanon. »Hekla« aabnede nu sin Ild med fuld Kraft, og efter en halv Times Fægtning slog Luerne op fra det fremmede Skib. Et Fartøj blev sat i Vandet og roede ind mod Kysten. Det fandt »v. d. Tann« brændende, staaende fast paa Grunden. Henad Morgenstunden sprang den i Luften.

Det var den eneste Gang under hele Treaarskrigen, at vore Søfolk fik rigtig Ram paa de slesvigholstenske Fartøjer. Kaptajn Suenson blev lønnet med Sølvkorset; men selv synes han dog ikke at have været tilfreds med den Virksomhed, der var tilfaldet Marinen. Da Kong Frederik den syvende ved en Fest i Ridehuset for de hjemvendende Matroser bad Suenson holde en Tale, ønskede

han blandt andet sine Gutter en mere jævnbyrdig Modstander næste Gang det gik løs.

Tiden mellem de to slesvigske Krige var for Suenson væsentlig præget af hans Virksomhed som Chef for Søkadetakademiet. Her mærkedes tydeligt Manden af den gamle Skole; Chefen vilde opdrage en Ungdom, haardfør, pligtopfyldende og med fuld Forstaaelse af sit Kalds Betydning. Derfor vaagede han over, at ingen Blødagtighed sneg sig ind mellem hans Kadetter. Den lette Dragt, selv ved Vintertid, det strenge Lydighedsforhold mellem yngre og ældre Kadetter, de voldsomme Kadetlege, der i bogstavelig Forstand bankede de unge sammen til gode Kammerater, alt det blev holdt i Hævd. Suensons egen Personlighed var i høj Grad skikket til at indgyde Ærefrygt. Den høje, brede Sømandsskikkelse, med de skarpskaarne og dog fintdannede Træk, var for Kadetterne den smukkeste Type paa en dansk Søofficer. I sin Optræden havde Suenson noget af denne halvgnavne Godmodighed, som prægede adskillige af Officererne af den gamle Skole, ikke mindst Søofficererne. Altid tænkte de paa deres Undergivnes Vel og hjalp dem, hvor de kunde; men samtidig betragtede de det næsten som hørende med til Tjenesten at smaagnave over dem, naar de kom i deres Nærhed.

Kort forinden Krigen brød ud i 1864, fratraadte Suenson Stillingen som Chef for Søkadetakademiet. Han havde sin egen Opfattelse af, hvorledes en vordende Officer skulde opdrages, og den passede ikke med Rigsdagens. Han var imidlertid i 1855 stegen til Kommandørkaptajn og i 1858 til Orlogskaptajn.

Da man fik at vide i Kjøbenhavn, at den østerrigske Regering udrustede Skibe, som skulde gaa til de danske Farvande, blev det bestemt at sende en Eskadre til Vesterhavet, for at holde Øje med Østerrigerne og møde dem, hvis vi vare stærke nok dertil. Kommandoen over denne Eskadre blev betroet Orlogskaptajn Suenson. Den 29de Marts

1864 fik han Befaling til at hejse sin Stander ombord paa Skruefregatten »Niels Juel«, saa snart den var sejlklar. Korvetterne »Dagmar« og »Heimdal« skulde følge Flaget; den første af disse krydsede alt i Vesterhavet.

Med Fregatten og de to Korvetter holdt Suenson det gaaende i den sydlige Del af Vesterhavet, mest omkring Helgoland, og voldte den tyske Søhandel en Del Skade; da de østerrigske Skibe imidlertid kom nærmere og vare vore overlegne, blev det nødvendigt at vise Forsigtighed. Marineministeriet i Kjøbenhavn var ogsaa betænkt paa at forstærke Eskadren ved at lade Fregatten »Jylland«, en af vore kraftigste og bedste Orlogsmænd, afløse Korvetten »Dagmar«. Suenson sejlede til Kristianssand og forsynede dèr sine Skibe med Kul og Levnedsmidler, medens han ventede paa »Jylland«. Da den kom, forlod den danske Eskadre den norske Havn og stod Syd paa mod Helgoland for at møde Østerrigerne.

De tre Orlogsmænd, som fulgte Orlogskaptajn Suensons Stander, Fregatterne »Niels Juel« og »Jylland« og Korvetten »Heimdal«, førte tilsammen 102 Kanoner, havde en Besætning af 1023 Mand, og Maskinerne kunde tilsammen udfolde 960 Hestes Kraft. Den østerrigsk-preussiske Eskadre, som under Linieskibskaptajn Tegetthoff var trængt ind i Vesterhavet og laa paa Elben, bestod af Fregatterne »Schwarzenberg« og »Radetzky«, Hjuldamperen »Adler« og Skruekanonbaadene »Blitz« og »Basilisk«; de havde en lidt talrigere Besætning, 1112 Mand, og lidt større Maskinkraft, 1010 Heste, og vare væbnede med færre, 87, men sværere Kanoner end de danske Skibe.

Den 9de Maj om Morgenen styrede den danske Eskadre i smukt Solskinsvejr ind mod Helgoland. Kl. lidt over 10 saaes Røgen af flere Dampere i Syd, og det viste sig snart, at det var den østerrigsk-preussiske Eskadre, som nærmede sig. Hurtig blev der gjort klar til Slag paa de danske Orlogsmænd. Orlogskaptajn Suenson indtog

støt og rolig sin Plads paa »Niels Juels« Kommandobro og vaagede derfra over, at alle hans Ordre bleve nøjagtigt lystrede. Da alt var paa Plads, lod han Mandskabet spise Frokost for ikke at komme fastende til Kampen. Efter Maaltidet indtog hver Mand sin Plads; de to andre Skibe styrede tæt op paa Siden af Chefsskibet, og staaende paa Kommandobroen sagde Suenson med høj og lydelig Stemme: »Dèr har I Østerrigerne, Folk! Nu møde vi dem; jeg stoler paa, vi ville kæmpe som vore tapre Kammerater ved Dybbøl.« — Saa paalagde han Skibscheferne at vaage over, at Linien blev godt sluttet, og gav dernæst Ordre til at formere Slaglinien. »Niels Juel« gik frem forrest, tæt fulgt af »Jylland«, og dernæst »Heimdal«. Suenson vandrede endnu en Gang sit Skib igennem og fandt hver Mand paa sit rette Sted. Forude paa Batteriet lænede han sig ud af en Kanonport og sagde, idet han pegede mod de fjendtlige Skibe, til Mandskabet, der stod omkring ham: »Dèr har vi Fjenden, Manne! Det er dem, som har pint og plaget vore Kammerater i Land; lad os nu give dem det igen.« En af Matroserne besvarede disse Ord med et »Leve Kommandøren« og et Hurra var ved at bryde frem; men Suenson tyssede paa dem og sagde, idet han atter gik op paa Kommandobroen: »Lad os gemme det til siden, Folk.«

Kl. var bleven henad to om Eftermiddagen, da det første Skud faldt fra »Schwarzenbergs« langtrækkende riflede Drejekanoner; Afstanden var da omtrent 6000 Alen, og Skuddet vandede agten for »Niels Juel«. Østerrigerne vedbleve med Skydningen. En af deres første Kugler knuste Benet paa Kadetunderofficer Grev Tramp. Han styrtede om. Suenson bød kort: »Bær ham ned«. Endnu var intet Skud falden fra de danske Skibe. Suenson vilde spare sin Ild, til den kunde virke med Kraft, skønt Mandskabet utaalmodigt ventede paa Tilladelsen til at begynde. Endelig skønnedes Afstanden at være passende. »Godt

Sigte, Folk, skyd naar I kan,« lød Chefens Stemme og straks efter faldt det første Skud.

Snart efter passerede de to Modstandere hinanden paa omtrent 3000 Alens Afstand, vekslende Lag saa hurtigt Kanonerne kunde lades. Østerrigerne foretog derefter en Vending, som et Øjeblik bragte dem til at vende Stevnen mod vore Skibe. Lejligheden blev benyttet til at give dem Laget langskibs. De to Eskadrer sejlede saa jævnsides og paa en Afstand, der efterhaanden formindskedes til 6 til 800 Alen. Ilden tiltog i Heftighed; det sporedes ikke, at nogen af Parterne begyndte at trættes.

Suenson stod stadig paa »Niels Juels« Kommandobro og oversaa rolig Kampens Gang. Ved hans Side stod Adjutanten, Lieutenant F. Irminger. Suenson havde et Øjeblik vendt sig om og saa ned langs Linien af vore egne Skibe, da Lieutenant Irminger, som ivrigt stirrede over mod Fjenden, paa én Gang udbrød: »Hr. Kommandør! Hr. Kommandør! nu brænder hans Fortop.« — Suenson vendte sig rolig om, rettede Kikkerten mod det østerrigske Chefsskib og betragtede det nøje. Lidt efter tog han Kikkerten fra Øjet, rystede paa Hovedet og sagde med vemodig Stemme: »Der er Folk oven over, hvor det brænder; de stakkels, stakkels Mennesker!« En Ytring, som i lige Grad vidner om hans usvigelige Ro og gode Hjerte.

Snart sloge Luerne i Vejret fra »Schwarzenbergs« Fortop. Et rungende Hurra fra de danske Matroser hilste dette Syn. Kampen var afgjort og Sejren vunden. Kun den neutrale Ø Helgolands Nærhed frelste den tyske Eskadre fra Undergang. Der tyede den hen, fulgt af de danske Skibe til det neutrale Farvands Grænse.

Suenson blev liggende en Timestid paa Valpladsen for at konstatere sin Sejr. Glæden var naturligvis stor. »Jylland« løb op paa Siden af »Niels Juel«, og Chefen, Orlogskaptajn Holm, raabte fra Kommandobroen et »Leve

Kommandøren«, som blev besvaret med et rungende Hurra af hele Besætningen. »Tak, Kaptajn Holm! Vær klar til at slaas igen,« lød Suensons Svar.

Der blev imidlertid ingen Lejlighed til at forny Kampen. Vaabenhvilen gjorde foreløbig Ende paa Fjendtlighederne, og Vesterhavseskadren satte Kursen mod Kristianssand.

Nogen synderlig Indflydelse paa Krigens Udfald, fik Sejren ikke; men Budskabet om den faldt som en friskende Vaarregn over Folket, der var nedsænket i Sorg efter Dybbøls Fald. Ogsaa uden for Danmark blev Efterretningen om Udfaldet af Kampen ved Helgoland hilst med Glæde. Det engelske Underhus var netop samlet, medens Kampen stod paa. Inden Mødet var hævet, modtog en af Ministrene følgende Depeche fra Helgoland, som han straks oplæste. »Østerrigsk Fregat i Flammer, de Danske sejre.« Underhuset svarede paa denne Meddelelse med et muntert Hurra. I Kristianssand blev Eskadren modtaget med overstrømmende Hjertelighed, og alt blev gjort for at lindre de saarede, som bleve landsatte dèr, og hædre de faldne Sømænd, som fandt deres Grav i norsk Jord. Fra Kristianssand gik Eskadren hjem. En smuk solbeskinnet Søndag i Maj stod de stolte Skibe ind paa Kjøbenhavns Inderred. Langelinie, Kastelsvolden, Holmen, enhver Plads, hvorfra Indsejlingen kunde ses, var fyldt med en tæt sammenpakket Folkeskare, og Reden var bedækket med flagsmykkede Baade og Fartøjer. Da en Mand blandt Mængden raabte: »Længe leve vore tapre Søfolk, som vende hjem med Sejr,« bleve alle Hatte og Huer svungne i Luften, medens et Hurra fra mange Tusende Struber rungede ud mod Skibene, som Hovedstadens Velkomsthilsen. Kongen roede ombord paa Eskadren og hædrede Suenson med Danebrogsordenens Storkors.

Da Vaabenhvilen var endt, laa Suenson i Kattegat som Chef for en Eskadre, der skulde standse Østerrigerne, hvis de prøvede paa at gaa rundt Skagen. Hans Stander

vajede fra Pandserkorvetten »Danebrog«. Østerrigerne holdt sig dog i Vesterhavet, saa det kom ikke til Kamp. Imidlertid saa det dog en Gang ud som om det trak op til et lille Sammenstød. Eskadren laa til Ankers under Samsø; en Mand kom ombord og meldte, at Tyskerne vare landede paa Øen. Skibenes Landgangskompagnier bleve straks afsendte for at drive Fjenden bort. Da Baadene vare satte af, gik Suenson op og ned paa Dækket, og sagde lidt efter til Skibets Læge: »Hør, Doktor, det er en haard Skæbne, som følger mig; nu har jeg maattet slaas ved Helgoland, lige som Vaabenhvilen skulde begynde, og nu skal jeg slaas her igen, nu da Freden er ved at blive sluttet; det er haardt.« Derpaa vendte han sig og gik atter op og ned paa Dækket. Der var nu ingen Tyskere paa Samsø, det var blind Alarm og Suenson blev skaanet for at se Blod udgydet uden Nytte, men hans Ord ere betegnende for Manden. Sin Hædersdag ved Helgoland talte han om som en Tilskikkelse af en haard Skæbne, fordi den ingen Indflydelse havde øvet paa Krigens Gang.

I Sommeren 1865 var Suenson paa Togt i Middelhavet som Chef for »Niels Juel«. Paa Corfus Red traf han sammen med Tegetthoff, som da var stegen til Admiral. Den ridderlige Østerriger kom ombord paa »Niels Juel«; de to Modstandere trykkede hinanden i Haanden, og Tegetthoff udbad sig Tilladelse til at maatte se den danske Fregat i alle Kroge.

Det var Suensons sidste Togt. Aaret efter traadte han ud af Marinen med Kontreadmirals Karakter og overtog Stillingen som Overlods i det østlige Distrikt. I 13 Aar varetog han Lodsernes Tarv, saaledes at de alle med Kærlighed saa hen til »den gamle Admiral«. Sin sidste Tid levede han stille og tilbagetrukken, indtil Døden bortrev ham den 16de Maj 1887.

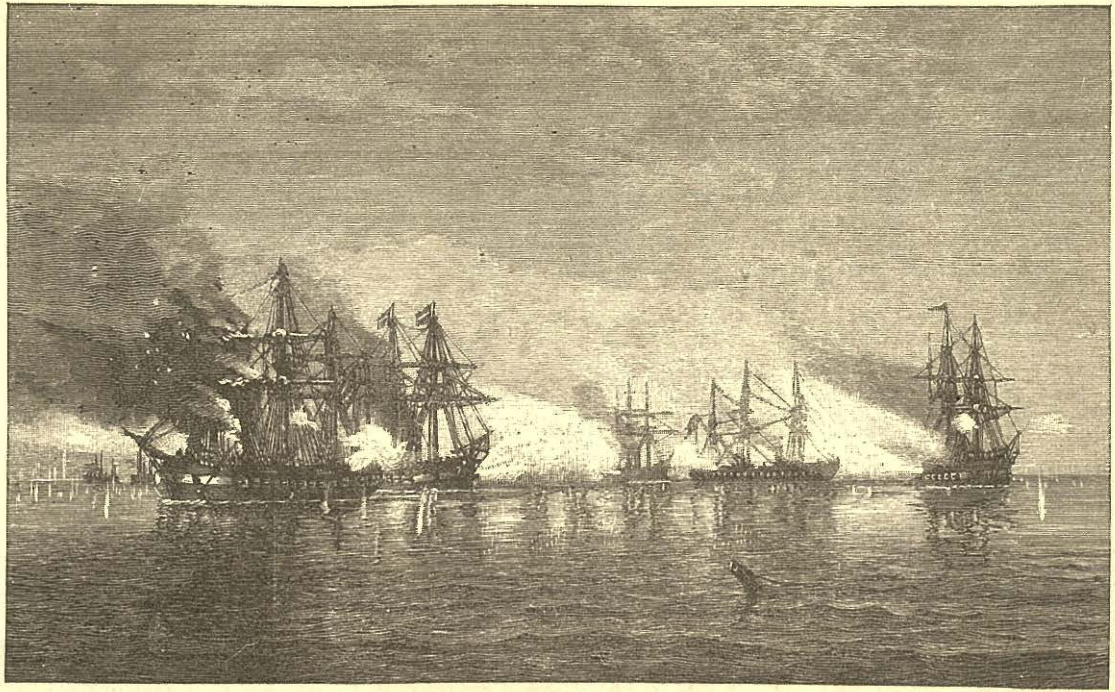

Kampen ved Helgoland d. 9. Maj 1864.

Med Edouard Suenson gik en af de smukkeste Typer paa Mændene af den gamle Skole bort.

Den sidste som har skænket
Vort Land en Mindedag,
Den sidste, som har lænket
Lykken til Danmarks Flag.